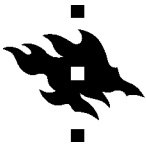

SUKUPUOLINEUTRAALIN AVIOLIITON FILOSOFINEN OIKEUTUS

Joona Räsänen

Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Käytännöllinen filosofia
Pro gradu -tutkielma
Tammikuu 2016

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos	
Tekijä/Författare – Author Joona Räsänen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Sukupuolineutraalin avioliiton filosofinen oikeutus			
Oppiaine /Läroämne – Subject Käytännöllinen filosofia			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika/Datum – Month and year 1/2016	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 87	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
Tässä käytännöllisen filosofian pro gradu -työssä käsitellään argumentteja sukupuolineutraalia avioliittoa vastaan ja sen puolesta. Filosofisen argumentoinnin kautta osoitetaan, että sukupuolineutraali avioliitto on perusteltu ja moraalisesti oikeutettu. Tutkielmassa tarkastellaan niin sanottua käsitteellistä argumenttia, jonka mukaan avioliitto on määritelmällisesti miehen ja naisen välinen liitto, sillä ainoastaan miehen ja naisen välisestä suhteesta voi syntyä lapsia ja siten samaa sukupuolta olevien avioliitto on mahdoton. Argumenttia ja siihen kohdistettua kritiikkiä esitellään ja arvioidaan. Muun muassa hedelmättömyysargumentilla osoitetaan, että sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat tekevät epäohjonmukaisen erottelun lisääntymiskyvyttömiä heteroparien ja homoparien välille. Työssä käsitellään myös kaltevan pinnan argumenttia ja väitettä siitä, että hyväksymällä sukupuolineutraali avioliitto, joudutaan hyväksymään myös sellaiset avioliitot ja suhteet, jotka ovat moraalisesti tuomittavia. Argumentti osoitetaan virheelliseksi useista syistä, muun muassa siksi, ettei kausaalista yhteyttä sukupuolineutraalin avioliiton ja esimerkiksi moniavioisuuden hyväksymisen välillä ole. Tutkielmassa tarkastellaan kriittisesti lasten oikeuksiin vetoavaa argumenttia, jonka mukaan sukupuolineutraali avioliitto rikkoo lapsen oikeutta biologisiin vanhempiinsa. Työssä argumentoidaan, että sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen on lasten edun mukaista riippumatta sen väitteen todenmukaisuudesta, että lapsen paras kasvuympäristö on miehen ja naisen muodostamassa perheessä. Tutkielmassa osoitetaan, että perinteinen ainoastaan miehen ja naisen välinen avioliitto syrjii homoseksuaalisia pariskuntia, sillä avioliitto voidaan ymmärtää pariskunnan kollektiivisena oikeutena, jota osapuolet käyttävät yhdessä. Avioliiton merkitys ei myöskään heikkene sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä, ja väitteet eri sukupuolta olevien avioparien perheiden rikkoutumisesta sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä osoitetaan virheellisiksi. Johtopäätöksenä todetaan sukupuolineutraalin avioliiton olevan filosofisesti perusteltu, moraalisesti oikeutettu ja siten laillisesti hyväksyttävissä, sillä se lisää samaa sukupuolta olevien parien ja lasten hyvinvointia sekä onnellisuutta aiheuttamatta yhteiskunnalle tai muille ihmisille vahinkoa tai haittaa.			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords sukupuolineutraali avioliitto homoseksuaalisuus oikeus			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällys

JOHDANTO	2
MIKÄ AVIOLIITTO ON JA MINKÄLAISIA NÄKEMYKSIÄ SIITÄ VOIDAAN ESITTÄÄ?	5
Aviollinen näkökulma – avioliitto on miehen ja naisen	6
Kehäpäätelmä ja puutteelliset perustelut	12
Hedelmättömyysargumentti	17
Sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyvä näkökulma	29
PIB-ARGUMENTTI – MIHIN SUKUPUOLINEUTRAALIN AVIOLIITON HYVÄKSYMINEN VOI JOHTAA?	33
PIB-argumentin looginen versio	34
Eläimet	37
Moniavioisuus	38
Lähisukulaisten väliset suhteet	43
PIB-argumentin kausaalinen versio	46
IHMISOIKEUDET, AVIOLIITTO JA SYRJINTÄ	49
Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja sen merkitys keskustelussa	50
Onko sukupuolineutraali avioliitto ihmisoikeuskysymys?	51
MITÄ VAHINKOA SUKUPUOLINEUTRAALISTA AVIOLIITOSTA ON?	57
Lasten oikeudet vanhempiinsa ja luonnon lisääntyminen	58
Keinohedelmöitys	60
Adoptio	64
Avioliiton merkityksen heikkeneminen ja yhteiskunnan murentuminen	67
Vapaan seksuaalisuuden leviäminen	69
Isättömyyden tuhoisa vaikutus	72
JOHTOPÄÄTÖKSET	77
LOPPUSANAT	80
Lähteet:	82

JOHDANTO

“The case for same-sex marriage has been politically triumphant, and its victory look inevitable. It nonetheless is curiously incomplete. It has succeeded, not because the most sophisticated opposing arguments have been considered and rejected, but because those arguments have not even been understood.” – Andrew Koppelman (2014: 432)

Samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliitto-oikeudesta kiistellään monissa maissa. Suomen eduskunta hyväksyi sukupuolineutraalin avioliittolain 160 000 nimeä keränneen kansalaisaloitteen pohjalta marraskuussa 2014. Näillä näkymin samaa sukupuolta olevat parit voivat avioitua Suomessa alkuvuodesta 2017. Keskustelua homojen avioliitoista käydään päivän politiikan ja julkisen keskustelun lisäksi akateemisessa maailmassa muun muassa tieteellisissä julkaisusarjoissa, kirjoissa ja lehdissä. Keskustelu on usein tunteita herättävää, sillä sukupuolineutraalissa avioliitossa yhdistyy kolme kiistanalaista ja arkaa aihetta: seksi, politiikka ja uskonto. Useat ihmiset tuntuvat olevan vakuuttuneita siitä, että kysymys sukupuolineutraalista avioliitosta on niin selvä asia, ettei siitä ole tarpeellista edes keskustella. Näin ajattelevia ihmisiä löytyy sekä homoavioliittojen kannattajien että niiden vastustajien puolelta.

Tässä käytännöllisen filosofian pro gradu -tutkielmassa käsittelen sukupuolineutraalia avioliittoa ja perusteluja sen puolesta ja sitä vastaan. Argumentit olen poiminut filosofian alan julkaisuista, mutta samat perustelut esiintyvät usein poliitikkojen puheissa, sanomalehtien yleisönosastokirjoituksissa ja työpaikkojen sekä koululaitosten kahvilakeskusteluissa.

Samaa sukupuolta olevien avioliitosta puhuttaessa voidaan käyttää muun muassa käsitteitä sukupuolineutraali avioliitto, tasa-arvoinen avioliitto ja homoavioliitto. Tässä tutkielmassa käytän pääasiassa muotoilua sukupuolineutraali avioliitto, sillä pyrin sanavalinnalla antamaan mahdollisimman puolueettoman ja neutraalin kuvan asiasta. Olen siis samaa mieltä yleisradion uutis- ja ajankohtaistoiminnan johtaja kanssa siitä, että ’tasa-arvoinen avioliitto’ antaa myönteisen kuvan käsiteltävästä asiasta.¹ Mielestäni myös homoavioliitto on terminä osuva. Onhan samaa sukupuolta olevien avioliitossa todella kyse *homoseksuaalien* oikeudesta avioliittoon toistensa kanssa.

---

¹ Yleisradion uutis- ja ajankohtaistoiminnan johtaja Atte Jääskeläinen Twitterissä: ”Emme ota kantaa lakiin käyttämällä nimeä, joka on suunniteltu luomaan positiivisia mielikuvia.”20.11.2014. Termistön käyttäminen on aina valinta ja sanojen sokeroiminen ei mielestäni ole tarpeen.

Työni rakenne on seuraava. Johdannon jälkeen esittelen, millaisia näkemyksiä avioliitosta voidaan esittää. Arvioin niin sanottua aviollista näkemystä, jonka mukaan avioliitto on vain miehen ja naisen välinen liitto. Tämä on ymmärrettävissä perinteiseksi avioliittokäsitykseksi. Käsittelen argumenttia, joka pohjautuu avioliiton määritelmään; samaa sukupuolta olevien avioliitto on jo käsitteellisesti mahdoton. Esittelen ja arvioin näkemystä ja sitä kohtaan esitettyä kritiikkiä muun muassa paljon käsiteltyä hedelmättömyysargumenttia ja sen vasta-argumentteja.

Tämän jälkeen esittelen sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyvän avioliittotulkinnan sekä sitä kohtaan esitettyä kritiikkiä, muun muassa niin sanotun kaltevan pinnan PIB-argumentin. Argumentista on erotettavissa kaksi mallia: looginen ja kausaalinen versio. Ensiksi mainitun mukaan samojen loogisten periaatteiden mukaan myös muunlaiset (moraalisesti tuomittavat) suhteet tulisi hyväksyä, jälkimmäisen mukaan homoavioliittojen hyväksyminen tulee konkreettisesti ja vääjäämättä – tai ainakin todennäköisesti – johtamaan näiden ei-toivottujen suhteiden ja avioliittojen lainmukaiseen hyväksyntään.

Käsittelen myös ihmisoikeuksia ja sitä, onko ihmisoikeuksilla mielekästä puolustaa tai toisaalta vastustaa samaa sukupuolta olevien avioliittoa. Tutkielmani loppupuolella tarkastelen seurauseettisiä näkemyksiä eli argumentteja muun muassa avioliittoinstituution ja koko yhteiskunnan perustan rappeutumisesta. Tarkastelen myös argumenttia, jolla lapsen oikeuksiin vedoten vastustetaan samaa sukupuolta olevien parien adoptiota sekä lasten hankkimista keinohedelmöityksellä.

Tarkoitukseni on löytää vastaus siihen, onko sukupuolineutraali avioliitto filosofisesti perusteltavissa, toisin sanoen tulisiko homoseksuaaleilla olla oikeus avioliittoon. Työni on ensisijaisesti akateeminen opinnäytetyö, mutta toivon, että pystyn tekstilläni täyttämään aukon paitsi yliopiston kirjaston hyllyssä, myös siinä julkisessa keskustelussa, joka mielestäni on ollut monin paikoin argumenttien puolesta puutteellista ja epäselvää. Tavoitteenani on siten myös saada lukija ymmärtämään vastapuolta, ei välttämättä ollakseen samaa mieltä, mutta havaitakseen vastakkaista kantaa edustavien huolen avioliitosta ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä. Filosofian sisällä aihe kuuluu pääosin poliittisen filosofian alaan, jossa tarkastellaan sitä, millaisia lakien ja sosiaalisten instituutioiden tulisi olla, jotta ne olisivat oikeudenmukaisia. Työ sivuaa paikoitellen myös soveltavaa filosofiaa kuten bioetiikkaa.

En keskity tutkielmassani nykyisten lakien tulkintaan tai homoseksuaalisuuden tai homoseksuaalisen toiminnan moraalisuuteen sinänsä, vaan tarkoitukseni on pohtia sitä, millaisia lakien tulisi olla. Jätän tarkasteluni ulkopuolelle myös puhtaasti uskonnolliset argumentit avioliiton säilyttämisestä miehen ja naisen välisenä instituutiona, sillä uskonnolliset argumentit on hankala sovittaa maalliseen rationaalisuuteen.

MIKÄ AVIOLIITTO ON JA MINKÄLAISIA NÄKEMYKSIÄ SIITÄ VOIDAAN ESITTÄÄ?

”[S]ame-sex ‘marriage’ is logically equivalent to seeking to draw a ‘square circle’: One may passionately and sincerely persist in pining about square circles, but the fact of the matter is, one will never be able to actually draw one.” – Jeffery J. Ventrella (2004: 682)

Avioliittoon voidaan suhtautua ainakin kahdella tavoin. Avioliittoa voidaan pitää vain miehen ja naisen välisenä liittona ja instituutiona, joka liittyy ainutlaatuisen läheisesti lasten saamiseen ja kasvattamiseen. Tämä niin kutsuttu käsitteellinen tai määritelmällinen argumentti perustuu avioliiton määritelmään. Toisaalta avioliittoa voidaan pitää liittona ja instituutiona, jossa osapuolet sitoutuvat romanttisesti rakastamaan toisiaan, huolehtimaan toisistaan ja jakamaan perhe-elämän rasitteet ja edut. Kyse on pohjimmiltaan sydänten ja mielten liitosta, jota tehostetaan millaisilla tahansa seksuaalisen läheisyyden muodoilla, jotka molempien osapuolten mielestä ovat hyväksyttäviä.

Andrew Koppelmanin (2004: 8) mielestä kaikista perustavin argumentti sukupuolineutraalin avioliiton puolesta pohjautuu siihen ajatukseen, että samalaisia asioita tulee kohdella samalla tavoin. Ellei ole selvää moraalista eroa hetero- ja homoparien suhteissa, kyseisiä suhteita tulisi lain edessä kohdella samoin. Myös Alex Rajcezi (2008: 76) kirjoittaa, että yhteiskunnan peruseriaatteena on, että julkisen vallan tulee antaa ihmisille samat mahdollisuudet, ellei ole hyviä syitä toimia toisin. Adrian Wellington (1995) on argumentoinut, ettei tällaisia syitä toimia toisin ole, sillä homoavioliitto ei aiheuta vahinkoa kenellekään.² Kuten Avrum Stroll (2009) asian ilmaisee: avioliitto on hyväksi homoille, heidän lapsilleen ja yhteiskunnalle.

Sukupuolineutraalin avioliiton puolustajat siis argumentoivat, että määritelmä, jonka mukaan avioliitto on vain miehen ja naisen välinen liitto on virheellinen ja epäoikeudenmukainen; avioliiton tulisi kattaa myös samaa sukupuolta olevat parit. Sen sijaan käsitteellisen argumentin esittäjien mukaan avioliittolain muuttaminen kattamaan myös samaa sukupuolta olevat parit on virheellistä, sillä samaa sukupuolta olevat eivät voi muodostaa todellista, aitoa avioliittoa. Tämä vastaväite sukupuolineutraalille

---

² Wellington perustaa argumenttinsa J.S Millin (1982) vuonna 1859 muotoilemaan vahinkoperiaatteeeseen, jonka mukaan ainoa hyväksyttävä peruste sille, että jonkun vapautta rajoitetaan, on toisille aiheutetun vahingon estäminen.

avioliitolle esitetään usein aivan ensimmäisenä keskusteltaessa homojen oikeudesta avioliittoon.

Sukupuolineutraalin avioliiton kannattajien (niiden jotka eivät lukeudu laillisiin konstruktionisteihin, joiden mielestä avioliitto on vain osapuolten sopimus) mielestä on olemassa kriteerejä oikealle avioliitolle, mutta näitä kriteerejä on useita eikä yksittäinen tekijä määrittele, ovatko ihmiset oikeasti aviossa keskenään.³ Vahvasti eri mieltä kuitenkin ovat monet perinteisen avioliittokäsityksen puolustajat. Heidän mielestään on olemassa jotain, mitä ilman avioliitto ei ole avioliitto, riippumatta siitä, kuinka paljon muita avioliittoon liittyviä piirteitä kyseessä oleva parilla olisi. Seuraavaksi tarkastelen tämän perinteisen avioliittokäsityksen kriteerejä ”oikealle” avioliitolle. Myöhemmin käsittelen muun muassa sitä, onko sukupuolineutraalin avioliiton tunnustamisesta jotain haittaa tai vahinkoa muille.

Aviollinen näkökulma – avioliitto on miehen ja naisen

Perinteisen avioliittokäsityksen kannattajien mukaan avioliitto on (vain ja ainoastaan) miehen ja naisen välinen liitto. Tällä kannalla ovat niin jotkut merkittävät poliitikot (esim. Soini 2014) kuin akateemiset filosofitkin, heistä tunnetuimmat Robert George, John Finnis, Patrick Lee, Ryan T. Anderson ja Sherif Girgis. Suomeksi vastaavan kaltaisia näkemyksiä on esittänyt muun muassa professori Tapio Puolimatka. Tämän filosofisen kannan, jota kutsutaan uudeksi luonnonoikeusteoriaksi (New Natural Law Theory), mukaan on totta, että avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto. Tai toisin sanoen: samaa sukupuolta olevien avioliitto on jo käsitteellisesti mahdoton. Kysymys siitä, voivatko samaa sukupuolta olevat mennä keskenään naimisiin, on kuin kysyisi, onko ajatus punainen. Kysymys on yksinkertaisesti vailla mieltä. Yhä useammassa valtioissa samaa sukupuolta olevat voivat kuitenkin avioitua, ja käytämme puhuessamme sanoja kuten ’homoavioliitto’ tai ’sukupuolineutraali avioliitto’, tietäen varsin hyvin, mitä niillä tarkoitetaan. Vastustajien mielestä nämä avioliitot eivät kuitenkaan ole todellisia tai ”aitoja” avioliittoja sen enempää kuin hautajaiset ovat ”oikeat” hautajaiset, mikäli vainaja on elossa (Susan Shell 2004: 8–9).

Keskeistä tämän perinteisen avioliittonäkemyksen kannattajille onkin, että heidän argumenttinsa perustuvat siihen, mitä avioliitto todellisuudessa on – siis mitä se heidän

---

³ Kannattaminen on tässä yhteydessä hiukan huono sanavalinta, mutta paremman puutteessa käytän sitä. Sukupuolineutraali avioliitto tai homojen oikeudet eivät ole kuin urheiluseura, jota kannatetaan. Kyse on ainoastaan siitä, suhtautuuko ihminen myönteisesti vai kielteisesti homoseksuaalien avioliitto-oikeuteen.

käsityksiensä mukaan on. Maggie Gallagher (2012a: 98), sukupuolineutraalin avioliiton kiivas vastustaja, kirjoittaa: “ensimmäinen syy vastustaa samaa sukupuolta olevien avioliittoa on se, että ne eivät ole tosia. Samaa sukupuolta olevien väliset liitot eivät ole avioliittoja.” Argumentti on siis käsitteellinen, ei seurauksiin vetoava. Mikäli argumentin esittäjä toteaa perinteisen avioliittokäsityksen olevan oikea, koska kehittyäkseen tasapainoiseksi ihmiseksi lapsi tarvitsevat molemmat biologiset vanhempansa, ei argumentti enää varsinaisesti ole käsitteellinen argumentti vaan seurauseettinen (Carpenter 2005:7). Tätä seurauksiin perustuvaa argumenttia käsittelemän myöhemmin.

Suomessa perussuomalaisen puolueen puheenjohtaja Timo Soini on ilmaissut useaan otteeseen kantansa siitä, ettei tasa-arvoista avioliitolakia tule hyväksyä, sillä ”avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto” (ks. Soini 2013, 2014: 199–201). Kun Suomen eduskunta on jo hyväksynyt samaa sukupuolta olevien avioliitot, perinteisen avioliitonäkemyksen kannattajat kiistävät edelleen, että samaa sukupuolta olevien avioliitot olisivat ”oikeita” avioliittoja. Kristillisdemokraattien kansanedustaja Päivi Räsänen ilmoitti eduskunnan avioliittolain muutosta puoltavan äänestyksen jälkeen, että ”suurelle osalle suomalaisista avioliitto merkitsee edelleen miehen ja naisen välistä liittoa, olipa laki millainen tahansa” (Helsingin Sanomat 2014). Perinteisen avioliitonäkemyksen mukaan on siis olemassa jonkinlainen ”oikea” tai ”todellinen” avioliitto, joka laki joko tunnustaa tai ei tunnusta. Avioliitto ei siten ole vain jotain, mitä laki määrää sen olevan. Myös sukupuolineutraalin avioliiton puolustajat voivat ajatella, että on oikeassa ”oikeita” avioliittoja, mutta heidän määritelmässään myös homoavioliitot ovat oikeita avioliittoja.

Tämä käsitteellinen argumentti perustuu avioliiton olemukseen tai käsitteeseen ja määritelmään. Se on filosofisessa mielessä hedelmällinen ja kiinnostava, sillä kuten John Corvino (2014a: 277–278) huomauttaa, sitä ei voida empiirisesti testata toisin kuin vaikkapa homojen kykyä vanhemmuuteen tai homoavioliittojen vaikutusta lasten kehitykseen. Se ei siis ole seurauseettinen argumentti. Tämän lisäksi argumentti kyseenalaistaa koko tasa-arvoretoriikan, sillä argumentin mukaan sukupuolineutraalin avioliiton puolustajat vaativat mahdottomuuksia samalla tavoin kuin he vaatisivat neliön tunnustamista ympyräksi.

Teologian tohtori ja dosentti Juha Ahvio (2012: 15) muotoilee argumentin seuraavalla tavalla:

[Premissi 1:] Avioliitto ei voi olla millaiseksi hyvänsä muokattavissa oleva laillinen rakennelma, konstruktio.

[Johtopäätös 1:] On siis olemassa aivan tietynlaiset ehdot täyttävä suhdeinstituutio, niin sanottu *todellinen avioliitto*, jolla on arvo sinänsä ja jota ei voida muuttaa vain muotoilemalla uutta lainsäädäntöä. Todellinen avioliitto on olemassa riippumatta siitä, tunnustaako valtio sen lainsäädännössään vai ei. Todellinen avioliitto muodostaa itsenäisen *moraalisen todellisuuden*, joka luo tiettyjä etuoikeuksia ja velvoitteita tiettyjen ihmisten välille, lainsäädännöstä riippumatta.

[Johtopäätös 2:] Valtio on siten velvoitettu tunnustamaan vain *todelliset avioliitot* avioliitoiksi ja erottamaan tämän kaikista muunlaisista suhteista ja kumppanuuksista, olivatpa nämä romanttisia tai eivät. Kyse on siitä, mikä avioliitto todella on.

Ahvion ensimmäinen premissi on kyseenalainen, ja se voidaan altistaa kritiikille. Hyvin monet vaativat varmasti perusteluja väitteelle, ettei avioliitto voi olla millaiseksi tahansa muokattavissa. Voidaan myös toisaalta hyväksyä premissi, ettei avioliitto ole *millaiseksi tahansa* muokattavissa, mutta silti väittää, että avioliitto on helposti muokattavissa sukupuolineutraaliksi. Jos kuitenkin hyväksytään Ahvion muotoilema premissi siitä, että avioliitto ei voi olla pelkästään laillinen konstruktio, on vastattava kysymykseen, minkälainen avioliitto on todellinen, ja mikä tekee juuri siitä avioliitosta aidon, todellisen avioliiton.

Tähän kysymykseen pyrkivät vastaamaan perinteisen avioliiton puolustajat, jotka tunnetaan akateemisessa kirjallisuudessa usein uuden luonnonoikeusteorian kannattajina (NNL). Kyseessä on ryhmä filosofeja, poliittisia teoreetikkoja ja teologeja, joiden mielestä ihmiselämää määrittelevät tavoiteltavat asiat, joita he kutsuvat perimmäisiksi hyviksi (basic human goods). Filosofin John Finnis muotoili tämän moraaliteorian kirjassaan *Natural Law and Natural Rights* (1980).

Finnisin mukaan perimmäiset hyvät ovat itsessään arvokkaita ja tavoiteltavia asioita, joihin ihmisten tulee elämässään pyrkiä. Ne ovat NNL-teoreetikoiden mielestä itse itsensä oikeiksi ja hyviksi todistavia ja niitä ovat muun muassa elämä ja terveys, esteettinen kokemus, sosiaalisuus ja ystävyys, käytännöllinen järki ja uskonto (Finnis 1980). Finnisin

mukaan nämä hyvät ovat perimmäisiä siten, ettei niitä voi palauttaa pelkästään toisiinsa eikä johtaa yleisimmistä hyvistä. Toisin sanoen ne on tajuttava suoraan oivaltamalla: ihminen joko ”hoksaa” niiden hyvyiden tai sitten ei.⁴ NNL-teoreetikoille hyvä elämä onkin sellaista jossa ihmiset käyttäytyvät ihmisluonnon mukaisesti – tavoittelemalla näitä perustavia hyviä. Heidän mukaansa nämä hyvät ovat moraalisesti objektiivisia ja tavoitettavissa silkalla järkeilyllä, vailla uskonnollista kokemusta (Soper 1992). NNL-teoreetikoille moraalisuudessa ei siis ole kyse ensisijaisesti siitä, mikä tekee ihmiset onnellisiksi – ainakaan, jos onnellisuus käsitetään puhtaasti subjektiivisena mielihyvä – vaan siitä, että ihmiset käyttäytyvät ihmisluonnon mukaisesti ja tavoittelevat perimmäisiä hyviä (Corvino 2014b :123).

Yksi NNL-teoreetikoiden tunnustamista perimmäisistä hyvistä on avioliitto. Avioliitto hyvänä ymmärretään kokonaisvaltaisena miehen ja naisen välisenä liittona, jossa kaksi ihmistä yhtyy toisiinsa ”yhdeksi lihaksi”. Merkille pantavaa on, että Finnis ei laskenut avioliittoa perimmäiseksi hyväksi alkuperäisessä hyviä käsittelevässä teoksessaan (1980), vaan hän on lisännyt avioliiton hyvien listalle vasta myöhemmin (1996: 5). Tästä herää väistämättä kysymys: onko avioliitto sellainen itsestään selvä järkeilyllä havaittava hyvä kuin NNL-teoreetikot antavat ymmärtää, jos sen hyvyys on havaittu vasta jälkepäin? Ja voisiko toisaalta myös niin kutsuttu homoavioliitto olla tällainen hyvä, jonka hyvyys havaitaan vasta myöhemmin?

NNL-teoreetikot Sherif Girgis, Ryan T. Anderson ja Robert P. George esittävät kirjassaan *What is Marriage? Man and Woman: A Defense* (2012) avioliitonäkemyksen, jota he nimittävät aviolliseksi näkökannaksi (conjugal view). Tämä on nähdäkseni lähellä sitä, mistä julkisessa keskustelussa käytetään nimitystä perinteinen avioliittokäsitys. Kuten todettua, tämän perinteisen avioliittokäsityksen väitetään perustuvan siihen, mitä avioliitto tosiasiallisesti on.

---

⁴ Kriitikko voisi tietysti todeta, että NNL-teoreetikot eivät anna mitään todisteita perimmäisten hyvien olemassa ololle. Mutta kuten Corvino (2014b: 123) huomauttaa, myöskään muut moraaliteoriat eivät tällaista todistetta kykene antamaan. Esimerkiksi utilitarismin mukaan teot ovat moraalisesti oikeita, kun ne maksimoivat onnellisuuden ja hyvinvoinnin. Mikäli joku kysyisi, miksi onnellisuus tai hyvinvointi ovat tavoiteltavia asioita, olisi hankala tätä näkemystä perustella sen pidemmälle. Corvinon mukaan onnellisuuden arvon joko tajuaa tai sitä ei tajua – samoin perimmäisten hyvien. J.S. Mill (2005: 36–37) toki totesi, että onnellisuus on jotain, mitä kaikki ihmiset tavoittelevat, ja siksi onnellisuus on tavoiteltavaa. Millin mukaan tämä on se perimmäinen ”todiste” sille, miksi onnellisuus on moraalinen mittapuu. Samoin kuin, se, että näemme jonkin asian, on todiste sille, että asia on näkyvä. NNL-teoreetikko epäilemättä vastaisi, että myös perimmäiset hyvät kuten koulutus, ystävyys – tai avioliitto – ovat asioita, joita ihmiset tavoittelevat aidosti ja niiden itsensä vuoksi. Ja koska niitä tavoitellaan, ne ovat tavoittelemisen arvoisia, ja siten teot, joilla tavoitellaan perimmäisiä hyviä, ovat moraalisesti oikeita.

Kirjoittajien argumentaation mukaan avioliitto on olemukseltaan kokonaisvaltainen liitto (comprehensive union), jossa aviopuolisot liittyvät toisiinsa mieleltään ja ruumiiltaan ja joka alkaa sitoutumisesta toiseen osapuoleen ja sinetöityy yhdynnässä (Girgis ym. 2012: 23–28; Girgis 2014: 290). Tällainen liitto on heidän mukaansa arvokas itsessään, mutta sen linkittyminen lasten hyvinvointiin tekee avioliitosta yhteisen hyvän, joka valtion tulee tunnustaa ja jota sen kannattaa tukea. Kyseisen ajattelun mukaan ainoastaan kehollisesti toisiaan täydentävä pari, mies ja nainen, voi toteuttaa ruumiillisen liiton (bodily union), joka mahdollistaa lisääntymisen ja siten kokonaisvaltaisen liiton: avioliiton. Mies ja mies tai nainen ja nainen eivät kirjoittajien argumentaation mukaan kykene tähän ”todelliseen” avioliittoon. Kyse ei ole NNL-teoreetikoiden mielestä kuvaannollisesta yhdistymisestä, vaan konkreettisesta, kirjaimellisesta yhdistymisestä (esim. Lee & George 2008: 182–183). ”Se on yhtä todellinen liitto kuin yksittäisen kehon osien liitto on todellinen” (Girgis ym. 2012: 26).

Tätä ajatusketjua perinteisen avioliiton puolesta kirjoittajat yrittävät selittää seuraavalla tavalla. Girgis, Anderson ja George (2012: 25) väittävät, että kaksi asiaa on osa suurempaa kokonaisuutta – on yhtä – jos ne toimivat kuin yksi kokonaisuus, ja ne toimivat kuin yksi kokonaisuus, jos ne ovat suuntautuneita kohti yhteistä päämäärää. Ihmisen keho elimineen on yksi keho, sillä kehon osilla on yksi tarkoitus: biologisen elämän säilyttäminen. Samoin, kirjoittajat väittävät, kaksi yksilöä yhdistyy yhdeksi kokonaisuudeksi, kun heidän kehonsa suuntautuvat kohti yhteistä biologista päämäärää: lisääntymistä. Lisääntyminen tällä tavoin on puolestaan mahdollista vain miehen ja naisen kesken. Näin juuri lisääntymisen mahdollistavassa toiminnassa, yhdynnässä, on jotain erityislaatuista, joka yhdistää miehen ja naisen toisiinsa.

NNL-teoreetikot väittävät, että homoseksuaaliset aktit ovat sellaisia, jotka eivät voi liittyä oikeaan avioliittoon, sillä edellä esiteltyä lisääntymiseen tähtäävää liittoa ei tapahdu. Mutta tämän lisäksi ainakin jotkut NNL-teoreetikot myös väittävät, että homoseksuaaliset aktit itsessään rikkovat avioliiton hyvää vastaan (esim. Finnis 1997: 100). Toisaalla NNL-teoreetikot argumentoivat, että seksiaktit ovat moraalisesti oikeita ainoastaan avioliitossa (Lee & George 1997). Uusi luonnonoikeusteoria siis paitsi kiistää samaa sukupuolta olevien avioliiton, myös pitää homoseksuaalista seksiä moraalisesti vääränä, sillä se ei voi koskaan tapahtua avioliitossa.

Tätä NNL-teoreetikot (Lee & George 1997: 156; Lee & George 2008: 185–203) pyrkivät puolustamaan toteamalla, että seksiaktit, joissa ei saavuteta kokonaisvaltaista liittoa,

sisältävät kehon välineellistämistä illuusion tai fantasian vuoksi ja siten seksiaktit, jotka ilmaisevat kiintymystä ja rakkautta, mutta tapahtuvat avioliiton ulkopuolella, ovat epäaitoja kokemuksia ja siten moraalisesti tuomittavia.

John Corvino huomauttaa, että myös heteroparit voivat valita yhdynnättömän seksin, joka yhdistää osapuolet toisiinsa henkisellä ja kuvaannollisella tasolla. Kuvitellaanpa vaikka aviomiestä, joka tuottaa vaimolleen nautintoa ja osoittaa kiintymystä hyväilemällä suullaan hänen sukupuolielimiään.

Hän ei välttämättä valitse suuseksiä yhdynnän epäaitona vastineena. Hän voi valita sen tuottaakseen vaimolleen mielihyvää – tulos, joka tuottaa samalla mielihyvää hänelle itselleen. Sellainen teko on aito kiintymyksen osoitus, ja se voi edistää kummankin osapuolen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Se voi olla erityinen läheisyyden muoto, jonka he varaavat vain toisilleen ja joka vahvistaa heidän yhdyssidettään. Ei ole syytä ajatella, että niin tekemällä pariskunta kohtelisi kehoa ”kuin se olisi subjektin ulkopuolella”, mitä ikinä se tarkoittaakaan. He ovat fyysisiä henkilöitä, jotka ilmaisevat kiintymystään fyysisellä tavalla ja nimenomaan valitsevat tuon aidon fyysisen kokemuksen, jonka he tietävät tuottavan voimakasta mielihyvää. Oletettavasti he eivät tyytyisi ”kokemusautomaattiin”, joka loisi heille subjektiivisen vaikutelman seksistä tai vain täyttäisi heidän aivonsa endorfiineilla. He hakevat aitoa henkilökohtaista kanssakäymistä seksistä, jossa ei tapahdu yhdyntää. (Corvino 2014b: 131)

NNL-teoreetikko (esim. Lee & George 1997: 142), varmasti vastaisi tähän, että nautinnon tuottaminen ei sinänsä riitä, että voisimme puhua oikeasta avioliitosta, sillä homoseksuaalisessa seksissä tai heteroparin suuseksissä osapuolten yhdentyminen on vain kuvaannollista, ei konkreettista kuten aviopuolisoiden yhdynnässä.

NNL-teoria kuitenkin herättää enemmänkin kysymyksiä. Esimerkiksi jos avioliitto todella on perimmäinen hyve, jota tulee tavoitella, kuinka homoavioliitto (tai homoseksuaaliset suhteet) estävät avioliiton hyveen tavoittelua? Siis vaikka homoavioliitto ei olisikaan NNL-teorian mukainen perimmäinen hyve, miksi se tarkoittaisi sitä, että homoavioliitto tai homoseksuaalisuus olisi myöskään pahe tai moraalisesti tuomittava, vaikka sitä pidettäisiinkin jotenkin epäaitona tai kuvitteellisena vaihtoehtona? Eräs vastaus tähän voisi olla, että jos henkilö on avioliitossa samaa sukupuolta olevan ihmisen kanssa, hän ei voi samaan aikaan olla naimisissa eri sukupuolta olevan henkilön kanssa. Homoavioliitto siis estää aidon ja tavoitteellisen (hetero)avioliiton tavoittelun. Näin ymmärrettynä avioituminen samaa sukupuolta olevan

kanssa rikkoo, sitä NNL-teorian normia vastaan, että ihmisen tulisi elämässään jatkuvasti tavoitella perimmäisiä hyviä. Toisaalta, jos homoavioliitto mahdollistaa esimerkiksi hyvän ystävyuden, parantaa osapuolten terveyttä ja hyvinvointia (ja jotka kaikki ovat NNL-teoreetikoiden mielestä perimmäisiä hyviä), silloin avioitumatta jättäminen rikkoo näitä hyveitä ja niiden tavoittelua vastaan. Homoseksuaali siis joka tapauksessa rikkoo jotain perimmäistä hyvää vastaan.

Uuden luonnonoikeusteorian argumentti homoliittoja vastaan on siis seuraavanlainen: 1) avioliitto on käsitteellisesti kokonaisvaltainen liitto (comprehensive union), 2) kokonaisvaltainen liitto vaatii puolisoitten yhdistymistä kaikilla tasoilla, mukaan lukien biologisen tason, 3) ainoa keino, jolla puoliset voivat yhdistyä biologisella tasolla ovat lisääntymistyyppiset aktit. Koska samaa sukupuolta olevat parit eivät voi tehdä lisääntymistyyppisiä akteja, he eivät voi saavuttaa kokonaisvaltaista liittoa eivätkä siten ”todellista” avioliittoa.

Avioliiton aviolliselle näkökulmalle voidaan esittää kaksi merkittävää vasta-argumenttia, edellä esitettyjen kysymysten ja huomautusten lisäksi. Toinen vetoaa avioliittomääritelmän kehäpäätelmän luonteeseen, toinen kyseenalaistaa avioliiton määritelmän johdonmukaisuuden hedelmättömyysargumentin avulla. Käsittelen seuraavaksi näitä kahta argumenttia sekä mahdollisia vastaväitteitä niihin.

Kehäpäätelmä ja puutteelliset perustelut

Perinteisen aviollisen avioliiton näkemyksen kehäpäätelmäluonne tulee hyvin esiin esimerkiksi Juha Ahvion (2012: 21) toteamuksesta: ”[a]violiitto tähtää lisääntymiseen ja tästä tarkoituksesta käsin avioliiton rakenne on pääteltävissä.” Ahvion mukaan avioliiton rakenne siis voidaan päätellä siitä, että avioliitto tähtää lisääntymiseen. Tämä kuitenkin herättää vain lisää kysymyksiä, kuten millä perusteella avioliitto tähtää lisääntymiseen? Jos tähän ei onnistuta vastaamaan, jää argumentti heikoksi kehää kiertäväksi toteamukseksi, jonka mukaan avioliiton lisääntymisperusta voidaan havaita avioliiton rakenteesta.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat korostavat, että eräs tärkeä seikka puhuttaessa avioliitosta on se, mihin sana ”avioliitto” viittaa; mikä on kyseisen sanan merkitys. Onko avioliitto sanana kuten keltaisuus, siis ilman esimerkin antamista hankalasti määriteltävä, vai kuten planeetta, sana, joka viittaa johonkin ihmisten, meidän tietoisuutemme ja sosiaalisen todellisuuden ulkopuolella olemassa olevaan? Vai onko niin, että avioliitto on

vain laillinen konstruktio, siis jotain, joka määritellään puhtaasti laissa ja jonka merkitystä ja kohdetta voidaan siten muuttaa? Maggie Gallagherin (2004b: 35; 2012a: 104–105) mukaan suurin osa homoavioliittojen kannattajista on jälkimmäisen kannalla: koska avioliitto on sitä mitä laissa määritellään, voimme määritellä avioliiton myös samaa sukupuolta olevien väliseksi liitoksi.

Gallagherin (2012a: 105) mielestä suurin osa perinteisen avioliittokäsityksen kannattajista on puolestaan sitä mieltä, että avioliitto on sanana kuin sana 'äiti'. Tällöin sana ei Gallagherin (2012a: 105) mukaan viittaa ainoastaan lakiin, vaan lain ulkopuolella olevaan ilmiöön ja todellisuuteen – onhan äitejä olemassa siitä huolimatta mitä laki asiasta sanoo. Tarvitaan siis (juridinen) käsite ja sen yhteys reaali maailmaan. Gallagherin mukaan laki joko tunnustaa tai ei tunnusta näitä asioita, ja sillä on todelliseen maailmaan vaikuttavia seurauksia – hänen mukaansa homoliittojen tunnistamisella olisi huonoja seurauksia. On kuitenkin vähintäänkin kyseenalaista, että avioliitto olisi sanana kuin 'äiti', kuten Gallagher väittää, sillä (biologisia) äitejä on olemassa sosiaalisesta todellisuudesta riippumatta, mutta avioliittoja ei. Avioliitto on ihmisten luoma instituutio. Lisäksi Gallagher unohtaa asian, josta John Corvino (2012b: 184) hänelle huomauttaa: sana 'äiti' viittaa paitsi biologiseen äitiin, myös siihen sosiaaliseen rooliin, joka usein – muttei suinkaan aina – kuuluu biologisille äideille. Näin Gallagher Corvinon mielestä kompastuu omaan argumenttiinsa verratessaan avioliittoa asiaan, jolla on sekä biologinen että sosiokulttuurinen rooli, sillä Gallagherin esimerkin tarkoitus on osoittaa, että avioliitto on biologiaan perustuva liitto. Voidaan toki sanoa, että avioliitolla voi olla elämää säilyttävä biologisen jatkuvuuden rooli – jonka puolesta homoliittojen vastustajat argumentoivat – mutta myös sosiaalinen rooli ihmisten välisen rakkauden, tuen ja yhdessäolon symbolina.⁵

Olen Gallagherin kanssa tietysti samaa mieltä siitä, että avioliitto-sanan merkityksen tutkiminen on olennainen ja tärkeä osa väittelyä samaa sukupuolta olevien avioliitosta. En kuitenkaan yhdy hänen mielipiteeseensä siitä, että perinteinen näkemys avioliitosta vain miehen ja naisen välisenä liittona olisi 'tosi'. Gallagherin argumentoinnin perusteella jää nimittäin perustelematta juuri se asia, joka on väittelyn kannalta

⁵ Kumpaakin näistä näkemyksistä voidaan kritisoida, varsinkin jos hyväksytään avioliiton juridiskonstruktivistinen näkökulma, jonka mukaan avioliitto on vain ja ainoastaan kahden (tai useamman) ihmisen välinen sopimus ja avioliiton merkitys on puhtaasti henkilökohtainen. Tämä ei ole kuitenkaan välttämätön näkökulma sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymiselle. Monet sukupuolineutraalin avioliiton puolustajat nähdäkseni hylkäävätkin tämän kannan, ja väittävät, että on olemassa kriteeri tai kriteereitä ”oikealle” avioliitolle, mutta se ei ole lisääntyminen tai lisääntymistyyppiset aktit vaan puolison rakastaminen.

olennaista: miksi näkemys siitä, että avioliitto on vain miehen ja naisen välinen liitto olisi ”tosi”. Gallagherin ja NNL-teoreetikoiden premissi siitä, että avioliitto perustuu lisääntymiseen, vaatii itsessään kipeästi perusteluja. Gallagher myöntää, että avioliitto ei ole staattinen, vaan se muuttuu, sopeutuu ja kehittyy (2012a: 107). Siksi on hankala ymmärtää, miksi hän kuitenkin niin tiukasti pitäytyy perinteisessä avioliittokäsityksessä.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat muistuttavat usein, että avioliiton alkuperäinen tarkoitus on miehen ja naisen jälkeläisten kasvuympäristön turvaaminen. Gallagher jopa väittää, että mikäli ihmiset eivät lisääntyisi suvullisesti, mitään avioliiton kaltaista instituutiota ei olisi olemassa. En ole historioitsija, joten en voi arvioida tällaisten väitteiden paikkaansa pitävyyttä – eikä se tehtäväni tässä yhteydessä olekaan. Useat filosofit (esim. Nussbaum 2010) ovat kyllä huomauttaneet, että avioliiton historia ei ole ainoastaan miehen ja naisen välinen ja että avioliitto historian saatossa ollut pääosin lähinnä taloudellinen sopimus.

Novak (2010: 712–713) kirjoittaa, että jossain vaiheessa tietyn kaltaisia sosiaalisia suhteita alettiin kutsua avioliitoiksi – ei niin, että haluttiin ”keksiä” avioliitto. Avioliittosana on siis otettu käyttöön helpottamaan tämän kaltaisten suhteiden erottamista sellaisista suhteista, jotka muistuttavat avioliittoa, mutta ovat jollain perustavalla tavalla erilaisia. Näin ymmärrettynä avioliittoinstituutio on ollut olemassa jo ennen kuin sille on ollut sitä kuvaavaa sanaa.

Eräs peruste perinteiselle avioliitonäkemykselle on se, että avioliitto on aina ollut se, mitä se on.⁶ Mutta aina, kun nykyisyyttä perustellaan menneisyydellä, on vaarana, että jäädytään menneisyyden vangiksi. Avioliiton alkuperällä on vain vähän, jos lainkaan, merkitystä pohdittaessa avioliiton roolia nykypäivänä. Tuntuu omituiselta, mikäli erilaisia keksintöjä ja asioita ei voisi käyttää lainkaan muuhun kuin niiden alkuperäiseen tarkoitukseen. Jos avioliittoa ei voida pitää ihmisten välisenä rakkauden symbolina, koska se ei ole avioliiton alkuperäinen tarkoitus, pitäisi kai samalla logiikalla olla käyttämättä ruuvimeisseliä maalipurkin avaamiseen, koska se ei ole ruuvimeisselin alkuperäinen tarkoitus.

Avioliitto ei ole käsitteenä samanlainen kuin esimerkiksi luonnontieteelliset objektit, sillä avioliitto on hyvin perustavalla tavalla kulttuurinen instituutio. Kysymys siitä, mikä

---

⁶ Tämä on kyseenalainen väite. Avioliitolla on ollut erilaisia muotoja ja tarkoituksia historian aikana.

avioliitto on, onkin mielestäni kuin kysymys siitä, mikä joulupukki on?⁷ Molemmat sanat viittaavat objekteihin, jotka ovat sosiaalisia ja kulttuurisia konstruktioita, niillä on historialliset juuret, ne rakentuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja kanssakäymisessä ja ovat siten yhteiskunnallisten olosuhteiden määrittämiä. Joulupukilla – kuten avioliitolla – on monia piirteitä, jotka erottavat sen muista asioista, esimerkiksi kynistä, lipputangoista, poliiseista tai maaliskuusta. Joulupukilla on pitkä vaalea parta, hän pukeutuu punaiseen nuttuun, kävelee kepin kanssa ja jakaa lapsille lahjoja kerran vuodessa. Tunnistamme joulupukin joulupukiksi näiden ja muiden joulupukkiin liittämiemme piirteiden perusteella, emmekä esimerkiksi erehdy luulemaan lipputankoa tai poliisia joulupukiksi.⁸ Kummallakaan sanalla, avioliitolla tai joulupukilla, ei kuitenkaan ole yhteyttä ihmisistä riippumattomaan todellisuuteen – toisin kuin vaikkapa sanalla äiti, biologisessa mielessä (mother tai natural motherhood), mihin Gallagher viittaa. Avioliittoja ei ole olemassa ennen kuin me yhdessä, sosiaalisina ja kulttuurisina toimijoina, luomme niitä.

Muun muassa Gallagher ei nähdäkseni ymmärrä sitä, mitä sosiaalinen konstruktio tarkoittaa. Sosiaalinen konstruktio ei nimittäin ole jotain, mitä mielivaltaisesti valitaan (esimerkiksi kissojen kutsuminen koiriksi), eikä se ole laillinen konstruktio (se mitä laki sanoo) vaan laajemmin hyväksytty käsitys sanojen merkityksistä. Olen Corvinon kanssa

---

⁷ Myös muita esimerkkejä voidaan esittää sen osoittamiseksi, kuinka avioliitto on ensisijaisesti sosiaalisesti rakentunut. Vuoden 2016 alussa Vaalan kunta eroaa Kainuun maakunnasta ja liittyy Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan. Muutosta voisi kritisoida väittämällä, että vaikka lainmukaista tilannetta muutettaisiin, Vaala kuuluu kulttuurisesti ja historiallisesti edelleen Kainuuseen ja siten ei ole totta, että Vaala kuulisi Pohjois-Pohjanmaahan. Vastaan väittäjä voisi todeta, että ihmisten (tai vaalalaisten) kulttuuriset käsitykset ovat muuttuneet ja he ovat huomanneet, että ymmärrys siitä, että he kuuluvat Kainuuseen onkin virheellinen ja tilanne korjataan oikeaksi liittymällä Pohjois-Pohjanmaahan. Samoin kuin ihmisten käsitys siitä, ketkä kuuluvat Kainuuseen tai Pohjois-Pohjanmaahan on muuttunut, on myös muuttunut käsitys siitä, ketkä voivat muodostaa avioliiton.

⁸ Avioliiton vertaaminen joulupukkiin voi kuulostaa kaukaa haetulta ja tässä yhteydessä sopimattomalta riippumatta siitä, mitä mieltä on sukupuolineutraalista avioliitosta. Ainakin kahdenlaista kritiikkiä voidaan esittää sille, miksi avioliiton vertaaminen joulupukkiin on heikkoa. Joulupukki on kuvitteellinen hahmo eikä siten oikeasti olemassa toisin kuin avioliitto. Voidaan myös väittää, että joulupukkiin ei liity juridista määritelmää; laissa ei määritellä, mitä tai kuka joulupukki on. Kumpikaan vastaväite ei minusta kuitenkaan ole vakuuttava. Myös esimerkiksi (kansallis)valtiot ovat ”kuviteltuja” ja fiktiivisiä, samassa merkityksessä kuin joulupukki. Näitä asioita ei olisi olemassa ilman ihmisten kollektiivisiä merkityksiä, joita näihin asioihin liitämme. Myös avioliiton voidaan väittää olevan kuviteltu samalla tavoin kuin Benedict Anderson (2007) osoittaa kansallisvaltioiden olevan kuviteltuja. Hääseremonioilla, kihlauksilla avioeroilla ja monilla muilla traditioilla pidämme yllä ja yhdessä ”kuvittelemme” sitä, mikä avioliitto on. Samoin erilaisilla tavoilla ylläpidämme ja uusinnamme käsitystä vaikkapa joulusta tai joulupukista. Se, että joulupukista ei ole määritelmää laissa ei ole merkityksellistä. Keskustelua siitä, mikä on oikea avioliitto, voitaisiin nimittäin käydä vaikka avioliittoa ei laissa lainkaan määriteltäisi. Mikäli ihminen väittää muuta, hänelle koko tutkielmani epäilemättä on vain eräänlaista varjonyrkkelyä, merkityksetöntä kiistelyä asiasta, joka on itsestään selvä. Hänelle avioliitto on vain sitä, mitä laki kulloinkin sanoo avioliiton olevan ja kaikki avioliitot, jotka laki hyväksyy ovat aitoja ja oikeita, koska mitään muuta ulottuvuutta avioliitolla ei yksinkertaisesti ole. Merkillepantavaa on myös, että jotkut sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat vertaavat avioliittoa fiktiivisiin olentoihin kuten merenneitoon (ks. Ventrella 2004), joten omalla vertauksellani ikään kuin puhun samaa kieltä heidän kanssaan.

samaa mieltä siitä, ettei Gallagher ymmärrä, ettei kukaan yksittäinen henkilö voi päättää sanojen merkityksiä, mutta kuitenkin me luomme nuo merkitykset kollektiivisesti sosiaalisessa kanssakäymisessä. Kuten Corvino (2012b: 183–184, kursivi alkuperäinen) kirjoittaa: ”On olemassa ajatus, että sopimuksenvaraiset instituutiot tarkoittavat, mitä *yksittäiset ihmiset* päättävät niiden tarkoittavan. Tämä ei pidä paikkaansa. (...) Koko sopimuksenvaraisten instituutioiden idea on siinä, että ne ovat riippuvaisia yhteisön jaetusta yhteisymmärryksestä.”

Jatkaakseni joulupukkivertausta vielä hiukan totean, että joulupukin piirteet ovat sellaisia, joiden yksityiskohdista ihmiset voivat olla eri mieltä, mutta joiden avulla kuitenkin tunnistamme joulupukin joulupukiksi. Joidenkin mielestä joulupukilla on ruskea eikä punainen nuttu, toisten mielestä pukin parta on harmaa eikä valkoinen. Jonkin käsityksen mukaan joulupukki jakaa lahjoja vain kilteille lapsille, jonkin mielestä kaikille lapsille – jopa aikuisille. Vaikka ihmisillä on eroavia mielipiteitä siitä, mitä piirteitä ja ominaisuuksia joulupukilla on, tunnistamme kaikki joulupukin sellaisen nähdessämme. Tämä johtuu siitä, ettei mikään pukin ominaisuuksista ole välttämätön ehto, jota ilman joulupukki ei olisi joulupukki. Ja toisin sanoen ei ole yhtä yksittäistä ominaisuutta, joka tekisi oliosta joulupukin. Wittgensteinin sanoin kyse on perheyhtäläisyydestä. Samoin on avioliiton kanssa. Avioliittoon kuuluu paljon erilaisia piirteitä, toinen toistaan tärkeämpiä ja selvempiä, mutta mikään niistä ei ole niin merkittävä, että ilman sitä voitaisiin väittää, etteivät ihmiset ole avioliitossa. Toki joku voi väittää, että avioliiton kriteeri on romanttinen rakkaus puolisoa kohtaan, mutta myös rakkaus on häilyvää. Aviopari, joka ei enää rakasta toisiaan, lienee silti, ”oikeasti” avioliitossa. Juridiselta kannalta asia on tietysti helppo: ihmiset ovat avioliitossa, jos he lain edessä sitä ovat. Tässä yhteydessä avioliitto kuitenkin ymmärretään tietysti paljon laajemmin: sosiokulttuurisena ilmiönä. Kuten Corvino (2014a: 288) kirjoittaa: avioliitto määräytyy tällöin sen tyypillisten piirteiden kuten yhteisen elämänpituisen yhdessäolon, yhteisen huolenpidon ja hoivan, seksuaalisen intiimiyden ja lasten kasvatuksen kautta.

Perinteisen näkemyksen kannattaja epäilemättä vastaisi, että olen yksinkertaisesti väärässä. Avioliitto ei ole kuten joulupukki, asia, jonka olemus määrittyy monien erilaisten ja toinen toistaan tärkeämpien piirteiden yhteisvaikutuksesta, vaan pikemminkin kuin merenneito, jonka olemus määrittyy yhden tarkan kriteerin perusteella. Merenneidosta merenneidon tekee se, että se on puoliksi ihminen ja puoliksi kala; samoin avioliitosta tekee avioliiton se, että sen muodostavat yhdessä mies ja nainen (Ventrella 2004: 688–689).

Jos avioliittoa pidetään – tai se on – vain miehen ja naisen välisenä liittona, koska avioliiton tarkoitus on lisääntyminen ja lasten kasvatus, herää kysymys, miksi steriilit heteropariskunnat voivat tai saavat avioitua.

Hedelmättömyysargumentti

NNL-teoreetikoiden mielestä samaa sukupuolta olevat parit eivät siis voi avioitua, koska he eivät voi lisääntyä ”luonnollisesti” eli yhdynnän (penis–vagina-seksin) kautta. Sherif Girgis (2014: 298) ilmaisee tämän hienovaraisemmin artikkelissaan *Making Sense of Marriage*: ”Pariskunta ei ole avioliitossa, elleivät he sitoudu yhdynnässä saavutettavaan keholliseen liittoon, joka suuntautuu lisääntymiseen ja perhe-elämään.” Aiemmin esittelemäni uuden luonnonoikeusteorian mukaisesti samaa sukupuolta oleva pari ei voi tällaista kehollista, kokonaisvaltaista liittoa saavuttaa, sillä he eivät voi saavuttaa yhdynnän kautta saatavaa yhteyttä, eikä heidän suhteensa siten ansaitse tunnustusta avioliitoksi.

Tälle lisääntymisperustaiselle suhteelle on helppo keksiä vasta-argumentti. Jos avioliittoon vaaditaan seksiä, joka johtaa lisääntymiseen tai ainakin mahdollistaa sen, eivätkö hedelmättömät pariskunnat saa tai voi avioitua? Tai eikö heteropari, joka ei syystä tai toisesta harrasta perinteistä yhdyntää, tai ei ainakaan saa sen avulla lapsia, mutta täyttää muuten avioliiton ja rakastavan parisuhteen kriteerit olekaan ”oikeasti” naimisissa? Tai toisin muotoiltuna: jos kerran steriilin heteroparin seksi on moraalisesti oikein, silloin saman pitäisi päteä myös samaa sukupuolta olevaan pariin. Tämä argumentti pohjautuu ajatukseen miehen ja naisen yhdistymisestä konkreettiseksi yhdeksi organismiksi. Steriili heteropariskunta ei yhdisty kirjaimellisesti vaan ainoastaan kuvaannollisesti samoin kuin homopari, ja koska NNL-teoreetikot vaativat pariskunnan yhdistymistä juuri kirjaimellisesti (esim. Lee & George 2008; 182–184; Girgis ym. 2012: 26), myös steriilit heteroparit pitäisi sulkea avioliiton ulkopuolelle.

Lisääntymiskyvyttömyys-argumentti onkin todennäköisesti yleisin vasta-argumentti sille väitteelle, että avioliiton tulee kattaa vain heteroparit heidän lisääntymisensä vuoksi. Argumentti on esitetty jo ainakin Stephen Macendon (1995) artikkelissa *Homosexuality and The Conservative Mind*, jossa Macendo kirjoittaa:

What is the point of sex in an infertile marriage? Not procreation; the partners (let us assume) know that they are infertile. If they have sex, it is for pleasure and to express their love, or friendship, or some other shared good. It will be for precisely the same reasons that committed, loving gay couples have sex. Why are these good

reasons for sterile or elderly married couples but not for gay and lesbian couples?
(Macendo 1995: 278)

Voimme siis kuvitella (eikä usein tarvitse edes kuvitella) kaksi 70-vuotiasta vastakkaista sukupuolta olevaa henkilöä, jotka haluavat avioitua keskenään. He voivat avioitua, ja heidän avioliittonsa tunnustetaan lain edessä, vaikkeivat he voi saada lapsia yhdynnän avulla. Yhteiskunta ei myöskään kiellä nuorempien, mutta syystä tai toisesta lisääntymiskyvyttömiä heteroparien avioitumista, vaan kohtelee heidän suhdettaan samoin kuin avioparia, joka voi ja hankkii lapsia yhdynnän avulla.

Macendon lisäksi monet muut filosofit ovat kritisoineet NNL-teoreetikoita epäjohdonmukaisuudesta. Muun muassa Erik Anderson (2013) väittää, että NNL-teoreetikoiden tekemä erottelu samaa sukupuolta olevien parien ja lisääntymiskyvyttömiä eri sukupuolta olevien parien välillä on mielivaltainen. Andersonin mielestä NNL-teoreetikoiden tulkinta penis–vagina-seksin riittävydestä lisääntymistä palvelevaksi aktiksi (reproductive functioning) on ongelmallinen, sillä hedelmöittyminen ei ole välttämättä mahdollista penis–vagina-seksissä eikä lisääntymistä välttämättä tapahdu, vaikka se olisi mahdollista, ja siten kyseinen akti ei itsessään ole lisääntymistä palveleva. Kuten Andrew Koppelman (1997: 66) asian ilmaisee, nainen, jolta on poistettu kohtu, ei palvele lisääntymistä, samalla tavoin kuin ase, josta on poistettu patruunat, ei palvele ampumista.

Argumentti voidaan tiivistää seuraavalla tavalla:

Premissi 1: Lisääntymiskyvytön pariskunta, jonka osapuolet ovat eri sukupuolta, voivat avioitua huolimatta heidän hedelmättömyydestään.

Premissi 2: Pariskunta, jonka osapuolet ovat samaa sukupuolta, ovat samalla tavoin lisääntymiskyvyttömiä kuin hedelmätön pariskunta, jonka osapuolet ovat eri sukupuolta.

Johtopäätös: Samaa sukupuolta olevilla pareilla tulee olla yhtäläinen oikeus avioitua kuin lisääntymiskyvyttömällä pariskunnalla, koska olennaisilta osin samanlaisia tapauksia tulee kohdella samalla tavoin.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustaja esittää yleensä kolme eri vasta-argumenttia. Ensinnäkin hän toteaa, että lait ovat sellaisia, että ne pätevät useimmissa tapauksissa, mutta eivät suinkaan kaikissa yksittäistilanteissa (ks. esim. Burgess-Jackson 2015;

Vallicella 2013; Ventrella 2004). Esimerkiksi ajoluvan voi saada 18-vuotiaana, mutta se ei tarkoita, etteivätkö jotkut sitä nuoremmatkin olisi kykeneväisiä ajamaan autoa. Lakeja ei siis voida tehdä yksittäistapausten perusteella. Epäkypsä 21-vuotias voi lain mukaan nauttia alkoholia vastuuttomasti, mutta se ei tarkoita, etteikö anniskeluiän tarkoituksena olisi estää nuorten holtitonta alkoholin käyttöä, kirjoittaa Burgess-Jackson (2015). Epäkypsä alkoholia vastuuttomasti nauttiva nuori aikuinen tai taitava alle 18-vuotias autokuski ei ole peruste muuttaa ikärajoja, samoin kuin sellainen poikkeustapaus kuten lisääntymiskyvytön heteroaviopari ei ole peruste muuttaa sitä, ketkä voivat avioitua. Yhteiskunta ei siis yksinkertaisesti voi käydä jokaista yksittäistapausta läpi, ja siksi lisääntymiskyvyttömiä pareja ei voida ”seuloa” avioituvista pareista samalla tavoin kuin täysi-ikäisiä ihmisiä ei käydä läpi ja tarkasteta, ketkä eivät osaa käyttää alkoholia vastuullisesti, vaan kaikilla yleisen kriteerin (täysi-ikäisyys) täyttävillä on oikeus käyttää alkoholia samoin kuin kaikilla yleisen kriteerin (pariskunnan jäsenet eri sukupuolta) täyttävillä on oikeus avioitua. Avioituvien parien hedelmällisyyden tarkastaminen olisi lisäksi loukkaus ihmisten yksityisyyttä kohtaan (Kmiec 2004: 656). Vasta-argumentin esittäjä toisin sanoen ilmaisee, että vaikka lisääntymiskyvyttömillä heteropareilla ei tulisi olla oikeutta avioitumiseen, emme voi käytännössä estää heidän avioitumistaan, ja siten tulee heidän avioliittojaan kohdella oikeina ja aitoina avioliitoina.

Tämä vasta-argumentti on kuitenkin heikko, sillä kuten hyvin tiedämme esimerkiksi ajoluvan voi saada jo 16-vuotiaana riippuen siitä, missä valtiossa sattuu asumaan. Samoin jossain valtioissa samaa sukupuolta olevat parit voivat avioitua. Lakeihin myös tehdään poikkeuksia valtioiden sisällä. Jossain tapauksissa luvan avioitumiseen voi esimerkiksi saada alle 18-vuotiaana. Emme myöskään vie oikeutta avioliittoon sellaisilta steriileiltä pariskunnilta, jotka viranomaisille paljastuvat lisääntymiskyvyttömiksi ikään kuin vahingossa, jolloin yksityisyyden loukkausta ei pääse tapahtumaan.

Joissain Yhdysvaltojen osavaltioissa myös eri sukupuolta olevien serkusten väliset avioliitot hyväksytään vain siinä tapauksessa, että vähintään toinen osapuolista on lisääntymiskyvytön. Yhteiskunnat eivät siis ainoastaan tee poikkeuksia sääntöön, että lisääntymiskyvyttömät eivät voi avioitua, vaan ne joissain tapauksissa jopa vaativat, että avioliiton voi muodostaa ainoastaan, kun pariskunnan ei ole mahdollista lisääntyä (Carpenter 2005: 29). Jos NNL-teoreetikoiden lähtökohta avioliitosta juuri lisääntymistä palvelevana instituutiona olisi perusteltu, tuntuisi kummalliselta, että tällaisia poikkeuksia voidaan tehdä toisille pareille (serkukset) muttei toisille (samaa sukupuolta olevat). Avioliitto instituutiona joko palvelee lisääntymistä niin kovasti, että ainoastaan

lisääntymiskykyiset pariskunnat voivat avioitua – tai sitten se ei sitä palvele, ja silloin myös lisääntymiskyvyttömät parit riippumatta sukupuolesta tai sukulaisuussuhteesta voivat avioitua.

Toiseksi sukupuolineutraalin avioliiton vastustaja epäilemättä vetoaa hedelmättömyysargumentin toiseen premissiin ja sen oletettuun virheellisyyteen: samaa sukupuolta oleva pari ei ole *samalla tavoin* lisääntymiskyvytön kuin eri sukupuolta oleva lisääntymiskyvytön pari. Samaa sukupuolta oleva pari ei ole koskaan ollut lisääntymiskykyinen, eikä se sitä voi koskaan olla. Homopari ei siis ole lisääntymiskyvytön sen enempää kuin kivi tai auto on lisääntymiskyvytön tai ajatus on punainen. Sen sijaan heteropari, joka on menettänyt lisääntymiskyvyn ta jolla ei sitä ole edes ollut (esimerkiksi nainen, jolla ei koskaan ole ollut kohtua), on eri tavoin lisääntymiskyvytön.⁹ Filosofin William F. Vallicella (2013) sanoo saman asian blogissaan nimimerkillä Maverick Philosopher: heteropari, joka ei voi saada lapsia on lisääntymiskyvytön sattumalta, kun taas homoseksuaalinen pari on lisääntymiskyvytön luonnostaan, ja siksi tapaukset ovat olennaisesti erilaisia, joten niitä voidaan myös kohdella eri tavoin.

Saman asian ilmaisee niin ikään nimimerkin suojista eräs hedelmätön heteropariskunta blogitekstissä ”*Don’t Use My Pain As A Weapon*” (Olivarez 2015):

Our infertility does not make our relationship interchangeable with one in which childlessness can never be felt as a loss because fertility was never, and could never, be an option within it. (...) Neither a same-sex couple nor an infertile opposite-sex couple is able to conceive naturally. For one couple, this is predictable and intrinsic to the nature of their relationship. For the other, it is a painful, often unexpected injury to the nature of their marriage.

Näin ajateltuna heteroparin lisääntymiskyvyttömyys vastaa käsitteellisessä mielessä jonkinlaista vahvaa negaatiota, se on jonkin positiivisen vastakohta; heteroparille on lähtökohtaisesti ominaista, että he ovat lisääntymiskykyisiä. Homoparin tapauksessa puolestaan lisääntymiskyvyttömyys on ainoastaan heikko negatio, silkkaa olemattomuutta ja tyhjyyttä; lisääntymiskyky ei yksinkertaisesti heille kuulu alun alkaenkaan.

---

⁹ Englannin kielessä homoparin lisääntymiskyvyttömyydestä käytetään joskus sanaa ’dysfertile’ erotuksena heteroparien lisääntymiskyvyttömyyden ’infertile’ sanasta (esim. Ikemoto 1996).

Tämän kaltainen ajattelu muistuttaa, jonkinlaista olemusajattelua, essentialismia. Sen mukaan kahden lisääntymiskyvyttömän eri sukupuolta olevan ihmisen välinen avioliitto on kuin tuoli, josta puuttuu yksi jalka. Lisääntymiskyvyttömän heteroparin avioliitto on silti olemukseltaan selvästi avioliitto, vaikka siitä puuttuu jotain, samoin kuin tuoli on tuoli vaikka siitä puuttuu jalka. Sen sijaan kahden eri sukupuolta olevan ihmisen välinen avioliitto ei ole avioliitto aivan kuin pöytä ei muutu tuoliksi, vaikka sitä tuoliksi kutsuttaisiin.

Tämäkin argumentti on nähdäkseni virheellinen, koska sillä ei ole merkitystä kuinka asiat ideaalisesti ovat, vaan sillä, miten asiat oikeasti, tosiasiallisesti, ovat. Esimerkiksi ajoluvan saamisessa on merkitystä ainoastaan sillä, osaako liikennesäännöt ja auton hallinnan; ajotaidon puute on syy evätä ajolupa, jos ajotaito on se tekijä, jonka perusteella ajoluvan voi saada, riippumatta siitä, voiko ajotaitoa hakijalla teoriassa olla. Koira ja 18-vuotias ihminen eivät siten kumpikaan saa ajolupaa, jos heillä ei ole vaadittavaa ajotaitoa. Sillä ei ole merkitystä, ettei koiralla voi ajotaitoa edes teoriassa olla, aivan kuten sillä ei ole merkitystä, etteivät samaa sukupuolta olevat parit voi saada lapsia edes teoriassa.

Kolmas vasta-argumentti lisääntymiskyvyttömyysargumenttia kohtaan on se, että hedelmätön heteroseksuaalinen pari voi silti tehdä lisääntymistyyppisiä akteja, mutta homoseksuaalinen pari ei tähän pysty (ks. esim. Lee & George 2008: 197–207). Hedelmöittymisen ei siten tarvitse toteutua tai olla edes aidosti mahdollista, mutta lisääntymistyyppisten aktien tulee olla mahdollisia. Riittää siis, että hedelmöittyminen on mahdollista vain periaatteessa, teoriassa. Silloin heidän yhdyntänsä on joka tapauksessa ”koordinoitu” lisääntymiseen ja siten yhteisen hyvän saavuttamiseksi. Koska lisääntymistyyppisten aktien tekeminen ei samaa sukupuolta olevien parien tapauksessa ole mahdollista, ei heidän suhteensa ole oikea avioliitto.

NNL-teoreetikot (Girgis ym. 2010: 254, suomennos Kirsi Luoma) yrittävät selventää tätä vertauksella.

Kun Einstein ja Bohr keskustelivat keskenään jostakin fysiikan ongelmasta, heidän toimintansa oli älyllisesti koordinoitua tietyn älyllisen hyvän eli totuuden saavuttamiseksi. Ja heidän keskinäinen älyllinen liittonsa oli aito, saavutettiinpa sen päämäärä (tässä tapauksessa teoreettinen ratkaisu) tai ei – olettaen, niin kuin voimme perustellusti olettaa, että molemmat tavoittelivat vilpittömästi totuutta eivätkä vain teeskennelleet ja syyllistyneet huijaukseen tai muihin tekoihin, joiden vuoksi heidän älyllinen liittonsa olisikin pelkkä harha. Siten myös fyysiseen

liittoon kuuluu keskinäinen koordinointi fyysisen hyvän saavuttamiseksi – ja se onnistuu vain yhdynnässä. Tämä liitto toteutuu silloinkin, kun hedelmöittyminen, siis se fyysinen hyvä, johon sukupuoliyhdyntä biologisena toimintona tähtää, jää toteutumatta.

John Corvino kritisoi Girginin ja kumppaneiden vertausta. Hänen mukaansa tämän selityksen vika on siinä, että on aivan eri asioita, että jokin päämäärä ei toteudu, vaikka sitä ”tavoiteltaisiin vilpittömästi”, ja ettei se edes *voi* toteutua.

Heteropari, joka tietää olevansa pysyvästi lisääntymiskyvytön, ei voi tavoitella seksuaaliakteillaan hedelmöitystä. Pari on kuin kaksi tutkijaa, jotka pätkäilevät mahdottomaksi tietämäänsä ongelmaa. Pätkäilyllä voi toki olla oma arvonsa – vaikkapa lihasten verryttely – mutta tuo arvo ei liity mihinkään ratkaisuun, koska ongelma tiedetään ylivoimaiseksi. Vastaavasti steriilin heteroparin yhdynnällä voi olla arvoa, mutta tuo arvo ei liity lisääntymiseen, koska lisääntyminen tiedetään mahdottomaksi. On harhaanjohtavaa kutsua tällaista yhdyntää ”lisääntymistyyppiseksi”. (Corvino 2014b: 127, suomennos Kirsi Luoma)

Corvinon mielestä täytyy siis olla edes teoreettinen mahdollisuus onnistua tavoitteessa, jotta voidaan puhua tietyn tyyppisestä toiminnasta (tässä tapauksessa lisääntymistyyppisestä toiminnasta). Myös Anderson (2013) on argumentoinut steriili pariskunta -argumentin puolesta. Andersonin mukaan yhdyntä steriilin pariskunnan tapauksessa ei sisällä todellista kausaalista lisääntymisen mahdollisuutta, eikä sitä voida siten pitää lisääntymistoimintana.

Patrick Tully (2015) yrittää vastata hedelmättömyysargumenttien esittäjille kuten Andersonille (2013), Corvinolle (2014b) sekä Koppelmanille (1997) ja monille muille, joiden mielestä>NNL-teoreetikot tekevät epä johdonmukaisen erottelun lisääntymiskyvyttömiä heteroparien ja homoparien välille. Tullyn mukaan meidän on erotettava toisistaan kaksi asiaa: A) lisääntymistoiminta (reproductive functioning) ja B) lisääntymistyyppiset aktit (acts of a reproductive kind).

Tully selventää näiden kahden eroa vertauksella. Ihminen, joka kalastaa lammella, jossa ei varmuudella ole kaloja, harrastaa kalastamisen tyyppisiä akteja, mutta ei kalastustoimintaa. Voi olla, että kalastaja jopa tietää, ettei lammelta saa kalaa; silti hän voi harjoitella kalastamista ja esimerkiksi kokeilla uusien välineiden toimivuutta ja omia taitojaan. Hän Tullyn mukaan tekee selvästi kalastamisen tyyppisiä toimia (acts of a fishing kind), mutta ei osallistu kalastustoimintaan ts. kalastamiseen (acts of fishing),

vaikka tietäisi kalojen saannin mahdottomaksi. Samoin steriili heteropari voi osallistua lisääntymistyyppiseen toimintaan (act of a reproductive kind) harrastamalla penis–vagina-seksiä, vaikka he tietäisivät lisääntymisen olevan mahdotonta, mutta ei lisääntymistoimintaan ts. lisääntymiseen (acts of reproduction), jossa hedelmöittyminen tosiasiallisesti tapahtuu. Tärkein kysymys Tullyn mielestä on se, voiko homopari osallistua lisääntymistyyppiseen toimintaan. NNL-teoreetikoiden mielestä ei, ja siten Tully päättelee, että NNL-teoreetikoiden tekemä ero steriilien heteroparien ja homoparien välillä ei ole epä johdonmukainen. Tullyn mukaan siis tietyn tyyppistä toimintaa voidaan harjoittaa, vaikka olisi varmuus, ettei itse tavoitetta voitaisi saavuttaa.

Tullyn väite voi olla totta, mutta mikä sitten on lisääntymistyyppistä toimintaa ja mikä ei? NNL-teoreetikoiden mielestä pariskunta, joka ei voi tulla raskaaksi esimerkiksi siksi ettei naisella ole toimivia munasarjoja ja/tai kohtua, osallistuu silti yhdynnässä lisääntymistyyppiseen toimintaan: toimintaan, joka johtaisi lisääntymiseen oikeiden olosuhteiden vallitessa. Siis sellaisten olosuhteiden, joissa naisella olisi toimivat munasarjat ja kohtu. Samalla tavoin kalastaja osallistuisi kalastamiseen oikeiden olosuhteiden vallitessa eli silloin kun lammella olisi kalaa. NNL-teoreetikot saattavat todeta myös, että pysyvästi lisääntymiskyvytön parikin voisi saada lapsia ihmeen avulla. Mutta eikö homopariskuntakin voisi tulla raskaaksi oikeiden olosuhteiden vallitessa? Siis sellaisissa olosuhteissa vallitessa, joissa toinen osapuoli olisikin lisääntymiskykyinen nainen. Tai mikäli lisääntymiskyvytön heteropari onnistuu lisääntymään ihmeen avulla, lienee mahdollista, että myös samaa sukupuolta oleva parikin lisääntyy ihmeen avulla. Lisäksi se, että uuden luonnonoikeusteorian edustajat vetoavat *yliluonnollisiin* ihmeisiin, ei toisaalta myöskään kuulosta kovin johdonmukaiselta.

Tully (2015: 142) yrittää ymmärtääkseni selventää toisella esimerkillään sitä, minkälaisia toimia voidaan pitää tietyn tyyppisenä toimena (act of a kind). Lääketieteen opiskelija, joka irrottaa munuaisen kuolleesta ihmisestä esimerkiksi opiskelutarkoituksessa, harjoittaa lääketieteen tyyppistä toimintaa, mutta ei kuitenkaan lääketiedettä. Tully jatkaa, että olisi kuitenkin virheellistä väittää, että viulisti, joka soittaa viulua munuaisen vieressä, harjoittaisi lääketieteen tyyppistä toimintaa, saati harjoittaisi lääketiedettä. Näin Tully uskoo osoittaneensa, että lisääntymiskyvytön heteropari harjoittaa yhdynnässä lisääntymistyyppistä toimintaa, mutta samaa sukupuolta oleva pari ei voi harjoittaa lisääntymistyyppistä toimintaa sen enempää kuin viulisti voisi viulua soittamalla harjoittaa lääketieteen tyyppistä toimintaa.

Mutta ei ole läheskään niin selvää kuin Tully antaa ymmärtää, etteikö esimerkiksi miespari voisi harjoittaa lisääntymistyyppistä toimintaa, jos lisääntymistyyppisen toiminnan ei tarvitse johtaa lisääntymiseen eikä lisääntymisen tarvitse olla edes mahdollista. Tullyn vastaus hedelmättömyysargumenttien esittäjille on siinä mielessä puutteellinen, että siinä ei osoiteta sitä rajaa, milloin tietyt aktit voidaan laskea lisääntymistyyppisiksi ja milloin ei. Tully ainoastaan esittää kaksi täysin erilaista asiaa ja vertaa näitä lääketieteen harjoittamiseen: viulun soitto munuaisen vieressä ja lääketieteellisten toimien harjoittaminen. Tämä esimerkkien vertailu osoittaa mielestäni korkeintaan sen, että esimerkiksi shakin pelaaminen ei liity lisääntymiseen sen enempää kuin viulun soittaminen liittyy lääketieteen harjoittamiseen.>NNL-teoreetikko epäilemättä vastaisi, että shakin pelaaminen ja samaa sukupuolta olevien välinen seksi ovat yhtä kaukana lisääntymistyyppisestä toiminnasta (penis–vagina-seksistä).

Näyttää siis siltä, että>NNL-teoreetikoiden mielestä lisääntymistyyppiseksi toiminnaksi lasketaan vain ja ainoastaan penis–vagina-seksi. Tämä rajaus on kuitenkin mieletön, sillä A) lisääntyminen on mahdollista ilman kyseistä aktia esimerkiksi keinohedelmöityksen avulla ja B) penis–vagina-seksi ei aina eikä edes useimmiten johda lisääntymiseen täysin lisääntymiskykyisilläkään heteropareilla. Toisin sanoen koska lisääntyminen on paljon muuta kuin penis–vagina-seksiä (ja myös yhdyntä on paljon muuta kuin lisääntymistä), myös lisääntymistyyppinen toiminta voi olla jotain muuta kuin lisääntymistyyppistä seksiä. Jos lisääntyminen ja siten lisääntymistyyppinen toiminta voi olla jotain muuta kuin penis–vagina-seksiä (esimerkiksi keinohedelmöitys), silloin esimerkiksi lesbopariskunta keinohedelmöitysklinikalla toteuttanee lisääntymistyyppistä toimintaa? Ja mikäli lisääntymistyyppinen toiminta on kriteeri aidolle avioliitolle, silloin myös homoseksuaaliset parit voivat toteuttaa aidon avioliiton.

Voidaan väittää, että homomieskin voi tulla raskaaksi ja homopari siten harjoittaa lisääntymistyyppistä toimintaa, sillä oikeiden olosuhteiden vallitessa kyse olisi lisääntymisestä; siis mikäli toisella miehistä (sillä, johon penetroidutaan) olisi toimivat munasarjat ja toimiva kohtu. Samoin kuin sellaisen heteroparin tapauksessa, jonka lisääntymiskyvyttömyys johtuu toimivien munasarjojen ja/tai kohdun puutteesta: toinen osa puoli voisi tulla raskaaksi, mikäli hänellä olisi toimivat munasarjat ja kohtu. Samoin naispari, jonka toinen osapuoli penetroituu kumppaniinsa tekopeniksellä, harrastaa lisääntymistyyppistä toimintaa, joka oikeiden olosuhteiden vallitessa – siis sellaisten, jossa penetroituva osapuoli tuottaisi toimivia siittiösoluja, johtaisi lisääntymiseen.

Aivan kuten ei ole selkeää kriteeriä sille, milloin kalastaja tekee kalastustyyppisiä akteja tai lääkäri lääketieteen tyyppisiä akteja, ei ole selkeää ”rajaa”, mitä toimia voidaan pitää lisääntymistyyppisinä, vaan nämä kaikki tilanteet ovat hyvin tulkinnanvaraisia. Ainoa selkeä rajanveto olisi, että penis–vagina-seksiä pidetään aina lisääntymistyyppisinä, olipa lisääntyminen kuinka mahdollista tai ei ja toisaalta muita seksiakteja, esimerkiksi seksiä tekopeniksellä, ei koskaan pidettäisi lisääntymistyyppisinä.

Tämä johtaa tilanteeseen, jossa heteropari, joka ei kykene perinteiseen yhdyntään (penis–vagina-seksi), ei ole aidosti naimisissa. Corvino (2014a: 282–286) kysyy Girgisiltä, eikö vyötäröstä alaspäin halvaantunut mies voi avioitua naisen kanssa, mikäli hän ei kykene ”lisääntymistyyppiseen aktiin” (penis–vagina-seksiin). Voimme kuvitella tilanteen, jossa aviomies joutuu onnettomuuteen, ja hän menettää kykynsä harrastaa perinteistä seksiä – esimerkiksi liikenneonnettomuus, jossa hän halvaantuu vyötäröstä alaspäin (Corvino 2014a: 282–286). Kuitenkin hän on avioliitossa naispuolisen kumppaninsa kanssa, he rakastavat ja hoivaavat toisiaan myötä- ja vastoin käymisissä, he rakastelevat monin eri tavoin, he adoptoivat lapsia ja kasvattavat heitä kuin omia biologisia lapsiaan kasvattaisivat, ja he elävät pitkän ja onnellisen elämän uskollisina toisilleen. Eikö heidän avioliittonsa kuitenkin ole ”todellinen”, Corvino kysyy.

Girgis (2014) toteaa, että kun avioliiton ehtona on penis–vagina-seksi vain periaatteessa, myöskään vyötäröstä alaspäin halvaantuneen miehen tapaus ei eroa olennaisesti muista pariskunnista, sillä tässäkin tapauksessaan yhdyntää harrastettaisiin ”normaalien olosuhteiden vallitessa” (terveydelliset tekijät, aika joka tarvitaan kiihottumiseen ym.). Toisaalta Girgis toteaa samassa yhteydessä, että tiukasti tulkittuna kyseinen pariskunta ei olisi avioliitossa.>NNL-teoreetikot eivät siis itsekään tunnu täysin olevan selvillä siitä, millaisten pariskuntien suhteet lasketaan avioliitoiksi.

Tällä Girgis ilmeisesti tarkoittaa, että halvaantunut mies ei vallitsevien olosuhteiden vuoksi kykene seksiin naisen kanssa, mutta normaalien olosuhteiden vallitessa hän siihen kykenisi, ja siksi hänen ja hänen vaimonsa välinen avioliitto tulisi hyväksyä ja sitä pitäisi pitää todellisena avioliittona. Homomiesten tapauksessa miehet puolestaan eivät keskenään edes kykenisi penis–vagina-yhdyntään, sillä heidän normaalitilansa on se, etteivät he sellaiseen aktiin kykene. Jälleen siis palataan aiemmin käsiteltyyn argumenttiin siitä, että samaa sukupuolta olevien suhde on erilainen jollain hyvin ideaalisella olemuksellisella tasolla. Merkitystä ei kuitenkaan ole sillä, kuinka asiat ideaalisesti ovat, vaan sillä miten asiat tosiasiallisesti ovat. Yhdyntämisen mahdollisuus

heteropariskunnan tapauksessa, kun mies on vyötäröstä alaspäin halvaantunut, on yhtä kaukaista ja saavuttamattomissa kuin homoparin tapauksessa. Girgis myös väittää, ettei halvaantuneen heteroparin avioliitto uhkaa mitään tai haittaa ketään, toisin kuin homoparien avioliitto. Tämä on väite, jota tarkastelen myöhemmin.

NNL-teoreetikoiden käsitykset johtavat näkemykseen myös, jonka mukaan eri sukupuolta oleva aviopari, joka harrastaa vain yhdynnätöntä seksiä, ei ole ”oikeasti” aviossa, sillä heidän seksinsä ei ole sen enempää lisääntymistyyppistä kuin kahden miehen välinen seksikään. NNL-teoreetikot (Lee & George 1997: 142; Lee & George 2008: 189–191), ovat todenneetkin, että homoseksuaalisen seksin lisäksi myös masturbointi ja suuseksi ovat moraalisesti tuomittavia, sillä niissä kohdellaan kehoa kuin se olisi subjektin ulkopuolella tai ”rikotaan avioliiton hyvyyttä vastaan”. Lee ja George (2008: 194–196) väittävät jopa, että suuseksi ja anaaliseksi ovat moraalisesti tuomittavia silloinkin kuin heteropari harrastaa sitä avioliitossa, sillä nämä aktit rikkovat avioliiton hyvää vastaan. Tämä on tietysti ainoastaan johdonmukainen seuraus heidän omista periaatteistaan. NNL-teoreetikot saattavat myös tuomita ehkäisyn käytön avioliitossa, sillä se estää heidän mielestään puolisoiden kaiken kattavan yhdentymisen ja siten todellisen avioliiton muodostumisen.

Mutta miksei esimerkiksi nautinnon tuottaminen puolisolle ja samalla itselle riitä avioliiton ”aitoudelle”? Lee ja George (2008: 195) kirjoittavat, että pelkkä mielihyvä ei riitä avioliiton kaltaisen kokonaishyvän määreeksi, koska mielihyvän kokemukset eivät ole yleisiä vaan yksityisiä. Tämä kenties pätee eri sukupuolta olevien kohdalla, sillä toisen sukupuolen kokemusta esimerkiksi seksistä ja orgasmista ei voi koskaan kokea itse. Sen sijaan voidaan argumentoida, että homoseksuaalinen seksi itseasiassa yhdistää homoparin heteropariakin perustavammalla tavalla. Ainoastaan mies voi tietää, mikä tuntuu miehestä hyvältä, sanotaan. Oman sukupuolen fyysinen kokemus, esimerkiksi orgasmi, on samanlainen, ja siten samaa sukupuolta oleva pari voi saavuttaa ruumillis-biologisen yhdentymisen jopa paremmin kuin eri sukupuolta oleva pari. Jukka Hankamäki kuvaa, kuinka homoseksuaalinen seksi mahdollistaa symbolisen interaktion parhaimmillaan; tällöin eleet, vuorovaikutus ja kieli voidaan koodata yhteiseen kokemusmaailmaan: ”Se on oman itsen löytämistä, sukupuoleen samastumista ja samalla itsetuntemuksen haaste” (Hankamäki 2008:128).

Voidaan siis väittää, että homoseksuaalinen seksi itse asiassa yhdistää puoliset heteroparejakin perustavammalla tavalla, sillä siinä osapuolet jakavat yhteisen

kokemusmaailman. Hankamäki esittää, että samaa sukupuolta olevien merkitykset ja arvot muodostuvat samankaltaisiksi juuri yhteisten kehollisten kokemusten kautta.

Homoseksuaalinen persoonanmuodostus on etusijan antamista saman sukupuolen sisällä koetuille arvoille ja merkityksille. Koska merkitysten yhtäpitävyys voidaan saavuttaa parhaiten juuri oman sukupuolen piirissä, luodaan samalla edellytykset osapuolten väliselle ymmärtämiselle ja kanssakäymiselle. Keholliseen yhtäpitävyyteen ja yhteisymmärrykseen perustuvan sensitiivisyyden kautta luodaan pohja kaikille älyllisen ja hengellisen elämän hankkeille, sillä yhteisen kehollisen kokemusmaailman kautta opitut merkitykset ovat älyllisen elämän perusteita. (Hankamäki 2008: 97).

Toisen sukupuolen fyysisen kokemuksen, esimerkiksi orgasmin, voi kokea ainoastaan välillisesti, ei koskaan suoraan. Näin esimerkiksi mies ei voi todella ymmärtää naisen orgasmin saannin vaikeutta yhdynnässä. Toinen sukupuoli voi ymmärtää toista vain välillisesti, mutta ei koskaan oman henkilökohtaisen kokemuksen ja kokemisen kautta.¹⁰

Näin tulkittuna samaa sukupuolta olevien kokemusmaailma on samanlainen tai ainakin samankaltaisempi kuin eri sukupuolta olevien kokemusmaailma. Koska NNL-teoreetikot korostavat mielen ja kehon yhteenkuuluvuutta, voidaan kai sanoa myös, että yhteinen kehollinen kokemusmaailma johtaa tai ainakin edesauttaa myös yhteisen henkisen tai psykologisen kokemusmaailman saavuttamista. Voidaan siis väittää, että *mikäli* oikeassa avioliitossa vaaditaan osapuolten mielten ja kehojen yhdistymistä perustavalla tavalla, homoseksuaalien tapauksessa tämä yhdentymisen on vieläkin voimakkaampaa ja siten oikeus avioliittoon on olemassa erityisesti samaa sukupuolta olevilla pareilla.

Miesten ja naisten erilaisuus voidaan näin ymmärtää kehollista erilaisuutta laajemmin. Miehet ja naiset usein myös ajattelevat asioista eri tavoin, tai jopa ajattelevat kokonaan eri asioita. Näillä perusteilla Girginin päättelyketju siitä, että avioliitto kuuluu vain miehelle ja naiselle, koska vain mies ja nainen yhdistyvät toisiinsa kehollisesti ja mielellisesti, tulee katkaistuksi. NNL-teoreetikot eivät nimittäin anna tarpeeksi tukea sille väitteelle, että vastakkaisen sukupuolen *mielet* yhdistyisivät toisiinsa (yleisesti saati yhdynnän aikana), jolloin niin sanottu kokonaisvaltainen liitto onkin hyvin puutteellinen.

---

¹⁰ Kriitikko voisi tietysti kyseenalaistaa kokemusten yhtäläisyyden ja väittää, että kokemukset ovat aina subjektiivisia ja henkilökohtaisia eivätkä ne siten yhdistä ihmisiä toisiinsa kuin korkeintaan kuvaannollisella tasolla. Tälle kannalle taipuvainen hyväksynee silloin myös sen, että eri sukupuolta olevien henkilöiden yhdentymisen on myös vain kuvaannollista, sillä se ei perustu yhteisiin kokemuksiin.

Voidaan tietysti sanoa, että edellä esitetty koskee ensisijaisesti seksiä – ei avioliittoa. Mutta mikäli hyväksytään NNL-teoreetikoiden näkemys siitä, että avioliitossa aviopuolisoiden keho ja mieli yhdistyvät yhdeksi kokonaisuudeksi, jolloin aito avioliitto toteutuu – asiahan on hyvinkin kiistanalainen – olen nähdäkseni osoittanut, että samaa sukupuolta olevien mielet yhdistyvät jopa paremmin kuin eri sukupuolta olevien, johtuen yhteisistä kehollisista kokemuksista. NNL-teoreetikot ottavat annettuna eri sukupuolta olevien mielten yhdistymisen, vaikka tämä vaatisi kovasti perusteluja. John Corvinoa (2014b: 131) lainatakseni NNL-teoreetikoiden näkemykset ovat silkkaa kehnoa seksuaalista fenomenologiaa.

NNL-teoreetikot väittävät joskus myös, että koko hedelmättömyyskysymyksen käsittely todistaa sen puolesta, että lisääntymisellä on erittäin suuri merkitys avioliitolle (Girgis ym. 2012: 37). Mikäli aviopari ei onnistu saamaan lapsia, tuntee pari usein suunnatonta surua ja epätoivoa, joka sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien mielestä korostaa sitä, että lisääntyminen ja avioliitto liittyvät olennaisesti yhteen. Tämä argumentti on kuitenkin erittäin heikko, sillä myös muut kuin avioparit tuntevat yhtä lailla surua, mikäli he eivät voi saada lapsia. Myös homoseksuaalit yksilöt ja pariskunnat saattavat kokea huomattavaa surua siitä, etteivät he kykene lisääntymään. Pelkästä pettymyksen tunteesta ei siten voida päätellä, kuinka kovasti lasten saanti tiettyyn parisuhteen muotoon liitetään tai kuinka tiukasti lisääntymistä tulisi pitää oikean avioliiton kriteerinä.

Vielä eräs epäkohta NNL-teoreetikoiden ajattelussa on osoitettava. Lee ja George (2008: 196–197) kirjoittavat, että heteropari, joka ei ole naimisissa, mutta jotka ovat hyviä ystäviä, aikovat avioitua tulevaisuudessa ja jotka harrastavat yhdyntää ja siten saavuttavat biologisen yhteyden, eivät kuitenkaan saavuta avioliiton hyvää – koska he eivät ole avioliitossa. Epäilemättä Lee ja George tekevät tämän huomautuksen, sillä muuten avioliiton ulkopuolinen seksi olisi hyväksyttävää, ja heidän konservatiiviseen ajatteluun se ei ole sovellettavissa. ”Ainoastaan jos he ovat aviossa, ainoastaan jos he (julkisesti) suostuvat avioliittoon, tulee heidän biologinen yhdentyminen uusintamaan tai luomaan avioliiton.” (Lee & George 2008: 197 kursiivi alkuperäinen). Lee ja George siis toteavat, että jotta ihmisten voidaan sanoa olevan avioliitossa, heidän tulee olla avioliitossa. Tämä näyttäisi täysin sivuuttavan sen kysymyksen, millaiset suhteet ovat niitä, joiden voidaan laskea olevan avioliittoja. Tai vähintäänkin se näyttäisi sisältävän ajatuksen, että ollakseen aito avioliitto, avioparin tulee jo olla lainmukaisesti avioliitossa. Mutta tämä on täysin päinvastaista, mitä NNL-teoreetikot väittävät. He nimittäin nimenomaan yrittävät

puolustaa näkemystä, jonka mukaan on olemassa suhteita, jotka ovat aitoja avioliittoja riippumatta siitä tunnustaako laki niitä avioliitoiksi vai ei.

Olen osoittanut, että aviollinen näkökulma avioliitosta perustuu virheellisiin argumentteihin. Nämä argumentit ovat joko perusteiltaan kehämäisiä – avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto, koska avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto – tai ne eivät onnistu sulkemaan homoseksuaaleja avioliiton ulkopuolelle sulkematta myös aviossa olevia heteropareja sen ulkopuolelle. Koska aviollinen näkökulma avioliittoon on selvästi virheellinen, tai se vähintäänkin johtaa kyseenalaiseen lopputuloksiin (suuseksi tai masturbointi ovat moraalittomia aina, sillä ne rikkovat avioliiton hyvyyttä vastaan), on tarkasteltava toista avioliiton määritelmää.

Sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyvä näkökulma

Avioliiton toisen määritelmän mukaan avioliiton voivat muodostaa kaikki pariskunnat sukupuoleen katsomatta.>NNL-teoreetikot kutsuvat tätä näkemystä revisionistiseksi näkökannaksi. Juha Ahvio on suomentanut termin avioliiton uustulkinnaksi. Kannan puolustajat puhuvat myös esimerkiksi sisäistävästä näkökannasta (inclusivist view). Joka tapauksessa kyseessä on sukupuolineutraalia avioliittoa puolustava kanta, joka on erotettava konstruktivistisesta näkökannasta, jonka mukaan avioliitto on puhtaasti lain hyväksymä osapuolten juridinen sopimus. Filosofeista esimerkiksi Ralph Wedgwood, John Corvino, Steve Macendo ja Adrian Wellington ovat argumentoineet sukupuolineutraalin avioliiton puolesta vetoamalla kuitenkin pelkkään avioliiton juridiskonstruktiiiviseen puoleen. Wedgwood (1999: 229) kirjoittaa: ”Näyttää, että on virhe olettaa avioliiton olevan vain laillinen instituutio. Avioliittoa koskevat lait eivät nimittäin selitä, miksi avioliitolla on niin merkittävä rooli ihmisten elämässä.” Wedgwoodin mielestä tätä avioliiton merkitystä tulee selittää avioliiton sosiaalisella merkityksellä; siis niillä avioliiton piirteillä, jotka avioliittoon yleisesti liitetään.

Kuten aiemmin todettu, esimerkiksi John Corvinon (2014a: 288) mielestä avioliitto määräytyy sen tyyppisten piirteiden kuten yhteisen elämänpituisen yhdessäolon, yhteisen huolenpidon ja hoivan, seksuaalisen intiimiyden ja lasten kasvatuksen kautta. Ralph Wedgwood (1999) puolestaan kirjoittaa, että modernilla länsimaisella avioliitolla on kolme pääasiallista piirrettä, jotka yleensä avioliittoihin liitetään. Näitä ovat (1) seksuaalinen kanssakäyminen, (2) (koti)taloudellinen yhteistyö ja (3) vapaaehtoinen yhteinen sitoutuminen suhteen ylläpitämiseen. Wedgwood korostaa, että nämä kolme piirrettä eivät toteudu kaikissa avioliitoissa – voimme esimerkiksi löytää avioparin, joka

ei harrasta seksiä keskenään tai joka ei asu yhdessä ja jossa puolisoilla on omat rahat ja taloudelliset varantonsa. Kuitenkin myös nämä suhteet lasketaan avioliitoiksi. Samoilla linjoilla on Martha Nussbaum (2010: 668–669): “Avioliittoinstituutio palvelee useita ihmiselämän osa-alueita kuten seksuaalisuhteita, ystävyyttä ja kumppanuutta, rakkautta, lisääntymistä ja lasten kasvatusta sekä yhteistä vastuunottoa.”

On kenties mahdotonta sanoa, kuinka paljon näitä edellä mainittuja tai muita piirteitä tarvitaan, jotta voimme puhua ”oikeasta” avioliitosta. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö oikeita avioliittoja olisi olemassa; onhan mahdotonta sanoa missä vaiheessa punainen väri muuttuu violetin kautta siniseksi, mutta tunnistamme silti punaisen värin, emmekä epäile punaisuuden olemassaoloa. Voidaan myös sanoa, että nämä avioliittoa määrittelevät tekijät ovat jonkinlaisia ihanteita, joita yleisesti avioliitossa tavoitellaan.

Perinteisen avioliitonäkemyksen puolustajat Girgis, Anderson ja George (2010: 253) esittävät kysymyksen sukupuolineutraalin avioliiton kannattajille: ovatko kaksi henkilöä naimisissa, jos he pelaavat tennistä kahdestaan ja vain ja ainoastaan kahdestaan elämänsä loppuun asti. Heidän vertauksensa tarkoituksena lienee osoittaa, että avioliitto, jossa ei ole mitään seksuaalista, ei voi olla todellinen avioliitto. Vastaus kysymykseen on ilmiselvästi ei, sillä kyseisessä esimerkissä näillä ihmisillä on ainoastaan hyvin vähän niitä piirteitä, jotka avioliittoon liitämme (tässä tapauksessa vain toisiinsa sitoutuneisuus ja suhteen ajallinen jatkuvuus). Perustelu ei siis ole seksuaalisuuden puute sinänsä, vaan muiden avioliittoja määrittävien tekijöiden vajavaisuus. Samoin kuin emme erehdy luulemaan punaisessa takissa kävelevää parrakasta miestä joulupukiksi, koska hänellä on vain vähän niitä piirteitä, jotka joulupukkiin liitämme, emme erehdy pitämään tennistä pelaavaa paria avioparina. Vaikka emme siis voisi esittää avioliitolle täsmällistä määritelmää, se ei tarkoita, ettemme tiedä, mitä avioliitto on.

Tärkeää on huomata myös, että ”oikealla” avioliitolla ei tarkoiteta sitä, ovatko ihmiset juridisesti avioliitossa keskenään – sehän olisi helppo tarkistaa väestörekisterikeskuksesta tai vastaavalta viranomaiselta – vaan sitä, minkälaiset liitot ovat ”oikeita” avioliittoja, siis sellaisia, jotka voidaan hyväksyä avioliitoiksi. Henkilö, joka on taipuvainen sille kannalle, että avioliitto on vain laillinen konstruktio, pitänee kaikkia niitä avioliittoja avioliittoina, jotka lain mukaan kulloinkin ovat avioliittoja. Sukupuolineutraalia avioliittoa voidaan toki puolustaa väittämällä avioliittoa pelkäksi juridiseksi konstruktioksi. Se ei nähdäkseni ole kuitenkaan välttämätöntä. Monet sukupuolineutraalin avioliiton kannattajat ajattelevat, että jos lakia muutettaisiin

sellaiseksi, että esimerkiksi yliopisto-opettajan ja opiskelijan välistä suhdetta kutsuttaisiin avioliitoksi, he eivät pitäisi tätä suhdetta aitona avioliittona. Sukupuolineutraalin avioliiton puolustajat eivät siis useinkaan ajattele, kuten Gallagher väittää, että avioliitto on *vain* sitä mitä laki sanoo, vaan myös heidän mielestään on olemassa oikeita avioliittoja, jotka laki joko tunnustaa tai ei tunnusta. Homoliittojen kannattajien mielestä kahden samaa sukupuolta olevan ihmisen välinen liitto *on* oikea avioliitto, jota laki ei virheellisesti tällä hetkellä tunnusta. Sen sijaan esimerkiksi opiskelijan ja opettajan opetussuhde ei ole avioliitto.

En lähde kritisoimaan tätä juridiskonstruktivistista näkökulmaa tätä pidemmälle, mutta huomautan, että se on mielestäni epäluonteva. Diktaattori voi tehdä lain, jonka mukaan kaikki valtion kansalaiset ovat avioliitossa toistensa kanssa. Silti olisimme taipuvaisia ajattelemaan, että emme ole ”oikeasti” avioliitossa toistemme kanssa, vaikka lain mukaan sitä olisimmekin. Avioliiton ja lain suhdetta ei tietenkään voi täysin sivuuttaa, sillä pääkysymys lopulta on, millaisia suhteita pidämme avioliitoina ja millaisille suhteille annamme niitä etuja ja oikeuksia, jotka avioliittoon laissa liitetään.

Juridiselta kannalta avioliitolla on kolme tehtävää (Wedgwood 1999). Laki ensinnäkin määrittelee, ketkä ovat avioliitossa ja ketkä eivät; se, onko henkilö A naimisissa henkilön B kanssa, voidaan viime kädessä selvittää oikeudessa. Toiseksi avioliitto antaa puolisoille tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia toisiaan kohtaan liittyen esimerkiksi taloudelliseen tukeen ja yhteiseen omaisuuteen. Kolmanneksi aviopareilla on tiettyjä oikeuksia ja etuja, joita valtio antaa aviopareille, kuten esimerkiksi oikeuksia verohelpotuksiin. Wedgwoodille on toki lisättävä, että nämä oikeudet ja edut ovat tietysti sidonnaisia kulttuuriin ja valtioon; ne eivät siis ole yksityiskohdissaan yleismaailmallisia.

Aviollisen näkökulman kannattajat saattavat hyväksyä, ettei heidän näkökulmansa ole täydellinen tai onnistu vastaamaan kaikkiin vasta-argumentteihin, mutta sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyvä kanta joutuu vielä pahempiin ongelmiin ja sisäiseen ristiriitaan. Sukupuolineutraali avioliitto voidaan myös hyväksyä periaatteessa ja>NNL-teoreetikoiden kannat hylätä mielettöminä, mutta samalla voidaan pitää silti sukupuolineutraalin avioliiton laillistamista virheenä, sillä se johtaisi yhteiskunnan kannalta huonoihin tai jopa tuhoisiin lopputuloksiin. Tai voidaan väittää, että sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen jälkeen meidän tulisi hyväksyä myös muita avioliiton muotoja tai suhteita, jotka ovat selvästi moraalisesti sellaisia, ettei niitä voida hyväksyä. Tällaisiksi suhteiksi on usein väitetty moniavioisuutta, lähisukulaisten välisiä

seksisuhteita tai avioliittoa sekä ihmisten ja eläinten välisiä suhteita. John Corvino (2005; 2014: 168) onkin nimittänyt argumenttia PIB-argumentiksi (engl. polygamy, incest, bestiality).

Käsittelen seuraavaksi näitä sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyvän kannan ongelmia kuten sitä, johtaako sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen lähisukulaisten tai ihmisten ja eläinten välisten avioliittojen hyväksymiseen tai moniaviosuuteen.

PIB-ARGUMENTTI – MIHIN SUKUPUOLINEUTRAALIN AVIOLIITON HYVÄKSYMINEN VOI JOHTAA?

”If the Supreme Court says that you have the right to consensual sex within your home, then you have the right to bigamy, you have the right to polygamy, you have the right to incest, you have the right to adultery. You have the right to anything.” – Rick Santorum, U.S Senator (2003)

Käytännöllisen filosofian kysymyksistä käytävissä keskusteluissa niin sanotulla kaltevan pinnan argumentilla on ollut merkittävä asema.¹¹ Kaltevan pinnan argumentilla on tarkoitus osoittaa, että hyväksyessämme jonkin käytännön, joka itsessään vaikuttaa moraalisesti hyväksyttävältä, ajaudumme tilanteeseen, jossa meidän tulee hyväksyä käytäntöjä, jotka ovat moraalisesti tuomittavia tai vähintäänkin kyseenalaisia. Sukupuolineutraalia avioliittoa voidaan siis vastustaa väittämällä sen johtavan tilanteeseen, jossa yhteiskunnan tulisi hyväksyä sellaiset avioliitot ja suhteet, joita ei voida hyväksyä. Tällaisiksi moraalisesti tuomittaviksi tai vähintäänkin epäilyttäviksi suhteiksi on usein väitetty moniavioisuutta, lähisukulaisten välisiä seksisuhteita tai avioliittoa sekä ihmisten ja eläinten välisiä suhteita. John Corvino (2005; 2014: 168) onkin nimittänyt argumenttia PIB-argumentiksi (engl. polygamy, incest, bestiality).

Corvino (2005; 2014: 169–170) erottelee tämän argumentin kahteen muotoon, loogiseen ja kausaaliseen versioon, vaikka argumentin esittäjät harvoin itse tekevät tätä erottelua. Corvino (2005: 502) jopa huomauttaa, että PIB-argumenttia ei yleensä esitetä varsinaisesti argumenttina. Sen sijaan se heitetään ilmoille usein väittelyssä eräänlaisena haasteena tai retorisenä kikkana (Corvino 2005: 502): ”Kun kerran olet noin liberaali [että hyväksyt homoavioliitot], selitä minulle, miksi moniavioisuus, insesti tai elämiin sekaantuminen ovat väärin.” Näin ymmärrettynä kaltevan pinnan argumentti ei oikeastaan ole edes argumentti, tai ei ainakaan kovin kummoinen sellainen, sillä sen esittäjät usein vastustavat sukupuolineutraalia avioliittoa *sen itsensä* vuoksi, eivät varsinaisesti mahdollisten PIB-suhteiden takia. Argumenttia saatetaankin pitää oikeastaan jonkinlaisena pelon lietsontana. Tähän voidaan kuitenkin vastata, että kyseinen argumentti on suunnattu sellaisille ihmisille, jotka suhtautuvat kielteisesti tai epäilevästi esimerkiksi moniavioisuuteen, mutta myönteisesti sukupuolineutraaliin

¹¹ Kaltevan pinnan argumenttia on käytetty muun muassa abortin ja eutanasian vastustamiseen – muutamia esimerkkejä mainitakseni. Argumentin esittäjien mukaan abortin salliminen johtaisi vastasyntyneiden surmaamiseen ja tahdonalaisen eutanasian salliminen tahdonvastaiseen eutanasian käyttöön.

avioliittoon – ei ole merkityksellistä mitä argumentin esittäjät *itse* asiasta ajattelevat (Volokh 2005: 1163–1164). Volokhin mielestä on siis täysin järkevää kohdistaa tämän kaltainen argumentointi niihin, jotka vastustavat moniavioisuutta, mutta suhtautuvat myönteisesti homoavioliittoihin, mikäli kaltevan pinnan argumentti itsessään osoitetaan toimivaksi ja järkeväksi argumentiksi.

Kaltevan pinnan argumentin loogisen muodon mukaan hyväksyessämme samaa sukupuolta olevien avioliitot meidän tulisi samojen loogisten periaatteiden ja johdonmukaisuuden mukaan hyväksyä myös esimerkiksi moniavioisuus. Argumentin kausaalisen version mukaan taas samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliittojen hyväksyminen tulee johtamaan syy-seurauksellisesti myös esimerkiksi moniavioisuuden laillistamiseen. Jotta tämän kaltainen argumentointi olisi mielekästä, tulee osoittaa, että samat periaatteet todella ovat esimerkiksi homoavioliittojen ja moniavioisuuden takana, tai että syy-seuraussuhde näiden välillä on olemassa. Lisäksi tulee osoittaa, että moniavioisuus itsessään on moraalisesti tuomittavaa, yhteiskunnallisesti haitallista tai muulla tavoin ei-toivottavaa. Tässä yhteydessä keskityn siihen, onko sukupuolineutraalilla avioliitolla ja PIB-argumentin mukaisilla muilla liitoilla ja suhteilla jotain merkittävää eroa, jonka vuoksi argumentti epäonnistuu. Tai toisin muotoiltuna: ovatko samat periaatteet homoavioliittojen ja moniavioisuuden hyväksynnän takana ja onko jotain hyviä syitä puolustaa sukupuolineutraalia avioliittoa, mutta vastustaa PIB-suhteita johdonmukaisuuden kärsimättä.

Kaltevan pinnan argumenttiin on filosofisessa keskustelussa suhtauduttu usein epäilevästi. Argumenttia on pidetty jopa varsinaisena argumentointivirheenä. Koska argumentti on kuitenkin hyvin yleinen, on syytä tarkastella sen luonnetta tarkemmin.

PIB-argumentin looginen versio

PIB-argumentin looginen versio on ehdollinen argumentti. Siinä oletetaan, että *jos* homoavioliitot sallitaan, pitäisi sallia myös muita suhteita, joita ei syystä tai toisesta voida sallia; siispä myöskään homoavioliittoja ei voida sallia. Se on mielestäni filosofiselta kannalta mielekkäämpi kuin kausaalinen versio argumentista, sillä loogista versiota voidaan käsitellä täysin ilman empiiristä tietoa esimerkiksi moniavioisuuden esiintymisestä.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat kysyvät usein, miksi emme voisi hyväksyä moniavioisuutta, jos kerran hyväksymme homoavioliitot. Muun muassa Girgis (2014:

293) kirjoittaa: ”Jos Oscar ja Alfred voivat avioitua, mikseivät Oscar, Alfred ja Herman voisi avioitua?” Merkille pantavaa tietysti on se, että Girgis ei oikeasti puolusta moniavioisuutta, vaan nimenomaan vastustaa homoavioliittoja kuten jo aiemmin havaitsimme. Girgin kysymys vaikuttaa kuitenkin aiheelliselta. Girgis vastustaa homoavioliittoja (ja epäilemättä myös PIB-suhteita), joten hänen argumenttinsa on oikeastaan seuraavanlainen: jos hyväksymme homoliitot, meidän tulisi hyväksyä myös moniavioisuus. Emme kuitenkaan voi hyväksyä moniavioisuutta. joten meidän ei tule hyväksyä myöskään homoavioliittoja.

Toisaalla Girgis esittää Georgen ja Andersonin kanssa argumentin selväsanaisesti: ”Jos vaadit tietyn periaatteen mukaan, että meidän pitää tunnustaa samaa sukupuolta olevien väliset suhteet avioliitoiksi, sama periaate vaatii sinua hyväksymään (ja yhteiskuntaa laillisesti tunnustamaan) moniavioisuuden ja suhteet, joihin ei liity seksiä.” (Girgis ym. 2012: 20). Suomessa saman on ilmaissut käytännöllisen filosofian dosentti Tapio Puolimatka.

Jos haluamme sukupuolineutraalin avioliittolain sisältämän avioliittokäsityksen pohjalta tehdä avioliiton tasa-arvoiseksi, emme voikaan enää johdonmukaisesti rajoittaa avioliittoa kahden väliseksi. (...) Sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisemisen myötä moniavioisten ja polyamoristien torjuminen näyttää perustuvan ennakkoluuloon eikä juridiseen johdonmukaisuuteen. Koska torjumista ei voida tehdä johdonmukaisilla perusteilla, on mahdollista että ennen pitkää sukupuolineutraalin avioliiton sisäinen logiikka johtaa moniavioisuuden hyväksymiseen. (Puolimatka 2014: 99).

Puolimatka on siis samaa mieltä kuin Girgis: on varmasti parempi olla hyväksymättä edes homoliittoja kuin hyväksyä homoliitot *ja* moniavioisuus. Tämän argumentin looginen versio Corvinon (2014b: 170) mukaan ikään kuin ”todistaa liikaa”, jolloin hyväksyessämme homoavioliitot pitäisi meidän samojen loogisten periaatteiden mukaan hyväksyä myös muunlaiset suhteet ja avioliitot, jotka ovat moraalisesti tuomittavia.

Argumentti siis perustuu moraalisen konsistenssin eli johdonmukaisuuden vaatimukselle ja voidaan tiivistää näin (muokattu ja suomennettu Corvinon 2005 muotoilusta):

Premissi 1. Jos homoavioliitot ovat moraalisesti oikeutettuja, myös muut avioliitot ovat moraalisesti oikeutettuja.

Premissi 2. Muut avioliitot eivät ole moraalisesti oikeutettuja.

Johtopäätös: Homoavioliitot eivät siten ole moraalisesti oikeutettuja.

Premissi 1 perustuu moraaliseen johdonmukaisuudelle. Sen mukaan homoavioliitoilla ja PIB-suhteilla ei ole loogista (tai käsitteellistä) eroavaisuutta. Hyväksyessämme edellisen joudumme johdonmukaisuuden vuoksi hyväksymään myös jälkimmäisen. Koska jälkimmäistä ei puolestaan voida hyväksyä, emme voi hyväksyä myöskään edellistä. Olen Puolimatkan, Girgin ja muiden argumenttien esittäjien kanssa samaa mieltä siitä, että filosofisen ajattelun – ja yhteiskunnallisen päätöksenteon – tulisi perustua johdonmukaisuuteen ja siinä mielessä homoliittojen puolustajien tulisi olla rehellisiä ja myöntää, mihin heidän perustelujensa soveltaminen johtaa. On kuitenkin kyseenalaista, onko Puolimatkan tai Girgin ”loogisuus” todella johdonmukaista ja loogista siinä mielessä kun he väittävät.

Mikäli hyväksymme ”loogisuuden” Girgin kysymyksessä ”jos Oscar ja Alfred voivat avioitua, mikseivät Oscar, Alfred ja Herman voisi avioitua”, emmekö voi samalla logiikalla hyväksyä loogisuuden kysymyksessä ”jos Matti ja Maija voivat avioitua, mikseivät Matti, Maija ja Liisa voisi avioitua?”. Näin havaitsemme, että aviokumppaneiden lukumäärä ja aviokumppaneiden sukupuoli eivät ole niin kutsutussa loogisessa mielessä yhteydessä toisiinsa. Muun väittäminen on yhtä ”loogista” kuin vaatia homoavioliittojen laillistamisen perusteella homohautajaisten laillistamista.

Jos olisi mielekästä vastustaa homoavioliittoja siksi, että ne saattavat johtaa moniavioisuuteen, lienee samalla logiikalla johdonmukaista vastustaa heteroavioliittoja siksi, että ne saattavat johtaa homoavioliittoihin. Toisin muotoiltuna, jos PIB-suhteissa on itsessään jotain väärää ja vastustamisen arvoista, jota kannattaa vastustaa vastustamalla sitä ennen hyväksytyjä suhteita kuten homoavioliittoja (sen sijaan, että vastustettaisiin itse PIB-suhteita), voidaan kai ajatella, että homoliittoja kannattaisi myös vastustaa vastustamalla ajallisesti sitä edeltäviä suhteita kuten miehen ja naisen välistä avioliittoa. Tällöin edellä esitetty muotoilu voitaisiin esittää näin:

Premissi 1. Jos miehen ja naisen välinen perinteinen avioliitto on moraalisesti oikeutettu, myös homoavioliitot ovat moraalisesti oikeutettuja.

Premissi 2. Homoavioliitot eivät ole moraalisesti oikeutettuja

Johtopäätös: Perinteinen miehen ja naisen välinen avioliitto ei siten ole moraalisesti oikeutettu.

Argumentin ensimmäinen premissi on kuitenkin virheellinen ja se on sitä molemmissa esimerkeissä. Yhden avioliiton muodon moraalisuudesta ei voida päätellä muiden avioliiton muotojen moraalisuutta, koska merkityksellisiä erottavia tekijöitä on olemassa.

Kaltevan pinnan argumentin looginen muoto on lisäksi jo rakenteeltaan omituinen kuten Eugene Volokh (2005: 1164–1165) huomauttaa. Jos A ja B ovat moraaliltaan samankaltaiset (kuten argumentin esittäjät väittävät, ks. premissi 1) ja A on moraalisesti hyväksyttävä, silloin myös B on moraalisesti hyväksyttävä. Argumentin voima katoaa, sillä ei ole mitään syytä olla hyväksymättä A:ta tai B:tä, sillä niissä ei ole kummassakaan mitään väärää. Jos taas B on moraalisesti sellainen, ettei sitä voida hyväksyä, ei voida hyväksyä myöskään A:ta, sillä ne ovat moraaliltaan samanlaiset (sellaiset joita ei voida hyväksyä). Siinä tapauksessa koko argumentti on kuitenkin turha, sillä A voitaisiin olla hyväksymättä pelkästään siksi, että A on *itsessään* sellainen, jota ei tule hyväksyä – tapaukseen B vetoaminen ei tuo mitään lisää argumenttiin.

Käsittelen seuraavaksi kuitenkin argumentin sisällöllistä osuutta eli PIB-argumentin eri osia (eläimet, insesti ja moniavioisuus) erikseen. Ensin käsittelen sen mielestäni heikointa osaa: ihmisten ja eläinten välisiä liittoja. Eläimiin sekaantumista ei tietääkseni ole esitetty vakavasti otettavien filosofien keskuudessa. Kumoaan tämän ihmiset ja eläimet -argumentin ensimmäiseksi, enkä käytä siihen paljoa aikaa, vaan siirryn sen jälkeen vakavammin otettavien argumenttien pariin.

Eläimet

Argumentin mukaan samojen homoliitot hyväksyvien periaatteiden mukaan voisimme hyväksyä myös ihmisten ja eläinten väliset avioliitot. Kansanedustaja Pentti Oinonen (Yle Uutiset 2009) kysyi eduskunnan adoptiokeskustelussa vuonna 2009, missä menevät vapaamielisyyden rajat. ”Kysyn, onko pelättävissä, että maailmalla aletaan esittää

vaatimuksia siitä, että ihmisen on saatava avioitua esimerkiksi rakastamansa hauvelin kanssa”, Oinonen totesi.

Homoliittojen rinnastaminen eläinten ja ihmisten välisiin avioliittoihin kaatuu kuitenkin siitä yksinkertaisesta syystä, etteivät eläimet kykene antamaan suostumustaan avioliittoon tai edes ymmärtämään koko avioliiton käsitettä. Eläimet eivät siis ole oikeustoimikelpoisia. Corvino (2005: 532; 2014b: 174–175) huomauttaa, että eläimille kyllä tehdään paljon muitakin asioita ilman niiden suostumusta eikä näistä asioista kiistellä lainkaan. Olen hänen kanssaan samaa mieltä ensimmäisestä. Eläinkokeista, lihansyönnistä, turkistarhauksesta ja muista eläinten hyväksikäytön muodoista sen sijaan käydään paljonkin keskustelua akateemisessa maailmassa, filosofisessa kirjallisuudessa ja myös yliopistojen ulkopuolella.

Eläimille ilman niiden suostumusta tehtävät teot eivät kuitenkaan oikeuta eläinten kanssa avioitumista vaan pikemminkin päinvastoin. Kahdesta pahasta ei tule yhtä hyvää eikä eläinten huono kohtelu yhdellä osa-alueella oikeuta niiden huonoa kohtelua myös muualla. Joten jos argumenttia ylipäänsä voi järkevästi käyttää mihinkään, niin se toimii parhaiten lähinnä eläinten aseman parantamisessa – ei siinä, että epäoikeudenmukaisia käytäntöjä aletaan noudattaa myös muissa yhteyksissä. Joku voisi tietysti sanoa, etteivät ilman suostumista tehtävät teot automaattisesti ole eläimelle pahasta eivätkä ne siten ole välttämättä epäoikeudenmukaisia. Tähän näkökulmaan liittyen voisi olla varsin aiheellista pohtia, miksi eläintä ei saisi rakastaa, mutta sen saa esimerkiksi tappa. Sillä, saako eläinten kanssa avioitua, ei kuitenkaan nähdäkseni ole mitään tekemistä sen kanssa, saavatko homoseksuaalit avioitua.

Moniavioisuus

Pitäisikö samojen loogisten periaatteiden mukaan, joilla oikeutetaan homoavioliitot, hyväksyä myös moniavioisuus? Jos kerran avioliiton muodostamiseen riittää, että ihmiset rakastavat toisiaan ja haluavat muodostaa keskenään avioliiton (eikä esimerkiksi aviollisen näkemyksen kannattajien vaatimusta ”lisääntymistyyppisistä akteista” vaadita), ja jos he lisäksi ovat oikeustoimikelpoisia, eikö tämän periaatteen mukaan avioliiton voisi muodostaa myös useampi kuin kahden henkilön kokonaisuus? Kirjailija Jari Tervo (2014) kirjoitti Yleisradion blogissa puolustaessaan tasa-arvoista avioliittoa: ”Miten yhteiskunnan perustaa voi murentaa ihmisten halu rakastaa, solmia avioliitto ja huolehtia lapsistaan?”

Rakkautta, lapsista huolehtimista ja avioliittoa voivat haluta myös useiden kumppanien kanssa elävät ihmiset. Pitäisikö myös heillä olla oikeus solmia keskinäisiä useamman henkilön ryhmäavioliittoja, jos ”suurin kaikesta on rakkaus”, kuten Tervokin asian ilmaisee? Kuten jo aiemmin mainitsin, myös filosofi Girgis (2014: 293) kysyy: ”Jos Oscar ja Alfred voivat avioitua, mikseivät Oscar, Alfred ja Herman voisi avioitua?”. Andrew F. March (2011: 248) puolestaan kirjoittaa, että niistä samoista hyvistä syistä, joista samaa sukupuolta olevien avioliitto tulisi olla sallittu, myös moniavioisuuden tulisi olla sallittu. Michael Sandel (2009: 257) taas on todennut, että mikäli yhteiskunta on aidosti neutraali kaikkien vapaasti valittujen suhteiden moraalisuutta koskien, silloin valtiolla ei ole perusteita rajoittaa avioliittoa vain kahden ihmisen väliseksi; myös moniavioisuus tulisi näin hyväksyä. Myös Martha Nussbaum (2010: 688) on kirjoittanut, että argumentit moniavioisuutta vastaan ovat erittäin heikkoja.¹²

Moniavioisuuden ja samaa sukupuolta olevien ihmisten liittojen rinnastusta voidaan kritisoida monesta suunnasta. Voidaan esimerkiksi väittää, että moniavioisuus ei ole seksuaalinen suuntaus, toisin kuin homo- tai heteroseksuaalisuus, ja siksi kyseessä ovat olennaisesti eri asiat.

Andrew Sullivan (2004: 278–281) on puolustanut tätä vastaväitettä. Hänen mukaansa moniavioisuus on toimintaa (activity) ja homoseksuaalisuus on tila (state). Tällä Sullivan tarkoittaa, että sekä homot että heterot voivat haluta useita kumppaneita. Corvino (2005: 505) tulkitsee Sullivania siten, että homoseksuaalisuus on ihmisen persoonallisuutta määrittävä piirre, mutta moniavioisuus tai sen tavoittelu ei samassa suhteessa sitä ole. Kun Sullivanin mukaan homoseksuaalisuus on perustava elementti ihmisen identiteetissä, mutta moniavioisuuden tapauksessa ei, ei moniavioisuuden kiellosta ole samanlaista haittaa ihmiselle kuin homoavioliittojen kiellosta ja siten se ei ainakaan ole yhtä suuri vääryys kuin homoavioliittojen kiello.

Kieltämällä moniavioisuus (tai jättämällä se laillistamatta) ei kielletä keneltäkään oikeutta mennä avioon rakastamansa henkilön kanssa, kiello koskee vain henkilöiden määrää, Corvino (2014b: 174) kirjoittaa. Avioitua ei voi kaikkien rakastamiensa henkilöiden kanssa, kuten moniavioisuuden laillistajat haluavat, mutta yhden rakastamansa henkilön kanssa kaikki voivat avioitua. Samaa sukupuolta olevien ihmisten avioliittojen kiello (tai laillistamatta jättäminen) sen sijaan evää homoseksuaaleilta

---

¹² Nussbaumin sanvalinta tässä yhteydessä on englanniksi ”legal arguments”. Voi siis olla, että jonkinlaisia muita hyviä ja päteviä argumentteja moniavioisuutta vastaan myös Nussbaumin mielestä on olemassa.

oikeuden avioitua yhdenkään rakastamansa henkilön kanssa, koska heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa kohdistuu sellaisiin henkilöihin, joiden kanssa he eivät voi avioitua.

Mies, joka rakastaa kahta naista, voi siis aivan hyvin avioitua toisen kanssa ja saada avioitumalla nautintoa ja onnellisuutta (vaikka se ei olisikaan yhtä suurta kuin avioituminen molempien rakastamiensa naistensa kanssa), mutta homomies, joka rakastaa toista miestä, ei voi avioitua yhdenkään rakastamansa henkilön kanssa. Corvino (2005: 507) korostaa, että merkitsevää on se, että on olemassa ihmisryhmä (homoseksuaalit), jotka voivat luoda tyydyttävän romanttisen suhteen ainoastaan samaa sukupuolta olevien ihmisten kanssa. Corvino ilmaisee asian näin: ”kukaan tuskin tosissaan väittää, että on olemassa ihmisiä, jotka voivat saada tyydyttävän romanttisen suhteen olemalla useamman henkilön kanssa, mutteivät saa nautintoa olemalla vain yhden henkilön kanssa”.¹³

Voidaan siis väittää, että moniavioisuuden kielto aiheuttaa vähemmän haittaa ihmisille kuin homoavioliittojen kielto, sillä jos henkilö nauttii avioliitosta useiden ihmisten kanssa, hän varmasti nauttii siitä myös yhden ihmisen kanssa. Lisäksi moniavioisuuden kielto kohdistuu yhtäläisesti sekä homoihin että heteroihin. Edellä esitetyn argumentoinnin perusteella ei kuitenkaan anneta syytä sille, miksi moniavioisuuden varsinaisesti tulisi olla kiellettyä (tai miksei sitä voisi sallia).

Homoavioliitot ja (hetero)moniavioisuus eroavat kuitenkin myös muilta osin ainakin lisääntymisen osalta.¹⁴ Eri sukupuolia käsittelevässä moniavioisuudessa lapsia voi syntyä osapuolten kesken ”luonnollisesti” toisin kuin samaa sukupuolta olevien avioliitossa. Onko moniavioisuus siis lapsen edun vastaista? Huomioitava on, että lapsen edulla vastustetaan myös homoavioliittoja (homothan voivat hankkia lapsia muun muassa adoption avulla, jos se siis lain mukaan on sallittua, tarkastelen tätä argumenttia tarkemmin myöhemmin). Mikäli lapsen etu on vaarassa, voidaan moniavioisuus kieltää, mutta samoin voidaan kieltää myös homoavioliitot, jos ne haittaavat lapsen etua. Molemmat tarvitsevat tuekseen empiiristä havainnointia ja myös käsitteellistä argumentointia, minkä osoitan myöhemmin. Tällä hetkellä muun muassa empiiriset

¹³ *Voi olla*, että on ainakin teoriassa olemassa ”seksuaalinen suuntaus”, jossa henkilö saa mielihyvää olemalla *vain* usean henkilön kanssa suhteessa yhtä aikaa, mutta ennen kuin tämän asian puolesta on esitetty vakavasti otettavia näkemyksiä, ei yhteiskuntapolitiikkaa voida rakentaa kyseisen teoreettisen oletuksen varaan.

¹⁴ Moniavioisuutta (*polygamia*) on monenlaista. Esimerkiksi yhdellä miehellä voi olla useampia vaimoja, jotka eivät ole aviossa keskenään (*polygynia*). Myös naisella voi olla useita miehiä, jotka eivät ole aviossa keskenään (*polyandria*). Voi olla myös useiden henkilöiden ryhmäavioliittoja, joissa kaikki osapuolet ovat naimisissa keskenään.

tutkimukset (ks. Adams & Light 2015) osoittavat, että samaa sukupuolta olevat vanhemmat kasvattavat ihan yhtä järkeviä ja terveitä lapsia kuin eri sukupuolta olevat vanhemmatkin. Moniavioisuuden suhteen tutkimustieto lienee huomattavasti vähäisempää, ja siinä mielessä on turvallisempaa pidättäytyä moniavioisuuden laillistamisesta.

Yhteiskunnan kannalta moniavioisuus voi muutenkin olla perusteltua pitää kiellettyinä. Ainakin perinteisesti moniavioisuus on tarkoittanut monivaimoisuutta (polygynia). Kuten Corvino (2014b: 172) huomauttaa, on syytä epäillä, että moniavioisuus johtaisi seksistiseen ja epätasa-arvoiseen yhteiskuntaan, jossa niin sanotuilla korkean tason miehillä on useita kumppaneita ja matalamman tason miehet jäävät kokonaan vaille puolisoa. Voidaan siis väittää, että juuri miehet kärsivät moniavioisuudesta, sillä he jäävät ilma kumppania (toisaalta jotkut miehet saavat useita kumppaneita). Nähdäkseni on kuitenkin kyseenalaista väittää, että mikäli moniavioisuus olisi sallittua, niin sanotut ylemmän tason miehet veisivät kumppanit alemman tason miehiltä. Lienee uskottavampaa, että kyseiset naiset joko avioituvat ylemmän tason miesten kanssa tai elävät kokonaan ilman puolisoa, joten alemman tason miehet jäävät joka tapauksessa ilman kumppania.¹⁵

Moniavioisuuden voidaan siis väittää olevan haitallista joillekin miehille, mutta kenties vielä yleisempi argumentti moniavioisuutta vastaan liittyy naisten alistamiseen (ks. esim. Brooks 2009). Brooks toteaa, että moniavioisissa avioliitoissa muun muassa naisten itsetunto on tavallista alhaisempi ja masennus normaalia yleisempää. Voidaan kuitenkin todeta, että väitetty epätasa-arvoisuus ei kuitenkaan ole mikään moniavioisuuden sisään rakennettu ominaisuus, vaan se, millaista moniavioisuus kussakin yhteiskunnassa olisi, riippuu monista muista tekijöistä.

Cheshire Calhoun toteaa (2005: 1039–1040), että se, kuinka (epä)tasa-arvoiseen tilanteeseen moniavioisuus käytännössä johtaisi, on riippuvainen naisten sosiaalisesta asemasta, niistä sosiaalisista toimintamalleista joita kyseisissä suhteissa harjoitetaan ja siitä millainen laillinen asema moniavioisuudelle yhteiskunnassa annetaan.

---

¹⁵ Käsite ylempitasoiset miehet viittaa miehiin, joilla on paljon naisten arvostamia ominaisuuksia ja kykyjä attraktion herättämiseksi naisissa. Alempitasoisilla miehillä näitä ominaisuuksia puolestaan on vähän. Parinvalinnasta, parisuhdemarkkinoista ja seksuaalisesta tasoluokitteluteoriasta ks. tarkemmin esim. Townsend (1998) ja suomeksi Laasanen (2008). Esimerkiksi Townsendedin tutkimukset osoittavat, että miehet haluavat keskimäärin useampia kumppaneita kuin naiset; siten voimme olettaa, että moniavioisuuden (polygynia ja polyandria) ollessa sallittua, miehet hankkisivat todennäköisemmin useampia puolisoita kuin naiset.

Ensimmäisellä hän tarkoittaa sellaisia asioita kuin onko naisilla oikeus koulutukseen ja vapaaseen liikkuvuuteen, onko heillä taloudelliset mahdollisuudet elättää itsensä ja onko heillä tietoa muunlaisista parisuhdevaihtoehdoista. Toisella hän tarkoittaa sellaisia asioita kuin kenellä on päätäntävalta avioliitossa, kuinka osapuolet ymmärtävät velvollisuutensa avioliitossa, harrastavatko moniavioisuutta vain heteromiehet vai hankkivatko naiset ja seksuaalivähemmistötkin useita kumppaneita. Viimeisessä huomiossa kyse on siitä, onko lain mukaan kyse monivaimoisuudesta, moniaviomiehisydestä vai ryhmäavioliitoista, joissa kaikki ovat naimisissa kaikkien kanssa. Calhounin periaatteita noudattaen ainakin jotkin moniavioisuuden muodot saattaisi olla mahdollista laillistaa esimerkiksi Suomessa ilman merkittäviä haittavaikutuksia. Myös Gregg Strauss (2012) on argumentoinut, että ryhmäavioliitoissa (*polyfidelity*), jossa kaikki ovat naimisissa kaikkien kanssa, ei synny samankaltaista epätasa-arvoisuutta kuin monivaimoisuudessa. Tämä on kuitenkin keskustelu, johon ei ole tässä yhteydessä tarkoitus ottaa laajemmin kantaa; tarkoitukseni on ainoastaan osoittaa, että on olemassa perusteita olla laillistamatta moniavioisuutta. Näiden perustelujen järkevyydestä on varmasti syytä käydä tarkempaa keskustelua muussa yhteydessä.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat saattaisivat myös hyväksyä lukumääräneutraalin (hetero)avioliiton mieluummin kuin homoavioliitot. Ainakin jos heidän argumenttinsa perustuvat lisääntymiselle, sillä eri sukupuolten välisessä moniavioisuudessa lisääntyminen on mahdollista ”luonnollisesti”, mutta homoavioliitoissa ei.

Maggie Gallagher (2003) onkin toisaalla kirjoittanut, että hyväksyisi ennemmin monivaimoisuuden kuin homoavioliitot: ”Polygamia ei ole pahempi kuin homoavioliitto, se on parempi. Polygamiassa sentään yritetään turvata tasapainoinen lapsille perhe, jossa on isä ja äiti”. Toisaalta sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat (esim. Gallagher 2012a: 147) vetoavat juuri siihen, että homoavioliittojen hyväksyminen tulee johtamaan muiden vielä huolestuttavampien avioliiton muotojen kuten moniavioisuuden hyväksymiseen. Nämä väitteet ovat kuitenkin keskenään ristiriidassa. Tähän pätee kolmannen poissuljetun laki: monivaimoisuus joko on tai ei ole pahempi vaihtoehto kuin sukupuolineutraali avioliitto, se ei voi olla molempia.

Vaikka pitäisi paikkansa se, ettei kumppaneiden lukumäärä ole loogisesti yhteydessä kumppaneiden sukupuoleen kuten Corvino (2014b: 172) kirjoittaa (siis, että homoavioliittojen hyväksyminen ikään kuin vaatisi moniavioisuuden hyväksymistä), jää

epäselväksi, miksi moniavioisuus automaattisesti tarkoittaisi epätasa-arvoista moniavioisuutta – ja miksi sen tulisi olla kiellettyä. Corvinon vastaus tähän on, että ei edes ole homoavioliittojen puolustajien tehtävä ottaa kantaa moniavioisuuteen. Heteroavioliitot ovat yhtä ”loogisesti” yhteydessä moniavioisuuteen kuin homoliitotkin. Corvinon (2005) mielestä on siis sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien tehtävä osoittaa, miksi homoseksuaalisilla suhteilla olisi PIB-suhteiden kanssa sen enempiä tekemistä kuin heterosuhteillakaan on niiden kanssa.

Toisaalta voimme aivan hyvin kieltää moniavioisuuden, jos on perusteita uskoa, että se johtaisi merkittävään yhteiskunnalliseen haittaan, vaikka periaate moniavioisuuden laillistamisen takana olisikin sama kuin homoliittojen hyväksymisessä. Voimmehan myös laillistaa mietojen huumeiden käytön ja hallussapidon ja kuitenkin olla laillistamatta kovia huumeita, vedoten juuri kovien huumeiden aiheuttamiin yhteiskunnallisiin haittoihin, vaikka periaate kaikkien huumeaineiden käytön takana olisikin sama ja sinänsä jalo: ihmisten vapauden lisääminen.

Lähisukulaisten väliset suhteet

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustaja saattaa kysyä, pitäisikö samojen loogisten periaatteiden mukaan, joilla oikeutetaan homoavioliitot, hyväksyä lähisukulaisten väliset avioliitot. Aikuiset keskenään läheistä sukua olevat ihmiset ovat oikeustoimikelpoisia, (joita eläimet eivät selvästikään ole), ja heillä on vähintään jonkinlainen käsitys avioliitosta, joten heidän avioliitot tulisi hyväksyä, mikäli homoliitot hyväksytään. Lähisukulaisten välisissä suhteissa ei myöskään olisi sitä ongelmaa, johon moniavioisuus saattaisi johtaa; sitä, että jotkut jäisivät kokonaan ilman puolisoa.

Voidaan sanoa, ettei lähisukulaisten välisissä romanttisissa tai seksuaalisissa suhteissa itsessään mitään pahaa olekaan. Julkisuuudessa on lähisukulaisten välisiä suhteita puolusteltukin. Vasemmistoliiton kansanedustaja Anna Kontula on ilmaissut pitävänsä täysi-ikäisten lähisukulaisten välisen seksin eli inestien kieltävää lakia nykyään tarpeettomana (Iltalehti 2012). Hänen mukaansa seksi ei ole asia, jota pitäisi säädellä lailla. On tietysti eri asia, pitäisikö lähisukulaisten välisten seksuaalisuhteiden olla laittomia, vai pitäisikö lähisukulaisilla myös olla oikeus avioliittoon tai lain muulla tavoin tunnustaa tällaisten suhteiden mahdollisuus (March 2009: 42). Tässä yhteydessä on kuitenkin riittävää, että näitä tarkastellaan samana asiana, sillä tarkoituksena on vain alustavasti esitellä niitä eroavaisuuksia, joita PIB-suhteilla (kuten lähisukulaisten välisillä suhteilla) on homoseksuaalisiin suhteisiin verrattuna.

Lähisukulaisten välistä avioliittokieltoa voidaan oikeuttaa samoin kuin moniavioisuudenkin kieltoa. Corvino (2005: 174) huomauttaa, että kieltämällä lähisukulaisten väliset avioliitot kielletään avioitumasta sellaisten ihmisten kanssa, joihin henkilö saattaisi tuntea vetoa, siis lähisukulaisten. Homoavioliittojen kieltäminen sen sijaan merkitsee sitä, että homoja kielletään avioitumasta kaikkien sellaisten ihmisten kanssa johon he voivat tuntea vetoa. Ei ole (tietääkseni) olemassa sellaista seksuaalista suuntautumista, että henkilö tuntisi vetoa ainoastaan lähisukulaisiinsa tai perheenjäseniinsä, mutta on olemassa ihmisiä, jotka tuntevat vetoa vain samaa sukupuolta oleviin ihmisiin. Tämä tuskin kuitenkaan on tyydyttävä vastaus sellaiselle henkilölle, joka tuntee vetoa ja romanttista rakkautta vaikkapa äitiään kohtaan ja haluaisi avioitua hänen kanssaan. Hänelle kieltäminen avioitua äitinsä kanssa on kieltäminen avioitua sellaisen henkilön kanssa, johon hän tuntee vetoa. Sen sijaan, että osoitamme oman moraalisen ennakkoluuloisuutemme ja huudamme ”Yäk, ällöttävää!”, tällaisten suhteiden kohdalla tulisikin pohtia, mitä vahinkoa kyseisistä suhteista seuraa.

Myös Corvino myöntää tämän todetessaan, että jotkin PIB-suhteet voivat tuottaa ihmisille aidosti myönteisiä asioita. Hän kuitenkin jatkaa kysymällä, onko näistä eduista huolimatta, joitain tärkeämpiä syitä, joiden vuoksi niitä pitäisi torjua. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi lähisukulaisten välisestä seksistä syntyvien lasten suurempi todennäköisyys sairastua tiettyihin perinnöllisiin sairauksiin. Tämän kaltainen lähestymistapa ei kuitenkaan välttämättä tyydytä PIB-argumentilla homoavioliittoja vastustavia. Usein heidän mukaansa PIB-suhteet ovat nimittäin tuomittavia niiden seurauksista riippumatta. Seurauseettiset argumentit eivät siis päde, jos ihminen ajattelee, että moniavioisuudessa tai lähisukulaisten välisissä suhteissa on jotain väärää itsessään. Voi olla jopa niin, että nautinnon saaminen PIB-suhteista tekee argumentin kannattajien mielestä näistä suhteista entistäkin tuomittavampia, kuten Corvino (2005: 514–515) huomauttaa.

Ainakaan NNL-teoreetikot tuskin ovat kieltämässä lähisukulaisten välisiä avioliittoja sen mahdollisiin seurauksiin kuten geneettisten sairauksien lisääntymiseen vedoten. Sen sijaan heidän näkökulmastaan tällaiset suhteet ovat jo itsessään tuomittavia, sillä ne rikkovat avioliiton hyvää kohtaan. Muut lähisukulaisten välisten seksisuhteiden tai avioliittojen vastustajat sen sijaan vetoavat usein juuri seurauseettisiin näkemyksiin. Riski vammaisuuteen perinnöllisiin sairauksiin on vastustajien mielestä liian suuri, jotta riskiä voitaisiin ottaa. Huomion arvoista tietysti on, että tämän kaltainen argumentointi ei päde homoseksuaaliseen insestiin tai edes esimerkiksi eri sukupuolta olevaan äiti-poikapariin,

jos nainen on jo saavuttanut vaihdevuodet. Toisaalta lasten mahdollisiin geneettisiin sairauksiin vetoamisen voidaan nähdä olevan argumentti lähisukulaisten välistä *lisääntymistä*, ei avioliittoa tai edes seksisuhteita vastaan.

Voidaan myös väittää, että insestisuhteiden tai -avioliittojen salliminen johtaisi perhedynamiikan häiriöihin. Jonathan Rauch (2004: 132, suomennos Kirsi Luoma) kuvaa:

Kuvittele olevasi 14-vuotias tyttö, joka arvelee joutuvansa muutaman vuoden päästä 16-vuotiaan veljensä tai 34-vuotiaan isänsä kosiskelemaksi. Kuvittele olevasi tuo 16-vuotias poika, joka kokee ihastuvansa pikkusiskoonsa ja voi vapaasti haaveilla ja puhua siitä, miten menee jonain päivänä tämän kanssa naimisiin. Kuvittele olevasi perheen äiti tai isä, joka sanoo pojalleen, että tämä voi kyllä aikanaan viedä siskonsa vihille, mutta toistaiseksi siskoon ei saa kajota.

Rauchin mielestä siis lähisukulaisten välisten suhteiden hyväksyminen johtaisi sellaisiin perhedynamiikan muutoksiin, joita ei voida pitää hyvinä. Myös Brett McDonnellin (2003) mukaan lähisukulaisten välisen seksin salliminen voi vaikuttaa siihen, kuinka aikuiset suhtautuvat lapsiinsa. Jos vanhemmat tietävät, että jonain päivänä, lasten kasvettua aikuisiksi, seksuaalinen kanssakäyminen heidän kanssaan on sallittua, he saattavat nähdä lapset seksiobjekteina, McDonnell (2003: 21) kirjoittaa.

Riippumatta siitä, mitä mieltä näiden argumenttien järkevyydestä ja totuudenmukaisuudesta on, on selvää, että ne ovat tekijöitä, jotka erottavat lähisukulaisten väliset avioliitot samaa sukupuolta olevien välisistä avioliitoista. Samaa sukupuolta oleva pari ei voi saada biologisia lapsia, eivätkä he ole läheistä sukua toisilleen, joten heidän lapsensa eivät voi saada heiltä sisäsiittoisuudesta johtuvia perinnöllisiä sairauksia. Homoseksuaalisuus ei myöskään uhkaa perhedynamiikkaa samalla tavoin kuin lähisukulaisten välisten suhteiden laillistaminen, sillä avioituvat homoseksuaalit eivät ole keskenään läheistä sukua toisilleen eivätkä ole varttuneet samassa perheessä.

Näyttäisi siis siltä, että homoavioliitot ja PIB-suhteet eivät ole samanlaisia siinä mielessä, ettemmekö voisi hyväksyä sukupuolineutraalia avioliittoa hyväksymättä PIB-suhteita. Voidaan oikeastaan sanoa, että PIB-suhteet ovat aivan samanlaisessa suhteessa heteroavioliittoihin kuin homoavioliittoihinkin. Perinteinen avioliitto palvelee myös

muita hyviä kuin lisääntymistä, samoja hyviä, jotka myös homoavioliittoihin liitetään. Jos nuo hyvät johtavat PIB-suhteisiin, ne johtavat niihin myös heteroavioliitoista.

PIB-argumentin kausaalinen versio

PIB-argumentin kausaalisen version mukaan homoavioliittojen hyväksyminen tulee johtamaan (kausalisesti) edellä käsiteltyjen avioliittojen tai muiden suhteiden hyväksymiseen. Tämän ajattelun mukaan se, että avioliittoinstituutio muutetaan kattamaan myös samaa sukupuolta olevat parit, ikään kuin helpottaa sitä muutosta, että myös vaikkapa moniavioisuus hyväksytään myös. Kausaalinen argumentti perustuu siis toiminnan ennustettaviin seurauksiin, joiden otaksutaan välttämättä tai suurella todennäköisyydellä johtuvan käsiteltävästä asiasta.

Avioliiton tapauksessa on nähdäkseni vaikeaa osoittaa tällaisen syy-seuraussuhteen olemassaoloa. Corvino (2005) kirjoittaa, että mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että homoavioliittojen laillistaminen johtaisi, ja siten olisi syy, moniavioisuuden tai lähisukulaisten avioliittojen laillistamiseen.

Voidaan sanoa, että A on B:n syy, jos A on B:n esiintymisen riittävä kausaalinen ehto tai riittävän kausaalisen ehdon välttämätön osa. A:lta edellytetään tässä tapauksessa, ettei se ole vain ilmentymä jostain itseään laajemmasta käynnissä olevasta sosiaalisesta ja yhteiskunnallisesta muutosprosessista, joka johtaa B:hen. Yhteiskunnan yleinen liberalisoituminen on johtanut siihen, että avioliiton merkityksistä ja avioliittokäsityksen laajentamisesta voidaan ylipäänsä keskustella, mutta jos PIB-suhteita tulevaisuudessa laillistetaan, se johtuu tästä liberalisoitumisesta, ei homoliitoista sinänsä. A (tässä tapauksessa homoliitot) ovat siis vain itsekin edellä mainitun prosessin tulosta – ei B:hen (PIB-suhteisiin) johtavan prosessin aktiivinen ja itsenäinen kausaalitekijä, syy.

Niissä maissa, joissa samaa sukupuolta olevien avioliitot on laillistettu, ei ole laillistettu moniavioisuutta eikä lähisukulaisten välisiä avioliittoja. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna niissä maissa, joissa moniavioisuus on laillista, on homoseksuaalien asema erittäin heikko eikä heillä suinkaan ole mahdollisuutta solmia avioliittoa keskenään. Korrelaatio näyttäisi siis menevän toisinpäin: yhteiskunnissa, joissa suhtaudutaan myönteisesti moniavioisuuteen, suhtaudutaan kielteisesti homoseksuaalisuuteen. Huomioitava on, että moniavioisuus tai lähisukulaisten avioliitot voidaan myös laillistaa vaikka homoavioliittoja ei olisi laillistettukaan. Esimerkiksi Vihreät Nuoret on ehdottanut moniavioisuuden laillistamista jo ennen kuin samaa sukupuolta olevien avioliitto

Suomessa hyväksyttiin. Jotkin poliitikot ovat myös esittäneet näkemyksiä lähisukulaisten välisen suhteiden laillistamisesta. Näyttäisi siis siltä, että PIB-suhteet ja homoseksuaaliset suhteet eivät ole niin vahvassa suhteessa toisiinsa kuin sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat olettavat.

Volokh (2005: 1175–1176) kuitenkin argumentoi, että sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen saattaa lisätä todennäköisyyttä, että myös moniavioisuus tai osa sen muodoista hyväksytään. Volokh toisaalta korostaa, että sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen kasvattaa tuota todennäköisyyttä ainoastaan hyvin vähän. Tämä johtuu hänen mielestään siitä, että niiden ihmisten määrä yhteiskunnassa on hyvin pieni, jotka vastustavat moniavioisuutta kun sukupuolineutraali avioliitto ei ole sallittu, mutta jotka kääntyvät moniavioisuuden laillistamisen kannelle, jos sukupuolineutraali avioliitto sallitaan. Nämä Volokhin esimerkin ihmiset siis ajattelevat, että ainoastaan perinteinen miehen ja naisen välinen avioliitto on paras mahdollinen, eikä sukupuolineutraalia avioliittoa tule sallia, mutta *jos* sukupuolineutraali avioliitto sallitaan, niin myös moniavioisuus tulisi sallia. Jos kuitenkin olen argumentoinnissani oikeassa, ei ole mitään velvollisuutta toimia kuten kyseiset ihmiset ajattelevat, sillä on olemassa merkittäviä eroavaisuuksia moniavioisuuden (tai muiden PIB-suhteiden) ja sukupuolineutraalin avioliiton välillä. Tällöin näiden ihmisten ”jos homoavioliitot hyväksytään, myös moniavioisuus tulee hyväksyä” -ajattelulta putoaa pohja. Volokhin argumentointi siis toimii ainoastaan, jos ihmisille ei kyetä osoittamaan PIB-suhteiden ja homoavioliittojen välisiä eroavaisuuksia.

Voisi kuitenkin vielä todeta, että niissä (usein islamilaisissa) maissa, joissa moniavioisuutta harjoitetaan, tarkoittaa se monivaimoisuutta, ei sellaista moniavioisuutta, jota länsimaissa mahdollisesti haluttaisiin. Onkin totta, että ne tahot, jotka moniavioisuutta länsimaihin haluavat puhuvat useinkin ryhmäavioliitoista, joissa kolme tai useampaa ihmistä ovat naimisissa keskenään toistensa kanssa (perinteisessä monivaimoisuudessa vaimot eivät ole naimisissa keskenään). Joten jos ajatellaan, että ei-länsimaalaisten valtioiden moniavioisuus on erilaista moniavioisuutta kuin se, mitä länsimaalaiset haluavat (ne harvat, jotka sitä haluavat) täytyy myös havaita se, että silloin moniavioisuuden rinnastaminen monivaimoisuuteen ei enää päde, koska kysehän ei nimenomaan ollut monivaimoisuuden vaatimuksesta vaan pikemminkin ryhmäavioliitoista. Joten ryhmäavioliitoista ja moniavioisuudesta (yhdellä kumppanilla useita kumppaneita, jotka eivät ole avioliitossa keskenään) pitäisi oikeastaan puhua erikseen.

Johtopäätöksenä PIB-suhteista on todettava, että eläinten ja ihmisten välisiä avioliittoja voidaan aivan hyvin pitää moraalisesti tuomittavina ja siten laillisesti kiellettyinä, sillä eläin ei kykene antamaan avioliittoon suostumusta eikä ymmärrä avioliiton merkityksestä mitään. Samalla voimme kuitenkin hyväksyä sukupuolineutraalin avioliiton. Lähisukulaisten kohdalla ei nähdäkseen ole syytä vastustaa heidän oikeutta avioliittoon, lisääntymisargumentti ei ole riittävä, sillä kuten aiemmin osoitetut avioliiton ja lisääntymisen suhde ei ole itsestään selvä. Moniavioisuuden kohdalla asia on kiistanalainen ja tulkinnanvarainen. Mikäli moniavioisuudella tarkoitetaan ryhmäavioliittoja, jossa kaikki osa puolet ovat tasa-arvoisessa suhteessa keskenään, en näe estettä niiden moraaliselle ja lailliselle hyväksynnälle, sillä silloin monet perinteiseen moniavioisuuteen liitetyt ongelmat vältetään (ks. Strauss 2012). Se, miten nämä avioliitot tosiasiallisesti järjestetään mutkistamatta esimerkiksi lainsäädäntöä liiallisesti, on eri kysymys. Riippumatta mitä mieltä edellä esitetyistä suhteista tai avioliitoista on, homoavioliiton puolustajien tehtävä ei oikeastaan edes ole vastata näihin argumentteihin, vaan argumentteihin homoavioliittoja koskien. Se, mitä mahdollisesti voisi käydä tulevaisuudessa homoavioliittojen hyväksymisen myötä, on toisarvoista, ainakin kunnes syy-seuraus-suhde tai edes väitetty loogisuus todennetaan paremmin.

PIB-argumentti kaatuu siitä syystä, että moraalittomiin avioliiton muotoihin sukupuolineutraali avioliitto ei johda. Homoavioliitot eivät ole välttämätön eivätkä riittävä seuraus eläimiin sekaantumiselle, lähisukulaisten välisille avioliitoille tai moniavioisuuden eri muodoille. ”*And if you tolerate this then your children will be next*” laulaa rockyhtye *Manic Street Preachers*, mutta sanoitukset eivät päde sukupuolineutraalista avioliitosta keskusteltaessa. Kaikki väitetyt moraalisesti tuomittavat suhteet eivät edes välttämättä ole moraalisesti tuomittavia. Jotta argumentti toimisi, tulee keskustelun osapuolten olla samaa mieltä siitä, että moraalisesti tuomittavaksi väitetty seuraus on moraalisesti tuomittavaa. Kaikkien PIB-suhteiden kohdalla näin ei ole, joten argumentti ei onnistu vakuuttamaan niitä, jotka eivät jo valmiiksi ajattele, että esimerkiksi ryhmäavioliitot ovat moraalisesti tuomittavia. Heille argumentointi on kuin väittäisi, ettei tänään kannata toimia oikeudenmukaisesti, sillä tulevaisuudessa, joku saattaa vaatia meitä toimimaan vieläkin oikeudenmukaisemmin.

IHMISOIKEUDET, AVIOLIITTO JA SYRJINTÄ

“All humans are born free and equal in dignity and rights.”

– Universal Declaration of Human Rights art 1

Sukupuolineutraalia avioliittoa voidaan sekä vastustaa, että kannattaa ihmisoikeuksien perusteella. Sanaa ”oikeus” käytetäänkin usein kun puhutaan avioliitosta. Sukupuolineutraalin avioliiton puolustajien mukaan samaa sukupuolta olevien avioliitto on oikeus tai jopa ihmisoikeus ja homoavioliittojen kieltä ihmisoikeusrikkomus. Toisaalta myös perinteisen avioliiton puolustajat vetoavat ihmisoikeuksiin – useimmiten avioliitossa syntyvien lasten ihmisoikeuksiin.

Tässä luvussa käsittelen sukupuolineutraalin avioliiton linkittymistä ihmisoikeuksiin. Onko samaa sukupuolta olevien avioliitto tai avioliitto ylipäänsä ihmisoikeus, tai tulisiko sen olla sellainen? Ennen kuin tarkastelen tätä kysymystä, selvennän mitä oikeudella tai ihmisoikeudella tarkoitetaan.

Usein esitetään, että ihmisoikeudet ovat sellaisia oikeuksia, jotka kuuluvat kaikille ihmisille siksi, että he ovat ihmisiä (Iverson 2008: 198). Tämä tarkoittaa, että jotta henkilöllä voi olla ihmisoikeuksia, hänen ei tarvitse kuulua mihinkään tiettyyn ryhmään, kansaan tai valtioon, eivätkä ihmisoikeudet ole riippuvaisia suhteista muihin ihmisiin. Ihmisoikeudet perustuvat siis puhtaasti ihmisyyteen.

Erilaisia oikeuksia voidaan puolustella ja perustella monin eri tavoin. Ehkäpä yksinkertaisin tapa hyväksyä tietyt oikeudet on yksinkertaisesti antaa niille uskottavia ja hyvin perusteltuja hyväksyttäviä moraalisia argumentteja (Iverson 2008: 30). Toisin sanoen moraaliset oikeudet ovat olemassa silloin kun ne ovat moraaliselta kannalta oikeutettuja. Oikeudet voidaan nähdä tärkeinä niiden itsensä vuoksi, mutta toisaalta myös siksi, että ne lisäävät ihmisten hyvinvointia. Tällainen metaeettinen pohdinta oikeuksien alkuperästä on tärkeää, mutta päättymätöntä, joten oikeuksien normatiivisempi käsittely on paikallaan. Millä perusteilla voimme sanoa ihmisillä olevan tiettyjä oikeuksia?

Oikeudet eivät tarkoita samaa kuin ihmisoikeudet. Ihmisoikeudet ovat oikeuksia, jotka pätevät (tai niiden tulisi päteä) kaikkiin ihmisiin kaikkialla ja kaikkina aikoina, ja näiden oikeuksien toteutuminen tulee turvata laissa. Ihmisoikeudet on myös kirjattu kansainväliseen ihmisoikeuksien julistukseen.

Kun sanomme, että ihmisillä on tietty ihmisoikeus X, Thomas Poggen (2001: 200–201) mukaan tarkoitamme useimmiten, että ihmisellä P on oikeus asiaan X. Tällöin yhteiskunnan, jossa henkilö P elää, tulisi olla sellainen, että se huolehtii, ettei henkilöltä evätä mahdollisuutta X:ään. Voidaan myös nähdä, että valtion tulisi tarjota mahdollisuus tuon oikeuden toteutumiseen.

On kenties aiheellista pohtia tulisiko valtion ylipäätään tarjota avioliiton mahdollisuutta kenellekään. Jos valtio sitä kuitenkin tarjoaa, sen tulisi mahdollistaa avioliitto kaikille tasapuolisesti (Nussbaum 2010: 686). Käsittelen hiukan myöhemmin sitä, mitä tasapuolisuudella tarkoitetaan, ja onko kyseessä epäoikeutettu syrjintä, jos samaa sukupuolta olevat eivät voi avioitua keskenään. Ensin kuitenkin tarkastelen mitä kansainvälinen ihmisoikeusjulistus avioliitosta sanoo ja mikä on sen merkitys keskustelun kannalta.

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja sen merkitys keskustelussa

Sukupuolineutraalista avioliitosta käytävässä keskustelussa vedotaan joskus kansainväliseen ihmisoikeusjulistukseen. Avioliitolla voidaan ajatella olevan ainakin jotain tekemistä ihmisoikeuksien kanssa, sillä se mainitaan yleismaailmallisessa ihmisoikeuksien julistuksessa. Artiklan 16 mukaan:

1. Täysi-ikäisillä miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe ilman minkäänlaisia rodusta, kansalaisuudesta tai uskonnosta johtuvia rajoituksia. Heillä on yhtäläiset oikeudet avioliittoon, avioliiton aikana ja sen purkamisen jälkeen. 2. Avioliiton solmiminen tapahtukoon vain tulevien aviopuolisoiden vapaasta ja täydestä suostumuksesta. 3. Perhe on yhteiskunnan luonnollinen ja perustava ydinosa ja sillä on oikeus yhteiskunnan ja valtion suojaan. (Ihmisoikeuksien julistus, suomennos)

Ihmisoikeusjulistuksen teksti on kuitenkin tulkinnanvarainen eikä siinä suoraan oteta kantaa samaa sukupuolta olevien avioliittoon. Se ei siis suoraan tue, muttei myöskään vastusta homoavioliittoja. Kuten kaikki ihmisoikeusjulistuksen artikkelit, myös artikla 16 on kirjoitettu hyvin yleispiirteisesti. Sekä sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat että kannattajat voivat tulkita, ja tulkitsevatkin, julistusta oman kantansa hyväksi. Julistuksessa todetaan, että miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto. Tämä viittaisi siihen että, avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto – ei muuta. Ihmisoikeusjulistuksessa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, keiden kanssa miehet ja naiset

voivat avioliiton muodostaa. Merkityksellistä ei siis ole se, mitä sanotaan, vaan se, mitä ei sanota. Jos teksti olisi kirjoitettu selväsanaisemmin, siinä kirjoitettaisiin esimerkiksi, että miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto keskenään, mutta ei samaa sukupuolta olevien kanssa.

Toisaalta ihmisoikeusjulistuksen 16. artiklassa todetaan myös, että kenenkään avioliitto-oikeutta ei saa rajoittaa rodun, kansalaisuuden tai uskonnon perusteella. Jos edellä mainittujen asioiden perusteella ei saa syrjiä, voidaan kai olettaa, ettei myöskään seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää tulisi hyväksyä.

Ihmisoikeusjulistus ei siis voi ratkaista ongelmaa siitä, onko samaa sukupuolta olevien avioliitto ihmisoikeus, sillä teksti on kirjoitettu niin yleispiirteisesti, ettei se ota kantaa näin tarkkoihin kysymyksiin. Se, mikä on oikein tai väärin, ei voi myöskään perustua lakiin tai julistukseen, vaan lakien ja julistusten tulee perustua siihen mikä on oikein ja väärin. Tarkoitukseni ei suinkaan ole vähätellä ihmisoikeusjulistusta vaan kyseenalaistaa se, että ihmisoikeusjulistusta tulisi pitää muuttumattomana ja virheettömänä ohjenuorana. Täytyy myös muistaa, että on olemassa muitakin ihmisoikeusjulistuksia, joissa erilaiset oikeudet saavat jokseenkin erilaisia painotuksia.

Onko sukupuolineutraali avioliitto ihmisoikeuskysymys?

Sukupuolineutraalin avioliiton kannattajat ovat usein todenneet, että perinteinen avioliittonäkemykseen, jonka mukaan avioliitto on vain ja ainoastaan miehen ja naisen välinen liitto, syrjii homoseksuaaleja heidän seksuaalisen suuntautumisensa perusteella, sillä he eivät voi avioitua (esim. Gerber ym. 2014). Koska avioliitto on ihmisoikeus, tätä syrjintää voidaan pitää ihmisoikeusrikkomuksena.

Ne tahot, jotka vastustavat samaa sukupuolta olevien avioliittoa vastaavat tähän, ettei perinteinen avioliittonäkemykseen syrji homoseksuaaleja, sillä heillä on täsmälleen samat oikeudet avioliittoon kuin heteroillakin (esim. McDonough 2005: 52). Homot ja heterot saavat mennä naimisiin samoilla ehdoilla, joista yksi on se, että aviopuolisot ovat keskenään eri sukupuolta. Samoin perustein nykyinen avioliittolaki ei syrji epäoikeutetusti niitä, jotka haluavat avioitua alaikäisten, useiden kumppaneiden tai sellaisten henkilöiden kanssa, jotka jo ovat avioliitossa.

Voidaan todeta yhteiskunnassa olevan tiettyjä sääntöjä ja lakeja, ja jos joku haluaa toimia toisin eikä sen takia voi käyttää jotain palvelua, emme voi suoraan sanoa, että häneen

kohdistuu epäoikeutettua syrjintää. Esimerkiksi Suomessa on laillista syödä sian lihaa, mutta jotkut ihmiset kuten muslimit eivät syö sikaa uskontonsa ja uskonnollisten perinteidensä vuoksi. Toiset saattavat kieltäytyä lihansyönnistä eettisistä syistä. Ei kuitenkaan ole mielekästä sanoa, että esimerkiksi ravintola, jossa tarjotaan vain sian lihaa, syrjisi muslimeita tai vegaaneja.¹⁶ Jos avioliitto on vain miehen ja naisen välinen liitto, voidaan samoin väittää, että se nyt vain on yksittäisen ihmisen tappio, jos hän ei halua avioitua vastakkaisen sukupuolen kanssa.

Eettiset, ideologiset tai uskonnolliset vakaumukset ovat kuitenkin valintoja, joita voi muuttaa ja joista voi luopua (ainakin ideaalitulenteessa), joten vertaus homoseksuaalisuuteen tuntuu ontuvalta. Jos homoseksuaalisuus on jotain, mitä ihminen yksinkertaisesti on, eikä jotain mitä ihminen on tietoisesti valinnut olevansa, eikä homoseksuaaleilla tule olla oikeus avioliittoon niiden kanssa, joiden kanssa he haluavat avioitua, mutta jota ovat samaa sukupuolta? Oikeutta avioitua vain eri sukupuolta olevan kumppanin kanssa on joskus verrattu naisten tai mustien syrjintään. Argumentin esittäjän mukaan homoavioliittojen kieltäminen on, jos ei yhtä vakava niin ainakin samankaltainen, ihmisoikeusrikkomus kuin mustien orjuus tai äänioikeuden kattaminen vain miehiin.¹⁷

Richard McDonough (2005: 52) kirjoittaa kuitenkin että, oikeus avioitua samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa ei ole verrattavissa siihen, että naiset tai mustat halusivat oikeuksia jotka miehillä ja valkoisilla jo oli, sillä kenelläkään ei ole oikeutta avioitua samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa. Syrjintää ei siis yksinkertaisesti ole, sillä ihmisiä kohdellaan samalla tavoin. Esimerkiksi heteromies ei myöskään saa avioitua toisen miehen kanssa, ja homomies voi avioitua naisen kanssa; tästä syystä tilanne ei ole verrannollinen esimerkiksi siihen, että miehet saisivat äänestää mutta naiset eivät.

Juha Ahviota (2012: 16) lainatakseni:

Nykyisen lainsäädännön mukaan jokainen homoseksuaalikin saa vapaasti solmia avioliiton, täsmälleen samoin edellytyksin kuin kaikki muutkin eli tietyn ikäisenä ja vastakkaisen sukupuolen edustajan kanssa. Kukaan ulkopuolinen ei ole

¹⁶ Voitaisiin toki väittää, että yksityinen elinkeinonharjoittaja ei syrji epäoikeudenmukaisesti ketään, jos hän ei ravintolassaan tarjoa muuta kuin sianlihaa, mutta julkisen puolen palveluissa kyseistä toimintaa voitaisiin pitää syrjivänä. Tämä ei kuitenkaan ole itsestään selvää. Yksimielisyyttä ei ole saavutettu esimerkiksi siinä, tulisiko valtion tarjota maahanmuuttajille mahdollisuutta oman uskontonsa ja kulttuurinsa harjoittamiseen tai tulisiko kouluissa mahdollistaa maahanmuuttajalasten äidinkielen opetus.

¹⁷ Homoavioliittojen kieltäminen on joskus myös verrattu eri etnisten ryhmien välisten avioliittojen kieltöihin. Tämä ei välttämättä kuitenkaan ole onnistunut vertaus, sillä homoavioliittoja vastustetaan ainakin osittain siksi, *etteivät* ne homoliittojen vastustajien mielestä ole oikeita avioliittoja. Eri etnisten ryhmien välisiä avioliittoja sen sijaan vastustettiin siitä huolimatta, että *ne ovat* oikeita avioliittoja.

homoseksuaaleilta riistänyt tätä oikeutta. Homoseksuaalit eivät ole vailla tätä oikeutta. Vallitseva lainsäädäntö ei tältä osin syrji ketään.

Puolimatka (2014: 13) esittää myös, että väite sukupuolineutraalista avioliitosta ihmisoikeutena ymmärtää väärin ihmisoikeuden käsitteen. Puolimatka väittää, että avioliitto ei ole ihmisoikeus jo pelkästään siksi, että avioliitto edellyttää tiettyä ikää ja sukukypsyyttä: ”Vastasyntyneellä lapsella ei ole oikeutta mennä naimisiin, vaikka hän on ihminen.” Puolimatkan argumentti on kuitenkin ongelmallinen. Ihmisoikeuksia ovat muun muassa oikeus mielipiteeseen ja omaisuuteen sekä oikeus asettua ehdolle vaaleissa. Olisi omituista väittää, että vastasyntyneellä lapsella olisi erityinen oikeus mielipiteeseen tai saati oikeus asettua ehdolle vaaleissa (vastasyntyneellä ei voi olla mielipiteitä eikä hän varmastikaan voi asettua ehdolle vaaleissa sen enempää kuin hän voisi mennä naimisiin), mutta tästä ei voida päätellä etteikö mielipiteenvapaus tai oikeus asettua ehdolle vaaleissa olisi ihmisoikeus. Puolimatkan väite, siitä että avioliitto ei ole ihmisoikeus, sillä vastasyntynyt ei voi avioitua näyttää johtavan näkökulmaan, jossa kiistetään lähes kaikki ihmisoikeudet.

Myös Puolimatka yhtyy Ahvion ja muiden homoliittojen vastustajien mielipiteeseen siitä, että avioliitto nykyisessä muodossaan on jo tasa-arvoinen, koska jokainen avioliiton ehdot täyttävä nainen tai mies voi solmia avioliiton henkilöön katsomatta. Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien mielestä homoseksuaalit voivat jo nyt avioitua samoilla ehdoilla kuin heterotkin – kunhan puoliset ovat keskenään eri sukupuolta.

Edellä esitetyn kaltainen looginen päättely voidaan hyvästä syystä nähdä loukkaavaksi väitteeksi homoseksuaaleja kohtaan. Eihän kukaan homoseksuaali halua avioitua vastakkaisen sukupuolen edustajan kanssa, vaikka se olisikin mahdollista! Toisaalta edellä esitetty päättely näyttää siltä osin pätevältä, että voimme kyllä todeta, että laki on kaikille *yksilöille* sama. On totta, että laki ei syrji ketään yksittäistä homoseksuaalia, mutta silti se voidaan nähdä epäoikeudenmukaisena, sillä se voidaan ymmärtää syrjivän samaa sukupuolta olevia *pariskuntia*.

Reginald Williams (2011) argumentoi, että oikeus avioitumiseen on ensi sijassa pariskunnan kollektiivinen oikeus, ei yksilön oikeus. Williamsin mukaan oikeus avioliittoon on kollektiivinen oikeus siksi, ettei kukaan voi avioitua yksin. McDonoughin väite siitä, ettei sukupuolineutraali avioliitto olisi tasa-arvokysymys, on väärä juuri tästä syystä. Mikäli McDonough olisi oikeassa, voitaisiin väittää, että tilanne, jossa A-, B- ja

AB-veriryhmään kuuluvaa verta voidaan siirtää ihmisestä toiseen, mutta O-ryhmän verta ei saa siirtää ihmisestä toiseen, ei syrji ketään, sillä kenelläkään ei ole oikeutta O-ryhmän vereen. Myös O-ryhmään kuuluvilla olisi oikeus vastaanottaa A-, B- ja AB-ryhmien verta – se ei vain hyödyttäisi heitä millään tavoin. Tällainen tilanne olisi selvästi epätasa-arvoinen, Williams väittää, sillä O-veriryhmään kuuluvilta evättäisiin sen ainoan veren saanti, joka hyödyttäisi heitä. Williamsin esimerkki on tietysti turhan jyrkkä, sillä avioliitossa ei ole kyse elämästä ja kuolemasta toisin kuin verensiirroissa, mutta se joka tapauksessa osoittaa asian epätasa-arvoisuuden: perinteisen avioliitonäkemyksen vallitessa homoseksuaaleilta evätään oikeus avioitua niiden ihmisten kanssa, joiden kanssa avioituminen hyödyttäisi heitä.

Williams siis pitää oikeutta avioliittoon kollektiivisena oikeutena, sillä kukaan ei voi avioitua yksin. Avioliitto-oikeuden ymmärtäminen kollektiiviseksi oikeudeksi ei kuitenkaan ole välttämätöntä, jotta sukupuolineutraalia avioliittoa voisi kannattaa. Liberaalista näkökannasta tulkittuna kollektiiviset oikeudet ovat usein ongelmallisia, mutta kannatettaessa mahdollisimman suurta vapautta voidaan hyväksyä sukupuolineutraali avioliitto, sillä se lisää kaikkien vapautta. Kun tällä hetkellä kaikilla on oikeus avioitua vain eri sukupuolta olevan henkilön kanssa, sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä kaikilla on oikeus avioitua *joko eri tai samaa* sukupuolta olevan henkilön kanssa. Tämä on oikeastaan sama kanta kuin McDonoughilla. Hän argumentoi, että sukupuolineutraalin avioliiton puolustajat eivät oikeasti ole poistamassa epätasa-arvoa, sillä hänen mielestään tilanne on jo nyt tasa-arvoinen, vaan he pikemminkin ovat lisäämässä kaikkien vapauksia. Voidaan tietysti väittää, että on täysin yhdentekevää sallitaanko sukupuolineutraali avioliitto siksi, että sillä poistetaan vallitsevaa epätasa-arvoa vai siksi, että sillä lisätään vapauksia kaikille. Asialla voi kuitenkin olla merkitystä heille, joiden oikeudesta avioliittoon nyt väitellään.

Vincent Samar on puolustanut sukupuolineutraalia avioliittoa perustaen argumenttinsa ihmisoikeusajatteluun. Samarin (2007) mukaan avioliitto voidaan ymmärtää kunnioitusta tuottavana instituutiona. Ilman avioliittoa, Samar (2007: 339) kirjoittaa, ei ole mahdollista saada sitä julkisen vallan kunnioitusta ja arvokkuutta, että kuuluu keskeisesti toisen ihmisen elämään ja hyvinvointiin tavalla, jossa osapuolet ovat julkisesti tunnustetussa suhteessa ja jossa he ovat sitoutuneita yhteiseen pitkäkestoiseen, psyykkiseen, fyysiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.

Kun pariskunta on avioitunut, sen osapuolet saavat uuden ontologisen identiteetin, jossa he näkevät toisensa heidät yhtenä kokonaisuutena pikemmin kuin erillisinä yksilöinä, Samar (2007: 346) muotoilee; minusta ja sinusta tulee *me*. Toki voimme väittää, että pari saa tuon ontologisen identiteetin jo ennen avioitumista, mutta avioliitto tekee tuosta identiteetistä paljon virallisemmän – onhan avioliitto lopulta juuri juridinen sopimus ja lainmukainen käsite.

Samarin mukaan (2007: 340) meidän tulee huomioida se, että avioliitto tekee jotain erittäin myönteistä pareille, jotka ilman avioliittoa jäisivät kokonaan vaille avioliiton arvokkuutta ja hyviä. Samar puhuu avioliiton sisäisistä tekijöistä, jotka ovat niitä hyviä, jotka hyödyttävät ihmisiä vähentämättä muiden ihmisten onnellisuutta tai heikentämättä heidän asemaansa.

Samarin mukaan avioliiton hyvät sopivat hyvin tähän sisäisten hyveiden määritelmään. Hän (2007: 353) kirjoittaa, että avioliitto voidaan nähdä toimintana, jossa yksilöt toimivat yhdessä monimutkaisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jonka tavoitteena on mahdollistaa molempien osapuolten yhteisten etujen ja molempien osapuolten henkisen hyvinvoinnin edistämisen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi yhteistyötä tiettyjä perheeseen, talouteen tai sosiaalisuuteen liittyviä tavoitteita kohtaan kuten päätöksiä siitä, missä yhdessä asutaan, hankitaanko lapsia ja millaisia työ- ja uratavoitteita asetetaan (Samar 2007: 353). Samarille avioliitto tarkoittaa sitä, että puoliset eivät ole yksin kohdatessaan elämän iloja ja vastoinkäymisiä ja ymmärtävät samalla, että mitä tahansa valintoja he kohtaavat, ne ovat merkityksellisiä myös toiselle. Samar (2007: 353–354) argumentoi, että nämä avioliiton hyödyt ovat tosiasiallisesti sisäisiä, koska niiden olemassaolo ei vie muilta pareilta mahdollisuutta samaan. Samarin kanssa samoilla linjoilla ovat useat homoavioliittojen puolustajat kuten Corvino, joka toteaa useaan otteeseen, että homoseksuaalien avioliitto palvelee niitä samoja hyviä, joita heteroseksuaalinen avioliittokin.

Väitteet siitä, että sallimalla samaa sukupuolta olevien avioliitto heikennettäisiin avioliiton merkitystä ja tarkoitusta vastakkaista sukupuolta olevilla pareilla, ovat siten naurettavia, Samar (2007: 354) toteaa ja kysyy, uskooko kukaan, että hänen vastakkaista sukupuolta oleva puolisonsa jättäisi hänet, mikäli homopariskunta kadun varrella saa oikeuden avioitua.

Kuitenkin jotkut sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat voivat väittää juuri tätä ja asettaa kyseenalaisiksi Samarin ja muiden väitteet siitä, ettei homoavioliitosta ole haittaa

kenellekään tai ettei se ole poissa keneltäkään (ks. esim Gallagher 2012a: 129–149). Seuraavaksi tarkastelenkin seurauseettisiä argumentteja, joiden mukaan sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen johtaa esimerkiksi lasten tai yhteiskunnan kannalta huonoihin tai jopa tuhoisiin seurauksiin.

MITÄ VAHINKOA SUKUPUOLINEUTRAALISTA AVIOLIITOSTA ON?

“Gay marriage is wrong first and foremost not because of its consequences but because it is a lie. But big lies, especially lies about human nature and especially when endorsed by government, have terrible consequences.” – Maggie Gallagher (2012a: 178)

On mahdollista hyväksyä edellä esittämäni argumentointi PIB-argumentin epäonnistumisesta ja käsitteellisen vastustuksen kehäpäätelmästä sekä sukupuolineutraalin avioliiton näkemisestä ihmisoikeutena, mutta silti vastustaa sukupuolineutraalia avioliittoa sen yhteiskunnallisten vaikutusten vuoksi. Voidaan esimerkiksi väittää, että homoavioliitot johtavat lasten kehityksen ja oikeuksien sekä avioliiton merkityksen heikentymisen kautta tilanteeseen, jota ei voida hyväksyä, sillä se olisi yhteiskunnan kannalta tuhoisaa. Sukupuolineutraalin avioliiton kieltäminen olisi tällaisen ajattelun mukaan pienempi paha, vaikka se loukkaisikin samaa sukupuolta olevien parien oikeuksia. Sukupuolineutraalia avioliittoa voi siis vastustaa myös seurauseettisistä perusteista johtuen.

Kirjailija Joonas Konstig (2015: 27) kirjoittaa tällaisen ajattelun taustoista:

Perhe on konservatiiveille yhteiskunnan perusyksikkö. Jos perheinstituutio voi hyvin, myös instituutio voinee hyvin, sillä yhteiskunta rakentuu toimivista perheistä. Perhe sisältää avioparin ja näiden jälkeläiset. Avioliiton vakaus ja pysyvyys on keskeinen arvo, koska se on hyväksi niin yksilöille kuin yhteiskuntarauhallekin sekä tietysti lapsille.

Konstigin ajatusta ei ehkä kannata käsitellä liian kirjaimellisesti. Yhteiskunta nimittäin rakentuu toki toimivista perheistä, mutta myös toimivista yksilöistä, joten yksilöä voitaisiin aivan hyvin pitää samoilla perusteilla yhteiskunnan perusyksikköinä. Yllä kuvattu konservatiivin maailmankuva selittää joka tapauksessa pitkälti myös sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien ajatuksia. Konservatiiveille sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen rikkoo hyvin voimakkaasti tätä perheajatusta vastaan, uhkaa avioliiton vakautta ja sitä kautta lasten oikeuksia ja koko yhteiskunnan perustaa.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat esittävät usein, että koska miehen ja naisen välisestä suhteesta voi luonnollisella tavalla syntyä lapsia, tulee yhteiskunnan avioliiton avulla turvata näille lapsille ehjä ja toimiva kasvuympäristö. Tämä kuulostaa varsin

järkevältä ja hyvältä ajatukselta, mutta se on ensisijaisesti argumentti eri sukupuolta olevien avioliittojen puolesta – ei samaa sukupuolta olevien avioliittoa vastaan. Väite ei tällaisenaan ota kantaa siihen, millä tavoin sukupuolineutraali avioliitto estäisi miehen ja naisen välisestä suhteesta syntyneiden lasten edun turvaamisen. Käsittelen tätä myöhemmin, mutta ensin selvitän sitä, kuinka sukupuolineutraali avioliitto väitetysti rikkoo lasten oikeuksia samaa sukupuolta olevien perheissä.

Lasten oikeudet vanhempiinsa ja luonnoton lisääntyminen

Yksi useimmin käytetyistä argumenteista sukupuolineutraalia avioliittoa vastaan on vetoaminen lasten oikeuksiin ja heidän hyvinvointiinsa. Argumentin esittäjien mukaan lapsilla on oikeus omiin biologisiin vanhempiinsa ja sukupuolineutraali avioliitto rikkoo tätä oikeutta hyvin perustavalla tavalla. Tapio Puolimatka (2014) kirjoittaa, sukupuolineutraalin avioliiton loukkaavan lapsen oikeutta kasvaa perheessä, jossa hän saa rakentaa identiteettiään läheisessä vuorovaikutuksessa biologiseen isäänsä ja äitiinsä.¹⁸

Tällä ”ajatelkaa lapsia” -argumentilla voidaan tarkoittaa monia asioita, ja se onkin usein jokseenkin epämääräinen. Kaikista perustavin lapsen oikeuden rikkomus olisi, että sukupuolineutraalin avioliiton myötä lapsia heteroperheistä siirrettäisiin samaa sukupuolta oleville pareille. Tämä on täysin absurdi väite, johon eivät usko edes kiihkeimmät sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat. Niinpä argumentilla on tarkoitettava jotain muuta.

Argumentilla voidaan tarkoittaa ainakin sitä, että homoseksuaaliset parit hankkivat lapsia muuten kuin yhdynnässä saavutettavan hedelmöittymisen kautta eli 1) keinohedelmöityksellä tai 2) adoptiolla, ja tämä on väärin. Argumentilla voidaan myös tarkoittaa sitä, että heteroperheet jollain tavoin murenevat ja hajoavat sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat korostavat, että lapsen paras kasvuympäristö on lapsen biologisen isän ja äidin perheessä (Puolimatka 2014; Gallagher 2012; Girgis

---

¹⁸ Puolimatkalle ja muille on myös huomautettava, että biologinen vanhempi ei tarkoita aina samaa kuin geneettinen vanhempi. Esimerkiksi sijaissyntytyksen tapauksessa lapsen synnyttänyt (biologinen) äiti voi olla eri henkilö kuin geneettinen (munasolun luovuttanut) äiti. On siis mahdollista, että lesbopariskunnan toisen osapuolen munasolu sijoitetaan toisen puolison kohtuun, jolloin molemmat voivat omalta osaltaan olla lapsen äitejä.

ym. 2012). Heidän mukaansa empiiriset tieteet osoittavat, että mikäli lapsi kasvaa ilman toista biologista vanhempaansa, hänen kehityksensä vaarantuu.

Yhteiskuntatieteellisiä tutkimuksia löytyy asian puolesta ja sitä vastaan. Puolimatka kritisoi kovasti ja osittain täysin aiheesta joitakin tutkimuksia, joiden tuloksissa ei havaittu eroja samaa sukupuolta olevien parien ja eri sukupuolta olevien parien lasten kehityksessä tai koulumenestyksessä. Mitkään yhteiskuntatieteelliset tutkimukset eivät kuitenkaan voi saavuttaa samanlaista menetelmällistä täydellisyyttä tai tuloksellista varmuutta kuin luonnontieteelliset tutkimukset. Myös niihin tutkimuksiin on esitetty kritiikkiä, joissa on löydetty eroja samaa ja eri sukupuolta olevien vanhempien lasten hyvinvoinnissa tai vaikkapa koulumenestyksessä (ks. kritiikistä Cheng & Powell 2015). Tällä hetkellä yhteiskuntatieteilijöiden keskuudessa vallitsee kuitenkin konsensus siitä, että homoparien hoivassa kasvaneet lapset ovat koulumenestykseltään, psykologialtaan ja monilta muilta seikoin yhtä hyvin menestyneitä kuin heteroparien lapset (Adams & Light 2015).

Osoitan kuitenkin, että riippumatta siitä, ovatko samaa sukupuolta olevat parit yhtä hyviä, parempia, vai huonompia vanhempia kuin eri sukupuolta olevat, voidaan loogisen ja käsitteellisen argumentaation kautta havaita ne virheet, joita sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat väitteissään esittävät. On siis lähes merkityksetöntä sukupuolineutraalista avioliitosta käytävän keskustelun kannalta, keiden hoivassa lasten on paras kasvaa. Lisäksi täytyy myös muistaa avioliiton monet merkitykset. Kuten Jonathan Rauch (2009: 263) kirjoittaa: lasten suojeleminen ei varmastikaan ole avioliiton kannalta merkityksetöntä, mutta lapset ja heidän suojelemisensa eivät varmastikaan toisaalta ole ainoa syy avioliitolle.

Ennen kuin käsittelen argumentteja tarkemmin, on esitettävä muutamia huomioita sukupuolineutraalin avioliiton ja lasten aseman suhteesta. Sukupuolineutraalin avioliiton laillistaminen ei välttämättä ja automaattisesti tarkoita, että homopareilla olisi mahdollisuus hankkia lapsia, sillä homoavioliiton laillistaminen ei aina tarkoita adoption tai keinohedelmöityksen sallimista samaa sukupuolta oleville pareille. Suomessa keinohedelmöitys lesbopareille on sallittu vuodesta 2007, ja sukupuolineutraali avioliitto tulee voimaan yhdessä homoparien yhteisadoption kanssa vuonna 2017.¹⁹ Ruotsissa

---

¹⁹ Vaikka naispareilla on lainmukainen oikeus keinohedelmöitykseen, käytännössä lapsen saaminen julkisen puolen keinohedelmöityksen kautta voi olla erittäin hankalaa tai jopa mahdotonta. Helsingin Sanomat kertoi 27.11.2015 erään naisparin tapauksesta, jossa sairaala kielsi hedelmöityshoidot naisparilta.

puolestaan homoparien yhteisadoptio ja keinohedelmöitys on erotettu avioliitosta siten, että vuonna 2003 samaa sukupuolta olevat parit saivat adoptio-oikeuden ja vuonna 2005 oikeuden keinohedelmöitykseen, mutta avioliitto-oikeus myönnettiin homopareille vasta myöhemmin vuonna 2009. Ranskassa puolestaan ei sallita keinohedelmöitystä homopareille, vaikka avioliitto ja adoptio ovat olleet mahdollisia vuodesta 2013 lähtien. Sen vuoksi käsittelen tässä työssä sekä adoptiota että keinohedelmöitystä, vaikka Suomessa käytävissä julkisessa keskustelussa argumentit koskevat lähinnä adoptiota, sillä keinohedelmöitys on jo sallittu. Filosofiset ongelmat ovat kuitenkin yleismaailmallisia, joten on syytä ottaa kantaa myös samaa sukupuolta olevien parien keinohedelmöitykseen, sillä se liittyy olennaisesti lasten oikeuksiin ja lasten oikeuksilla vastustetaan homoavioliittoa ja samaa sukupuolta olevien parien ”luonnotonta” lisääntymistä.

Keinohedelmöitys

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat usein ajattelevat, että homoparit hankkivat lapsia keinohedelmöityksen kautta ja siten nämä lapset joutuvat elämään ilman biologisia vanhempiaan – tai ainakin ilman toista heistä (esim. Somerville 2007). Puolimatka (2014: 43–44) kirjoittaa: ”Koska samaa sukupuolta olevat parit eivät saa biologisesti yhteisiä lapsia, lapsia tuotetaan keinohedelmöityksellä (...) Yalen yliopiston psykiatrin Kyle Pruettin (2000: 204–208) tutkimusten mukaan keinohedelmöityksen tuloksena syntyneillä ja ilman isää kasvaneilla lapsilla on syviä ja häiritseviä kysymyksiä biologisesta alkuperästään.” Näiden ”häiritsevien kysymysten” vuoksi Puolimatka pääättelee, että keinohedelmöityksen ei tulisi olla sallittua.

Puolimatkan argumentti voidaan hyväksyä, mutta pitää huomata, että se ei ole argumentti sukupuolineutraalia avioliittoa vastaan – ei edes silloin, mikäli valtion lainsäädännössä oikeus avioliittoon antaa oikeuden myös keinohedelmöitykseen. Argumentti kohdistuu keinohedelmöitystä vastaan, sillä se on sovellettavissa myös heteropareihin, jotka hankkivat lapsia vieraita sukusoluja käyttämällä. Argumentti kohdistuu lisäksi ilman parisuhdetta oleviin niin sanottuihin itsellisiin naisiin, jotka hankkivat lapsia tuntemattoman spermanluovuttajan avulla. Myös heteroparin ei-biologisilla lapsilla voi siis olla ”häiritseviä kysymyksiä” biologisesta alkuperästään.²⁰

Yhdenvertaisuusvaltuutettu aikoo viedä tapauksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan arvioitavaksi, perusteena seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä syrjintä.

²⁰ Ne sukupuolineutraalia avioliittoa vastustavat henkilöt, joiden kanssa olen asiasta keskustellut, myöntävät, että myös heteroparien keinohedelmöitys, jossa käytetään vieraita sukusoluja, on väärin –

Argumentin mukaan lapsen hankkiminen keinohedelmöityksen avulla on väärin, mikäli käytetään kolmannen osapuolen sukusoluja, sillä siinä rikotaan lapsen oikeutta biologisiin vanhempiinsa. Lapsi ei nimittäin kenties koskaan tule tuntemaan biologista vanhempaansa, eikä hän tule ainakaan lapsuudessa kasvamaan molempien biologisten vanhempiensa hoivassa. Adoptiosta tilanne eroaa siten, että keinohedelmöityksessä luodaan uusi ihmisyksilö, jolta jo lähtökohtaisesti riistetään oikeus (biologisiin) vanhempiinsa, tai ainakin toiseen heistä. Adoptiossa puolestaan parannetaan jo olemassa olevan ihmisen asemaa, ja siksi näitä asioita tulee käsitellä erikseen.

Samaa sukupuolta olevien parien keinohedelmöityksen vastustaja voi esittää varsin aiheellisen huomion biologisen sukulaissuhteen merkityksestä. Muun muassa Heikki Sariola (2007: 49–50) on ilmaissut tämän ihmetyksen: samalla kun naiset haluavat oikeuden keinohedelmöitykseen siksi, että he haluavat omia biologisia jälkeläisiä, he ovat valmiita riistämään lapselta oikeuden hänen biologisiin vanhempiinsa. Voi siis olla varsin aiheellista kysyä naiselta, joka haluaa tulla äidiksi keinohedelmöityksen kautta, miksi hänen epäilemättä aidot surun ja epätoivon tunteensa lapsettomuudesta olisivat oikeutetummat kuin lapsen vastaavat tunteet isättömyydestä. Miten biologinen side siis toisaalta ymmärretään niin tärkeäksi, että naisella on oikeus hankkia oma biologinen lapsi, mutta samaan aikaan biologista sidettä pidetään yhdentekevänä ja lapselta ollaan valmiita kieltämään biologinen side isäänsä? Mielestäni tämä on erittäin oivaltava lähestymistapa, mutta se ei kuitenkaan onnistu argumentoimaan alas oikeutta keinohedelmöitykseen – saati oikeutta sukupuolineutraaliin avioliittoon.

Ei ole lainkaan selvää, että keinohedelmöityksellä uuden lapsen luominen perheeseen, jossa hänellä ei ole molempia sukupuolia vanhempinaan, on väärin, jos lapsen elämä kuitenkin on elämisen arvoista. Voidaanko sanoa, että elämä, joka on elämisen arvoista mutta jotenkin huonompaa kuin keskimäärin muiden (esimerkiksi biologisten vanhempien hoivassa kasvavien), olisi huonompi vaihtoehto kuin ei elämää lainkaan (esim. Woodcock 2009: 875)? Tämä perustuu niin sanottuun non-identity-argumenttiin (ks. Lawlor 2015; Boonin 2008), jonka mukaan henkilöä kohtaan ei ole tehty väärin, mikäli hänet on luotu tilanteeseen, joka ei ole täydellinen mutta silti elämisen arvoinen, koska toimimalla oikein häntä kohtaan hän ei olisi syntynyt lainkaan.²¹ Lapsen elämä

---

ainakin jos se tehdään anonyymisti (ks. esim. Tollman 2014). Myös esimerkiksi Puolimatka epäilemättä vastustaa myös heteroparien ja yksin elävien naisten keinohedelmöitystä.

²¹ Lawlor (2015) erottaa toisistaan non-identity -argumentin, non-identity-efektin ja non-identity-ongelman. Ks. alkuperäisestä non-identity ongelmosta esim. Partif (1988) ja Brock (1995).

kahden samaa sukupuolta olevan vanhemman perheessä ei varmastikaan ole niin kauheaa, että hänelle olisi parasta, ettei hän olisi koskaan syntynyt. *Kyseistä lasta* ei olisi olemassa, jos tuo samaa sukupuolta oleva pari ei olisi lasta hankkinut, sillä jokainen ihmisyksilö muodostuu yksilöllisestä perimästä ja tuo perimä olisi erilainen, mikäli hedelmöityminen tapahtuisi eri hetkellä tai eri ihmisten sukusoluista. Kysymys ei siis ole siitä, onko lapsella isä ja äiti vai äiti tai kaksi äitiä, vaan onko lapsella äiti tai kaksi äitiä vai onko häntä olemassa lainkaan.

Vasta-argumentti tähän voidaan muotoilla näin. Keinohedelmöityksessä luodulla alkiolla, joka asetetaan naisen kohtuun, on myös muita vaihtoehtoja – esimerkiksi alkion sijoittaminen toisen naisen kohtuun (Kaczor 2015: 187). Kaczor käyttää tätä oletusta abortista käytävässä keskustelussa, mutta sitä voidaan soveltaa myös homoparien keinohedelmöityskeskusteluun.

Jos hedelmöitysklinikalla munasolu hedelmöitetään vieraiden ihmisten sukusoluista ennen kuin on selvää, mille pariskunnalle kyseinen alkio annetaan, olisi *kyseisen* alkion ja tulevan lapsen edun vastaista antaa hänet mihin tahansa muuhun perheeseen kuin kahden eri sukupuolta olevan vanhemman perheeseen (olettaen tietysti muiden lapsen hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden pysyvän samana molemmissa tapauksissa). Vastaanväittäjä siis voi hyväksyä argumenttini siitä, että lapsen on parempi syntyä samaa sukupuolta oleville pareille kuin olla syntymättä lainkaan, mutta huomauttaa että hedelmöitysklinikoiden käytäntöjen vuoksi kyseinen lapsi voisi myös syntyä eri sukupuolta olevalle parille, ja se olisi hänelle parasta ja siten lasta kohtaan tapahtuva velvollisuutemme. Toisin sanoen jos munasolut hedelmöitetään valmiiksi siittiösoluista, jotka eivät ole niiden vanhempien sukusoluja, jolle lapsi lopulta annetaan ja alkiot odottavat ”jonossa” tai jonkinlaisessa muussa väliatilassa – esimerkiksi pakastettuna – naisia, joiden kohtuun ne alkiot laitetaan kasvamaan, tulee näille alkiolle ja tuleville ihmisyksilöille antaa mahdollisimman hyvä kasvu ympäristö. Ja mikäli sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat ovat oikeassa siinä, että tuo paras kasvu ympäristö on eri sukupuolta olevat parit, rikotaan lapsen oikeutta tai hyvinvointia antamalla hänelle huonompi kasvu ympäristö – vaikkakin elämisen arvoinen – jos voisimme antaa hänelle vieläkin paremman kasvu ympäristön.

Tämä vastaväite ei kuitenkaan kumoa argumenttiani. Esimerkiksi lesbopariskunta, joka haluaa lapsen keinohedelmöityksellä, käyttää hyvin todennäköisesti jommankumman naisen munasolua ja vieraan spermanluovuttajan siittiösoluja, joten kyseinen lapsi ei voisi

syntyä kenellekään muulle pariskunnalle kuin juuri heille. Samoin miespuolinen pariskunta hyvin todennäköisesti käyttäisi lapsen teossa jommankumman miehen siittiösoluja ja vieraan naisen munasolua, joten kyseinen lapsi ei voisi syntyä mihinkään muuhun perheeseen.²²

Toisin muotoiltuna, jos ja kun hedelmöitysklinikalla munasolut hedelmöitetään *vasta* sen jälkeen, kun on tiedossa mille pariskunnalle kyseinen alkio annetaan (ja näinhän tapahtuu, jos hedelmöitysklinikalle tuleva pariskunta käyttää hedelmöitykseen jommankumman puolison sukusoluja), on se kyseiselle tulevalle ihmisyksilölle paras vaihtoehto, sillä *hänelle* muita vaihtoehtoja ei yksinkertaisesti ole. *Häntä*, yksilöllisenä potentiaalisena ihmisenä, ei siten olisi alun perinkään hedelmöitetty, eikä hän siten olisi koskaan syntynyt, mikäli kyseinen samaa sukupuolta oleva pari ei olisi päättänyt luoda lasta keinohedelmöityksellä. Joten vaikka keinohedelmöityksen kautta saaneilla lapsilla olisi ”häiritseviä kysymyksiä” biologisesta alkuperästään, tuskin näille lapsille on parempi, ettei heitä olisi lainkaan olemassa.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat vetoavat keinohedelmöityksen vastustuksessaan siihen, että lapsen side hänen biologisiin vanhempiinsa (esim. nimettömään spermanluovuttajaan) tulee rikotuksi. Kuten todettua, mikäli tämä todella on heidän lähtökohtansa, toimii se myös heteroparien keinohedelmöitystä vastaan silloin, kun hedelmöitys tapahtuu vieraita sukusoluja käyttämällä. Tuntuu siis oudolta keskustella siitä, onko lapsen edun mukaista syntyä niin sanottuun sateenkaariperheeseen, jos vastapuoli joka tapauksessa pitää keinohedelmöitystä vääränä *siksi*, että siinä rikotaan lapsen oikeutta hänen biologisiin vanhempiinsa. Koska sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien mielestä keinohedelmöitys vieraita sukusoluja käyttämällä on *aina väärin*, ei argumentti ole vakuuttava esitys juuri sukupuolineutraalia avioliittoa tai edes samaa sukupuolta olevien parien keinohedelmöitysoikeutta vastaan.

Margaret Somerville (2007: 181) toisaalta toteaa, että sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä näiden tuomittavien keinohedelmöitysmuotojen käyttö saattaa yleistyä, sillä sen jälkeen myös homoseksuaalit käyttävät niitä.²³ En ole itse vakuuttunut

²² Muuta väittävän tulisi osoittaa todeksi se erittäin kyseenalainen väite, että sukusoluista B syntynyt henkilö olisi sama henkilö kuin sukusoluista A syntynyt henkilö, mikäli henkilö A ei olisi syntynyt. Tämä on vahvasti intuition ja järkeilyn vastaista ja johtaisi omituisiin päätelmiin kuten siihen, että mikäli vanhempi eivät olisi hankkineet kahta lasta, minä en olisi minä, vaan minä olisin pikkusiskoni. Tai että jos äitini olisi avioitunut Ruotsin kuninkaan kanssa ja saanut lapsia hänen kanssaan isäni sijaan, minä olisin Ruotsin kruununperijä.

²³ Somerville ei tietenkään viittaa Suomen tilanteeseen, vaan olettaa, että samaa sukupuolta olevien parien oikeus hedelmöityshoitoihin on sidoksissa samaa sukupuolta olevien avioliitto-oikeuteen.

siitä, että keinohedelmöityksessä olisi mitään väärää, sillä henkilöä, johon kuviteltu vääryys kohdistuu, ei olisi olemassa, jos ”vääryyttä” ei olisi tapahtunut. Jos keinohedelmöityksessä ei ole mitään väärää, ei varmasti ole mitään väärää siinäkään, että keinohedelmöitysten määrä kasvaa. Jos haitta on pyöreä nolla, ei ole merkitystä kuinka paljon kyseinen asia lisääntyy. Haitta on edelleen pyöreä nolla.

Toisaalta aikuisilla on oikeus lisääntymiseen, eikä yhteiskunnassa yleisesti puututa ihmisten vapautteen hankkia lapsia, vaikka he hankkisivat lapsia tilanteessa, jossa lapsen voidaan väittää saavan kehnot lähtökohdat elämään. Kanssani eri mieltä oleva voi tietysti vedota siihen, että lasten hankkiminen ”luonnollisesti” on jokaisen oikeus, eikä sitä tule estää, mutta silti lapsia ei tulisi hankkia ”luonnottomasti” esimerkiksi keinohedelmöityksen avulla. Näin ymmärrettynä keinohedelmöitystä ei tulisi käyttää missään tilanteessa. Kuitenkin myös esimerkiksi köyhät tai kouluttamattomat heteroparit saavat ja voivat hankkia lapsia keinohedelmöityksellä. Jos köyhillä ja matalasti koulutetuilla on oikeus lapsiin jopa keinohedelmöityksen avulla, vaikka köyhyys ja matala koulutus tarkoittaisivat, että lapsi saa keskimäärin huonommat lähtökohdat elämään kuin varakkaiden ja korkeasti koulutettujen vanhempien lapsi, varmasti myös samaa sukupuolta olevilla pareilla tulee olla sama oikeus, vaikka heidän lapsensa saisikin huonommat lähtökohdat elämään kuin eri sukupuolta olevien vanhempien lapsi.

Jos vieraiden sukusolujen käyttäminen keinohedelmöityksessä todella on moraalisesti väärin, tulee kieltää vieraiden sukusolujen käyttäminen keinohedelmöityksessä – ei sukupuolineutraali avioliitto. Samoin kuin esimerkiksi rattijuopumuksen mahdollisuus ei ole syy evätä kaikilta miehiltä ajokorttia, vaikka sillä saataisiinkin rattijuopumusten määrä vähenemään, keinohedelmöitys ei ole syy evätä homoilta avioliittoa, vaikka sillä saataisiinkin keinohedelmöitysten määrä pysymään alhaisena. Oikeaa politiikkaa on puuttua siihen, mikä on väärin, ei puuttua siihen mikä on oikein, mutta saattaa lisätä väärinkäytösten määrä – varsinkin silloin kun se, mikä saattaa lisätä väärinkäytösten määrää, lisää myös onnellisuutta ja oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Adoptio

Voidaan väittää, että lapsen adoptio samaa sukupuolta oleville parille rikkoo lapsen oikeutta biologisiin vanhempiinsa, mikäli oikeudella tarkoitetaan sitä, että lapsi saa kasvaa biologisten vanhempiensa hoivassa. Adoptiossahan lapsi ei tietenkään kasva biologisten vanhempiensa hoivassa. Tällöin adoptio rikkoo lapsen oikeutta biologisiin vanhempiinsa myös eri sukupuolta olevalle parille adoptoitaessa. Huomattava on myös,

että adoptio eroaa keinohedelmöityksestä, sillä adoptiossa ei luoda uusia ihmisyksilöitä vaan ainoastaan sijoitetaan jo olemassa olevia lapsia uusiin perheisiin.

Adoptio ei Suomessa nykyisin edellytä avioliittoa; myös niin sanotut itselliset (ilman parisuhdetta olevat) naiset voivat adoptoida. Myös rekisteröidyssä parisuhteessa asuva henkilö voi hakea ulkoista adoptiota, mutta hän ei voi kumppaninsa kanssa hakea *yhteisadoptiota* ilman avioliittoa. Sukupuolineutraali avioliitto siis mahdollistaa sen, että samaa sukupuolta olevat parit voivat adoptoida lapsen, joka ei ole heille kummallekaan biologista sukua. Perheen sisäinen adoptio on jo Suomessa mahdollista, muttei suinkaan kaikkialla maailmassa. Perheen sisäisessä adoptiossa toinen vanhempi adoptoi puolisonsa biologisen lapsen, jolloin hänet tunnustetaan lapsen vanhemmaksi. Pariskunnan yhteisadoptio ei myöskään välttämättä ole sidoksissa avioliittoon.

Nathanael Smith (2013: 58) muotoilee syyn vastustaa homojen adoptio-oikeutta. Koska homoavioliitot tulevat todennäköisesti lisäämään adoptioiden määrää samaa sukupuolta oleville pareille ja koska on syytä olettaa, että samaa sukupuolta olevien parien muodostama perhe ei ole optimi kasvuympäristö lapselle, voidaan tästä syystä Smithin mielestä sukupuolineutraalia avioliittoa vastustaa. Myös Lynne Marie Kohm (2004: 667) väittää, että homovanhemmuuden normalisointi adoption kautta asettaa yhteiskunnan tulevaisuuden vaaraan, sillä lapsen paras kasvuympäristö on avioliitossa olevan miehen ja naisen perheessä.

Tällaiset puheenvuorot sivuuttavat kuitenkin sen, mikä on keskustelun kannalta kaikkein tärkeintä: mikä on lapsen toinen vaihtoehto. Pelkän oikeuspuheen sijaan keskustelun tulisi kohdistua yksilön (tässä tapauksessa lapsen) todellisiin mahdollisuuksiin. Nälänhädästä kärsivää köyhää ei lohduta puhe siitä, että hänellä on oikeus ruokaan, jos ruokaa ei ole saatavilla. Niin ikään adoptoitavaa lasta ei lohduta oikeus biologisiin vanhempiin, jos biologisia vanhempia ei ole olemassa.

Perheen ulkopuolisessa adoptiossa mielestäni merkityksellistä on adoptiota odottavien lasten ja adoptiota haluavien vanhempien välinen lukumääräsuhde. On kaksi vaihtoehtoa: joko adoptiota odottavia lapsia on enemmän kuin adoptiota haluavia eri sukupuolta olevia pareja tai sitten heitä on vähemmän. Väitän, että sukupuolineutraali avioliitto voidaan kuitenkin hyväksyä molemmissa tapauksissa. Verrataan seuraavaksi näitä kahta esimerkkiä ja huomataan, että molemmat johtavat lopputulokseen, jossa sukupuolineutraali avioliitto on moraalisesti oikeutettu.

Tapaus 1: Jos adoptiota odottavia lapsia on *enemmän* kuin adoptiota haluavia eri sukupuolta olevia pareja ja adoptoitavan lapsen on parempi olla samaa sukupuolta olevan parin hoivassa kuin kokonaan ilman vanhempia, adoptio samaa sukupuolta oleville pareille parantaa lapsen asemaa ja on siten moraalisesti oikeutettu. Koska juuri sukupuolineutraali avioliitto mahdollistaa lapsen adoption samaa sukupuolta oleville pareille, on sukupuolineutraali avioliitto moraalisesti oikeutettu, sillä se parantaa adoptiota odottavien lasten tilannetta nykyisestä.

Tapaus 2: Jos adoptiota odottavia lapsia on *vähemmän* kuin adoptiota haluavia eri sukupuolta olevia pareja ja adoptoitavan lapsen on parempi olla keskenään *eri* sukupuolta olevan parin *kuin samaa* sukupuolta olevan parin hoivassa, adoptiolapset sijoitetaan eri sukupuolta oleville pareille, jotta he saavat mahdollisimman hyvän kasvu ympäristön. Sukupuolineutraali avioliitto ja adoptio homopareille on siten moraalisesti oikeutettu, sillä se ei muuta adoptiolasten tilannetta millään tavalla, mutta parantaa niiden samaa sukupuolta olevien parien asemaa, jotka haluavat avioitua.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustaja voisi toki esittää vielä kolmannen tilanteen ja väittää sen olevan kaikista todennäköisin – tai ainakin niin todennäköinen, ettei riskiä kannattaisi ottaa ja sukupuolineutraalia avioliittoa ei siten kannattaisi sallia.

Tapaus 3: Jos adoptiota odottavia lapsia on vähemmän kuin adoptiota haluavia eri sukupuolta olevia pareja ja adoptoitavan lapsen on todellisuudessa parempi olla eri sukupuolta olevan parin kuin samaa sukupuolta olevan parin hoivassa, mutta adoptioviranomaiset eivät tätä tosiasiaa tunnusta, adoptiolapsi sijoitetaan *samaa* sukupuolta oleville pareille ja siten hän ei saa parasta mahdollista kasvu ympäristöä. Koska juuri sukupuolineutraali avioliitto mahdollistaa lapsen adoption samaa sukupuolta oleville pareille, ei sukupuolineutraali avioliitto ole moraalisesti oikeutettu.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustaja voi siis kiistää sen, että lapsella olisi aivan yhtä hyvä kasvu ympäristö samaa kuin eri sukupuolta olevien parien kanssa, mutta uskoa, että yleisesti vallalla on virheellinen käsitys (jota ei kuitenkaan yleisesti tunnusteta virheelliseksi) siitä, että lapsella on yhtä hyvä olla eri kuin samaa sukupuolta olevien parien hoivassa. Tämä näkemys vaatii tuekseen empiriaa lasten hyvinvointia käsittelevistä tutkimuksista, ja sen lisäksi tulee osoittaa, miksi esimerkiksi adoptioviranomaiset toimisivat näitä tutkimustuloksia vastaan. Sellaisenaan väite ei minusta ole uskottava.

Lisääntyminen ja lasten kasvatus voivat olla hyviä syitä kattaa avioliitto eri sukupuolta oleville pareille, mutta se ei ole hyvä syy olla kattamatta avioliittoa samaa sukupuolta oleville pareille. Kun väitetään lapsen parhaan mahdollisen kasvuympäristön olevan biologisten vanhempien hoivassa, tulee huomioida, että niin sanotun homovanhemmuuden tapauksessa ”normaali” biologisista vanhemmista koostuva perhe ei ole lapselle vaihtoehto. Kyseisiä lapsia ei joko olisi olemassa lainkaan (mikäli yhteiskunta ei sallisi keinohedelmöitystä) tai (jos adoptiota ei sallittaisi) he kasvaisivat vielä huonommissa oloissa kuten lastenkodissa tai välinpitämättömien biologisten vanhempiensa luona. Siten molemmissa tapauksissa sukupuolineutraali avioliitto on oikeutettu, sillä lapsen asema paranee tai lapselle luodaan elämä, jota ei olisi muuten lainkaan.

Avioliiton merkityksen heikkeneminen ja yhteiskunnan murentuminen

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat ovat väittäneet, että homoliittojen hyväksymisen myötä avioliiton merkitys ja sitä kautta koko yhteiskunnan tulevaisuus murenee. On jokseenkin epäselvää ja usein tulkinnanvaraista, mitä avioliiton merkityksen murenemisella tarkoitetaan. Se voidaan esimerkiksi ymmärtää siten, että heteroparit avioituvat tulevaisuudessa nykyistä harvemmin ja eroavat useammin, ja että tämä on jollain tavoin sukupuolineutraalista avioliitosta johtuvaa.

”Jos avioliitto tulkitaan uudelleen vain aikuisten tunnepohjaiseksi kumppanuudeksi eikä lasten hankkimiseen tähtääväksi ruumiilliseksi yhteenliittymiseksi, perinteiseen avioliittoon liitetyt normit menettävät ohjeellisen merkityksensä”, Juha Ahvio (2012: 24) kirjoittaa ja jatkaa, ”koska tunteet ovat vaihtelevia, avioliittojen epävakaus kasvaa.” Girgis, Anderson ja George (Girgis ym 2012: 59) kirjoittavat, että homoavioliittojen hyväksyminen vähentäisi sosiaalista painetta, joka kannustaa aviomiehiä pysymään vaimojensa ja lastensa kanssa ja avioitumaan ennen lasten hankkimista. Myös tiedetoimittaja ja tietokirjailija Marko Hamilo (2015: 202) toteaa arvokonservatiivien olevan huolissaan juuri siitä, että avioliiton uudelleenmäärittely murentaa avioliiton arvostusta eri sukupuolta olevien parien keskuudessa.

Mutta miten avioliiton laajentaminen kattamaan samaa sukupuolta olevat parit voisi murentaa heteroiden arvostusta avioliittoa kohtaan tai vähentäisi sosiaalista painetta avioitua?²⁴ Onko kyse siitä, että koska jokin asia yhteiskunnassa yleistyy, siitä tulee

---

²⁴ Ei ole myöskään lainkaan selvää, että sosiaalinen paine avioitumiseen olisi hyvä asia – edes lasten kannalta.

vähemmän arvostettua? Aivan kuten timantit menettävät arvonsa, mikäli niiden määrä kasvaa tarpeeksi suureksi. Olisi nähdäkseen kuitenkin virheellistä väittää, että homoavioliittojen hyväksyminen kasvattaisi avioliittojen määrää niin merkittävästi, että tästä syystä jonkinlaista arvon alenemista pääsisi tapahtumaan. Homoseksuaalejahan on väestöstä vain pieni osa, ja läheskään kaikki eivät halua tai aio avioitua, vaikka se olisi mahdollista. Ja toisaalta, jos vertaus timantteihin on osuva, ei kai kukaan heittäisi omia timanttejaan menemään vain siksi, että niiden arvo on laskenut jonkin verran, koska yhä useammalla on timantteja?

Martha Nussbaum (2010: 682–683) arvelee, että kyse voisi olla hiukan samasta asiasta kuin siitä, että baseball-pelaajien kunniagalleriaan pääsisivät myös ne pelaajat, jotka käyttävät doping-aineita, ja tämä tahraisi kaikkien kunniagalleriaan päässeiden pelaajien maineen. Homoseksuaalit eivät kuitenkaan ole huijaavia urheilijoita, ainakaan sen enempää kuin heteroseksuaalitkaan (Nussbaum 2010: 683). He haluavat yksinkertaisesti avioitua samoista syistä kuin heterotkin.

Ehkäpä avioliiton arvostus muuttuisi hiukan samalla tavoin kuin samppanjan arvostus vähenisi, mikäli mitä tahansa kuohuviiniä saisi kutsua samppanjaksi. Aitoa Champagnen maakunnassa tehtyä samppanjaa ei enää arvostettaisi, eikä sitä voisi erottaa muista kuohuviineistä, samoin kuin homoavioliitot hyväksyessämme ja niitä avioliitoiksi kutsumalla emme voisi erottaa ”aitoja” avioliittoja näistä homoavioliitoista. Näin ymmärrettynä koko sukupuolineutraalin avioliiton vastustus – tai ainakin vastustus yhteiskunnan rapautumiseen vedoten – näyttäisi perustuvan vain siihen, millä nimellä samaa sukupuolta olevien avioliittoa kutsutaan. Joskus homoavioliittoja todella vastustetaan vetoamalla itse avioliitto-sanaan; tätä käsittelin jo tutkielmani alussa. Jotkut homoavioliittojen vastustajat ovat myös esittäneet huolensa siitä, että perinteisessä avioliitossa olevia saatettaisiin luulla homoseksuaaleiksi, sillä pelkkä avioliitossa oleminen ei enää osoittaisi, että avioliitossa ollaan eri sukupuolta olevan henkilön kanssa. Tässä yhteydessä argumentilla on kai kuitenkin tarkoitettava jotain muuta.

Argumentti avioliiton murenemisesta tai muuttumisesta lisääntymistä suojelevasta instituutiosta joksikin muuksi voidaan jakaa kahdeksi eri argumentiksi.²⁵ Tiivistetysti toisella argumentilla tarkoitetaan tätä (muotoiltu Corvinon 2012b: 190–191 pohjalta):

---

²⁵ John Corvino (2012b: 190–191) kutsuu näitä argumentteja nimellä ”The Message argument” ja ”The Stretching Argument”.

Jos samaa sukupuolta olevat pariskunnat saavat avioitua, silloin avioliiton normit muuttuvat samaa sukupuolta olevien parien normien mukaisiksi myös heteropareilla. Koska avioliiton ulkopuolisten suhteiden hyväksyttävyyks on suurempaa homoilla kuin heteroilla, myös heterot hankkivat avioliiton ulkopuolisia suhteita. Tästä puolestaan seuraa avioeroja, avioliiton ulkopuolisista suhteista syntyneitä lapsia ja tätä kautta yhteiskunnallista vahinkoa.

Toinen muoto tästä avioliiton merkityksen murenemisargumentista kuuluu näin:

Jos samaa sukupuolta olevat pariskunnat saavat avioitua, silloin yhteiskunta lähettää viestin, että avioliitto ei enää merkitse sitä, että lapset tarvitsevat isän ja äidin. Miehet uskaltavat jättää vaimonsa, perheensä ja lapsensa nykyistä useammin ja tästä tulee hyväksytympää, sillä vallalla on ajatus, että isän lähdöstä ei ole lapselle mitään haittaa. Isän lähdöstä on kuitenkin suurta haittaa lapselle ja siten haittaa myös yhteiskunnalle.

Molemmissa argumentin muodoissa siis ajatellaan, että vanhempi (usein isä) jättää perheensä sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä ja perheet hajoavat. Toisessa argumentin muodossa perusteluina pidetään homoseksuaalien esimerkkiä muun muassa avioliiton ulkopuolisista suhteista ja niiden hyväksyttävyydestä, kyse on siis jonkinlaisesta ”mallioppimisesta”. Toisessa perheiden hajoamisen perusteluina ovat pikemminkin tutkimukset ja väitteet siitä, ettei biologisella vanhemmuudella olisi lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta merkitystä. Kutsun näitä argumentteja selvyuden vuoksi ”vapaan seksuaalisuuden argumentiksi” ja ”isättömyyden tuhoisa vaikutus - argumentiksi”.

Vapaan seksuaalisuuden leviäminen

Vapaan seksuaalisuuden argumentin mukaan homoseksuaalisille pariskunnille uskollisuus ei ole suhteen pysyvyyteen vaikuttava tekijä samassa määrin kuin heterosuhteissa. Homoparit saattavat antaa toisilleen luvan ja vapauden olla seksuaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa, mutta tämä olisi heterosuhteisiin levitessään tuhoisaa parisuhdedynamiikan kannalta. Kun sekä hetero- että homoavioliitot kuitenkin ovat lain edessä oikeita ja aitoja avioliittoja sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä, näiden avioliittojen normit ja käytöstavat sekoittuvat toisiinsa siten, että vapaan seksuaalisuuden ihanne siirtyy myös heteropareille – tuhoisin seurauksin.

Esimerkiksi Maggie Gallagher (2012a: 129–149) on argumentoinut homoseksuaalisissa suhteissa vallitsevien normien ja tapojen kopioitumisen heterosuhteisiin seuraavalla tavalla.

Premissi 1: Seksuaalinen uskollisuus on paljon tärkeämpi tekijä yksilön onnellisuudelle ja parin tyytyväisyydelle vastakkaista sukupuolta olevilla pareilla kuin samaa sukupuolta olevilla pareilla. Miehet yleensä haluavat useampia kumppaneita kuin naiset, ja homomiespariskunnat antavat heteropareja useammin toisilleen luvan harrastaa seksisuhteita parisuhteensa ulkopuolella.

Premissi 2: Sallimalla homoavioliitot yhteiskunta lähettää viestin, jonka mukaan homoavioliitot ovat yhtä tosia ja oikeita avioliittoja kuin eri sukupuolta olevien avioliitotkin.

Johtopäätös: koska homoavioliittoja kohdellaan samoin kuin heteroavioliittoja ne homosuhteiden normit, jotka toimivat homosuhteissa tulevat yhä hyväksytyimmäksi myös heteroavioliitoissa. Institutionaalinen muutos tapahtuu ja uskollisuus kumppanille tulee entistä vähemmän tavoiteltavaksi myös heteroavioliitoissa. Koska uskottomuus vastakkaista sukupuolta olevien liitoissa on haitallisempaa kuin samaa sukupuolta olevien liitoissa, tämä muutos tulee lopulta johtamaan avioerojen määrän kasvuun tai ainakin vähemmän onnellisiin avioliittoihin vastakkaisten sukupuolten keskuudessa. Tämä taas aiheuttaa muun muassa lapsille haittaa vanhempien eron myötä.

Myös Puolimatka (2014: 103) argumentoi saman asian puolesta: samaa sukupuolta olevien pariin avioliitot voivat vähän kerrallaan muuttaa avioliittokäsitystä vapaan seksuaalisuuden suuntaan ja murtaa heteronormatiivista ydinperhemallia luonnehtivaa puolisuususkollisuuden ja pysyvyyden normia. Näin homoavioliitot ovat yksi osa prosessia, jossa yhteiskuntaa muutetaan murentamalla sen ydinperhemallia ja lapsiperhekeskeisyyttä, Puolimatka väittää (2014: 103).

Tietysti osa sukupuolineutraalin avioliiton kannattajista toteaisi tähän, että yhteiskuntaa ja vallitsevaa avioliittokäsitystä tuleekin muokata vapaan seksuaalisuuden suuntaan ja heteronormatiivisesta ydinperhemallista ja lapsiperhekeskeisyydestä tuleekin luopua. Kaikkien mielestä tällaisessa kehityksessä ei siis oikeastaan ole mitään pahaa, vaan sitä voidaan pitää jopa tavoiteltavana kehityskulkuna. Tämä ei kuitenkaan ole missään määrin välttämätöntä sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymiseksi.

Vapaan seksuaalisuuden argumentti on monelta osin ongelmallinen. Ensinnäkin premissi homoseksuaalien seksuaalisesta hedonismista on kyseenalainen, mutta monet

sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat pitävät sitä täysin selvänä. Tapio Puolimatka (2014: 98) väittää, että homoseksuaalisuuteen on aina kuulunut vapaan seksuaalisuuden ihanne, jossa seksuaalisuutta ei rajoiteta parin sisäiseksi asiaksi, vaan seksuaalisuhteet ulotetaan kokonaiseen ystäväverkostoon. On kuitenkin kyseenalaista, toteuttavatko ne homoseksuaalit tätä vapaan seksuaalisuuden ihannetta, jotka haluavat avioitua. Jos avioliiton yhtenä normina ja ihanteena on pysyvyys, kuten sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat väittävät, eikö ole uskottavampaa, että ne homot, jotka haluavat avioitua, arvostavat suhteen pysyvyyttä siinä missä avioituvat heterotkin kuin että avioliittoon haluaisivat juuri ne homot, jotka pitävät seksuaalista vapautta ja kumppaneiden suurta lukumäärää myönteisenä ja tavoiteltavana asiana?

Gallagher, Puolimatka ja muut sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat väittävät, että homojen oletetusta seksuaalisesta hedonismista ei ole yhteiskunnallista vahinkoa samalla tavoin kuin heteroiden nautinnonhakuisuudesta, ja siksi avioliitto tulisi pitää vain miehen ja naisen välisenä siksi, ettei argumentin johtopäätöksessä esitettyä ”mallioppimista” pääse tapahtumaan.

Tällaisessa argumentoinnissa on paljon ”puuttuvia palasia”, kuten John Corvino (2012b: 188–197) on huomauttanut. On kyseenalaista, seuraako Gallagherin premisseistä hänen tekemänsä johtopäätös. Corvino argumentoi, että *voi olla niin*, että seksuaalinen uskollisuus on heteroparien suhteen kestävyydelle tärkeämpää kuin homopareille ja sallimalla homoavioliitot yhteiskunta lähettää viestin, että homoavioliitot ovat yhtä tosia kuin miehen ja naisen väliset avioliitotkin. Tästä ei kuitenkaan voida päätellä, että homosuhteiden normit siirtyisivät institutionaalisen muutoksen kautta heteroavioliittoihin. Olen Corvinon kanssa samaa mieltä siitä, että vaikuttaisi kai todennäköisemmältä, että pienen väestönosan (avioituvat homoseksuaalit) normit muuttuvat lähemmäksi suuremman väestönosan (avioituvat heteroparit) normeja kuin päinvastoin. Argumentin johtopäätös ei siis näyttäisi olevan seurausta sen premisseistä.

Mikäli taas johtopäätös pitää paikkansa ja eri sukupuolta olevien ihmisten avioliittojen normit muuttuvat avoimemmiksi esimerkiksi avioliiton ulkopuolisia suhteita kohtaan, ei ole selvää, että nuo muutokset johtuisivat juuri homoista, heidän toiminnastaan tai edes homoavioliittojen hyväksymisestä, vaan yhteiskunnan yleisestä liberalisoitumisesta ja normien muutoksesta. Toisaalta ainakin Puolimatka myöntää tämän kirjoittaessaan, että homoavioliitot ovat yksi osa sitä prosessia, jossa yhteiskuntaa muutetaan pois lapsiperhekeskeisyydestä.

Kyseisten asenteiden, normien ja arvojen muutosta voidaan oikeastaan myös pitää syynä sille, miksi homoavioliitot ylipäättään ollaan valmiita hyväksymään aiempaa useammin.

Argumentti avioliiton vapaan seksuaalisuuden ideologian mallioppimisesta perustuu virheelliseen käsitykseen siitä, että avioituvat samaa sukupuolta olevat parit eivät halua avioitua avioliiton nykyisten normien vuoksi. Sen sijaan heidän tarkoituksenaan (tai väistämättömänä seurauksena) olisi jonkinlaisen homoseksuaalisen kulttuurin tuominen avioliittoon ja avioliiton muuttaminen silkaksi hedonismiksi ja irstailun pelikentäksi. Tämä on mielestäni kovin epäuskottava väite jo siksi, että se yleistää kaikki homoseksuaalit samankaltaisiksi.

Moderneissa yhteiskunnissa on pitkälti luovuttu kollektiivisen syyllisyyden käsitteestä, kuten Stephen Macedo (2001: 33) huomauttaa. Jos osa homomiehistä elää siveettömästi ja harrastaa paljon niin sanottua irtoseksiä ja vaikka he haluisivat avioitua, ei se voi olla peruste kieltää kaikilta homomiehiltä oikeutta avioliittoon. Toisaalta taas lesboparien uskollisuus kumppania kohtaan on kenties jopa heteroparien keskimääräistä uskollisuutta vahvempaa, joten argumentin pohjalta voisi varsin hyvin hyväksyä naisparien avioliitot jos ja kun ne hyvin todennäköisesti ovat vakaita ja niissä ollaan toisilleen uskollisia.

Isättömyyden tuhoisa vaikutus

Avioliiton yhteiskunnallisen merkityksen murenemisestä voidaan muotoilla myös toinen, hiukan erilainen argumentti. Sen mukaan vallalla on uskomus, ettei lapsi tarvitse isää ja äitiä, sillä biologiset vanhemmat ovat korvattavissa toisilla ihmisillä (esimerkiksi lapsen isä on korvattavissa toisella äidillä), joten tästä johtuen lapsen isä jättää helposti perheensä. Argumentin on esittänyt muun muassa Maggie Gallagher (2004a) ja suomeksi Tapio Puolimatka (2014). Olen tiivistänyt argumentin Girginin, Andersonin ja Georgen (2012) sekä Puolimatkan (2014: 74–80) esityksistä.

Premissi: Sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen johtaa yhteiskunnan normien muuttumiseen. Jatkossa esimerkiksi ajatellaan yleisesti, ettei lapsi tarvitse kahta eri sukupuolta olevaa (usein, muttei aina biologista) vanhempaansa vaan erityisesti isä on korvattavissa toisella äidillä.

Johtopäätös: Normien muutokset johtavat muutoksiin ihmisten toiminnassa. Miehet uskaltavat jättää vaimonsa ja lapsensa nykyistä useammin ja tästä tulee hyväksytympää, koska vallalla on ajatus, jonka mukaan isän lähdöstä ei ole lapselle mitään haittaa, sillä (premissin mukaan) isä ei ole lapselle ja hänen hyvinvoinnilleen välttämätön. Ympäröivä kulttuuri ei siis tuomitse isän itsekästä

käytöstä, sillä yleisesti ajatellaan, että isä on korvattavissa toisella henkilöllä. On kuitenkin virheellinen ajatus, että lapsi ei tarvitsisi isää. Siksi tilanne, jossa isä jättää lapsensa, on lasten kehityksen ja hyvinvoinnin sekä siten koko yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta erittäin vahingollinen.

Argumentin muoto on osittain samankaltainen ensimmäisen version kanssa. Molemmissa on sama johtopäätös: isät lähtevät ja perheet hajoavat. Molemmissa lähtökohtana myös pidetään sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymistä. Eroavaisuus on siinä, että ensimmäisessä versiossa syynä pidetään vapaan seksuaalisuuden mallioppimista homoseksuaalisilta pareilta, kun toisessa taas ajatellaan, että isät tietoisesti ymmärtävät, että lapset eivät tarvitse isää, joten hän voi huoletta jättää perheensä. Puolimatka (2014: 75) puhuu lainsäädännön sosialisatiovaikutuksesta ja viitaten NNL-teoreetikoiden (Girgis ym. 2012: 54) väitteisiin: lainsäädäntö muokkaa uskomuksia, uskomukset muokkaavat käyttäytymistä ja käyttäytyminen vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin. Näin sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen muokkaa ihmisten käsityksiä avioliitosta ja vanhempien roolista.

Argumenttia voi kritisoida monelta suunnalta. Aluksi lienee syytä huomauttaa siitä omituisuudesta, että argumentti perustuu jokseenkin kummalliseen ajatukseen siitä, että lapsen biologisella suhteella vanhempiinsa olisi jotain aivan perustavaa laatua olevaa merkitystä, mutta tuota merkitystä ei yleisesti havaittaisi sellaiseksi. Voidaan kai väittää, että jos tuo merkitys on niin suuri ja tärkeä kuin argumentin esittäjät olettavat, voitaisi sen uskoa olevan kaikille ilmeinen. Jos tuota merkitystä taas on erittäin vaikea havaita, ehkä merkitys ei olekaan kovin suuri. Toisaalta näyttää siltä, että ei ole oikeastaan mitään merkitystä, mitä esimerkiksi avioituvat homoseksuaalit ajattelevat isän tärkeydestä lapselle. Jos argumentti todella tarkoittaa, että isät tiedostavat (virheellisesti), ettei heitä tarvita ja siten jättävät lapsensa ja perheensä, riittänee, että vakuutamme nuo isät siitä, että heitä todella tarvitaan.

Argumentin pätevyys näyttää myös olevan vahvasti sidoksissa empiirisen tieteen löydöksiin. Nykyisin tutkijoiden keskuudessa vallitsee yksimielisyys siitä, ettei niin sanotuissa sateenkaariperheissä kasvaneiden lasten asema ole sen heikompi kuin perinteisissä perheissä kasvaneiden (Adams & Light 2015). Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat kiistävät kuitenkin tämän; he pitävät tutkimustuloksia virheellisinä ja tutkimuksia metodisesti puutteellisina. Lasten hyvinvointia koskeviin tutkimuksiin on osoitettu varsin aiheellistakin kritiikkiä puolin ja toisin. Yhteiskuntatieteelliset tutkimukset eivät tietenkään voi koskaan saavuttaa samanlaista virheettömyyttä kuin

luonnontieteellinen tutkimus, mutta vaikka tämä vallitseva tieteellinen konsensus lasten hyvinvoinnista perustuisi virheellisyyteen, ei se ole riittävä peruste sille, että argumentista tulisi toimiva.

Ensinnäkin lapsen isällä on yleensä useita syitä olla jättämättä perhettään. Vanhemmat usein rakastavat toisiaan ja lapsiaan, joten vaikka isä ajattelisi, ettei isyydellä ole merkitystä lapselle, argumentti sivuuttaa sen, että usein lapsella on merkitystä isälle. On sangen kyseenalainen ja omituinen näkemys, että vanhemmat olisivat hylkäämättä lastaan *vain siksi*, että lapsi tarvitsee heitä. Vastaanväittäjä varmasti toteaisi, että vanhemmat *eivät aina* välitä lapsestaan ja jos osoitetaan, ettei lapsi tarvitse toista vanhempaa, jotkut isät varmasti jättävät lapsensa.²⁶ Puolisoiden välinen rakkaus ei myöskään välttämättä ole pysyvää eikä tunteita voida siten pitää puolisoita toisiinsa sitovana voimana, sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat huomauttavat.

Toiseksi, isä ei alun alkaenkaan ole jättämättä lastaan *siksi*, että biologisella isyydellä olisi jotain erityistä merkitystä, vaan siksi, että hänen olemassaolollaan lapsen elämässä yksilöllisenä ihmisenä (johon lapsi on kiintynyt) on merkitystä. Toimiakseen argumentti kuitenkin vaatii oletuksen, siitä isät ovat kiinnostuneita lapsistaan vain biologisen siteen vuoksi. Argumentti siis virheellisesti samaistaa kaksi uskomusta: sen, että biologisella isällä ei ole lapsen kehityksen kannalta merkitystä ja sen, että isän lähdöllä perheestä ei ole lapsen kehityksen kannalta merkitystä.

Jos isä lähtee perheestä ja jättää lapsen, sillä saattaa hyvinkin olla vahingollisia vaikutuksia lapsen kehitykseen, kuten sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat esittävät. Nuo vaikutukset eivät kuitenkaan ensisijaisesti johdu siitä, että lähtevä osapuoli on lapsen biologinen isä, tai edes siitä, että hän on mies.²⁷ Vahinko johtuu siitä, että ihminen, johon lapsi on kiintynyt ja jonka turvassa lapsi on kasvanut ja kehittynyt, on poissa. Jos isä kuitenkin tiedostaa, että hänen olemassaolollaan on lapselle merkitystä, mutta ettei tuo merkitys ole ensisijassa biologinen, ei hän jätä lastaan – tai jos jättää, tekee hän sen todennäköisesti myös vaikei sukupuolineutraalia avioliittoa hyväksyttäisi. Sukupuolineutraalin avioliiton kannattajien mukaan merkitystä on sillä, että lapsi kasvaa sellaisten vanhempien hoivassa, jotka rakastavat häntä ja johon lapsi on kiintynyt. Jos

---

²⁶ Toisaalta jos todella osoitetaan, että lapsi ei todella tarvitse toista vanhempaansa, silloin ei varmastikaan ole mitään väärää siinä, että toinen vanhempi poistuu lapsen elämästä. Tarkempi muotoilu siis kuuluisi: jos uskotaan virheellisesti, että lapsi ei tarvitse toista vanhempaansa...

²⁷ Sukupuolineutraalin avioliiton vastustaja voi toki kiistää tämän, mutta sitten olemme jälleen samassa pisteessä, jossa empiiristen tieteiden tulokset ratkaisevat kuinka merkityksellistä juuri biologinen vanhemmuus lapsen kehitykselle ja kasvulle on.

sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien väitteet siitä, että isän merkitys on ensisijassa tai ainoastaan hänen sukupuolestaan tai hänen ja lapsen biologisesta suhteesta johtuvaa, voisivat esimerkiksi adoptiovanhemmat jättää omat adoptiolapsensa ilman huolen häivää. Samoin voisivat toimia myös samaa sukupuolta olevat vanhemmat – tai heistä ainakin se jolla ole biologista sidettä lapseen. Tämä ei kuitenkaan ole nähdäkseni edes homoliittojen vastustajien mielestä järkevä näkökulma. Näin ymmärrettynä myös biologisella isällä on vahva sosiaalisen vanhemman rooli, eikä tuo rooli ole noin vain siirrettävissä toiselle ihmiselle. Sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen ei suinkaan tarkoita sitä, että sosiaalisen vanhemmuuden rooli voitaisiin siirtää kenelle tahansa, ja että isä voisi jättää lapsensa kunhan hän vain hankkisi korvaavan kasvattajan itsensä tilalle. Eihän adoptiolapsiakaan kierrätetä perheistä toiselle, vaan adoptioprosessia korostetaan, että pariskunta sitoutuu pitkäaikaiseen vanhemmuuteen.

Argumentin johtopäätös siitä, että sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymisen myötä, valtaan tulisi ajatus, jonka mukaan isän lähdöstä ei ole lapselle mitään haittaa, ei siis pidä paikkaansa. Isän lähdöstä voi olla haittaa, mutta sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen ei millään tavoin kiistä tätä. Sukupuolineutraali avioliitto ei aiheuta heteroperheen lapsien isättömyyttä. Isättömyyttä kenties voi aiheuttaa väärä tulkinta siitä, että biologinen vanhemmuus olisi se ainoa syy, jonka vuoksi isä ei jätä lapsiaan (tähän eivät usko kuin ehkä kaikista kiivaimmat sukupuolineutraalin vastustajat). Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien mielestä olisi ainoastaan johdonmukaista ja järkevää, että isä ei jättäisi omaa biologista lastaan, mutta hän jättäisi adoptiolapsensa, sillä sukupuolineutraalin avioliiton vastustajille ainoastaan biologisella vanhemmuudella näyttää olevan merkitystä.

Argumentti tästä biologisen isyyden merkityksestä perustuu siis virheellisiin käsityksiin siitä, mistä sukupuolineutraalissa avioliitossa on kyse. Biologisen vanhemmuuden erityisyyden kiistäminen ei tarkoita, etteikö biologinen isä täyttäisi myös sosiaalisen vanhemman roolia. Biologisella isällä on lapsen elämässä merkitystä, mutta tuon merkityksen ei tarvitse olla biologiaan perustuvaa. Koska biologinen isä on (useimmiten) myös lapsen sosiaalinen vanhempi ei hänen lähtö lapsen elämästä tietenkään ole lapsen edun mukaista, sillä lapsi on ehtinyt kiintyä häneen.²⁸ Tämän varmasti ymmärtävät myös

---

²⁸ Tähän voisi huomauttaa, että jos isä jättäisi raskaana olevan puolisonsa ennen kuin lapsi on syntynyt ja ehtinyt kiintyä isäänsä, ja jos biologisen isän sosiaalisen vanhemman roolin korvaisi toinen ihminen (esimerkiksi naisen uusi puoliso) ei isän lähdöstä olisi lapselle mitään haittaa eikä isä siten tekisi väärin lastaan kohtaan. Joidenkin mielestä tällaisessa tapauksessa lapselle aiheutetaan haittaa ja isä tekee väärin, mutta ennen kuin tämä on varmaksi osoitettu, mielestäni meidän tulisi ajatella, ettei *lasta* kohtaan ole tehty väärin.

ne isät, jotka sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien mukaan ovat jättämässä perheensä, jos homoseksuaalit saavat avioitua.²⁹ Jos he taas eivät tätä ymmärrä, he kenties ovat sukupuolineutraalin avioliiton kiivaita vastustajia, jotka mielestään ymmärtävät biologisen isyyden merkityksen. Silloin heidän voitane olettaa myös tiedostavan tämän argumentin sisällön, joten voimme uskoa, että he jos ketkä ovat sitoutuneet lastensa hyvinvointiin eivätkä jätä lapsiaan, vaikka homot saisivatkin avioitua.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustajien mielestä avioliitto on ensisijaisesti instituutio, jonka tarkoitus on suojella lapsia. Mutta kuten Justin Wilson (2007: 678) on asian ilmaissut, jos avioliiton tarkoitus todella on suojella lapsia, eikö avioliiton tarkoitus silloin ole suojella *kaikkia* lapsia, ei ainoastaan heterovanhempien lapsia?

---

²⁹ Ainakaan itse en tunne yhtään isää, tai tulevaa isää, joka ajattelisi, että hänen merkitys lapselleen on ainoastaan biologinen, ja jos tuota merkitystä ei olisi olemassa, hän huolelta hylkäisi lapsensa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen tässä tutkielmassa keskittynyt filosofisesti mielenkiintoisimpiin argumentteihin sukupuolineutraalia avioliittoa vastaan ja sen puolesta. Pääpaino työssäni on ollut sukupuolineutraalia avioliittoa vastustavien argumenttien käsittely, sillä avioliitto käsitteen laajentamista puoltavat argumentit ovat vähäisiä ja yksinkertaisia. Se ei kuitenkaan vie näiden argumenttien tehoa. Keskeisin ajatus sukupuolineutraalin avioliiton puolesta on se, että koska samaa sukupuolta olevat parit haluavat avioitua ja se tekee heidät onnellisiksi, ei avioliittoa heiltä tule kieltää.

En ole suinkaan käsitellyt kaikkia mahdollisia argumentteja aiheeseen liittyen vaan tarkastelussani olen keskittynyt argumenttiin avioliiton määritelmästä ja olemuksesta, hedelmättömyys-vasta-argumenttiin sekä homoavioliitot hyväksyvään avioliiton ”uustulkintaan” ja siihen kohdistettuun PIB-vasta-argumenttiin. Olen myös tarkastellut sukupuolineutraalin avioliiton ja ihmisoikeuksien suhdetta sekä seurauseettisten argumenttien kuten lasten oikeuksien vaarantumisen mielekkyyttä. Käsiteltäväksi olen valinnut filosofisesti mielenkiintoisimmat argumentit, joista voidaan käydä järkevää keskustelua. Siksi olen jättänyt tarkastelun ulkopuolelle uskonnolliset argumentit avioliiton säilyttämisestä miehen ja naisen välisenä liittona. Toisaalta valinnassa olen myös painottanut sellaisia argumentteja, jotka julkisessa keskustelussa ovat kaikista yleisimpiä.

Aidot moraaliongelmien kaipaavat kuitenkin myös kannanottoja eivätkä vain esittelyä (Airaksinen 1983). Olen osoittanut, että avioliiton määritelmä miehen ja naisen välisenä liittona pohjautuu kehämäisiin perusteluihin, ja määritelmä kompastuu hedelmättömiin heteropareihin. Vaikka avioliiton tarkoituksena pidettäisiinkin lasten kasvattamista, ”aidon” avioliiton kriteerinä ei voi olla sukupuoliyhteydessä saavutettu kehollinen liitto, sillä lapsia saadaan nykyisin myös muilla keinoin eikä sukupuoliyhteys välttämättä johda hedelmöittymiseen ja lasten saantiin.

On esitetty, että filosofien tulee ilmaista ajatuksensa selkeästi, jotta tulkinnanvaraisuutta jää mahdollisimman vähän (esim. Häyry 2015). Olen puolustanut näkökantaa, jonka mukaan ei ole olemassa järkeviä perusteita olla laillistamatta sukupuolineutraalia avioliittoa. Toisin sanoen sukupuolineutraali avioliitto on moraalisesti oikeutettu. Olen sivunnut työssäni myös moniavioisuutta, ryhmäavioliittoa, eläimiin sekaantumista ja lähisukulaisten välisiä romanttisia suhteita. On olemassa tekijöitä, jotka erottavat nämä suhteet samaa sukupuolta olevien välisistä suhteista ja sukupuolineutraalista avioliitosta,

joten sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen ei ole velvollisuus hyväksyä PIB-suhteita eikä se niiden hyväksymiseen tule välttämättä johtamaan.

Tarkoituksenani ei ole ottaa kantaa PIB-suhteiden laillistamiseen tai moraalisuuteen – PIB-suhteiden oikeutus ei ole tämän työn tavoite. Ainakin ryhmäavioliitolle tai lähisukulaisten välisten suhteiden hyväksynnälle *voi olla* filosofisia perusteluja; *jos* näin on, perustelut eivät tee homoavioliitoista moraalittomia vaan moniavioisuudesta tai lähisukulaisten välisistä avioliitoista moraalisesti oikeutettuja. Avioliiton laajentaminen koskemaan samaa sukupuolta olevia pareja ei kuitenkaan ole loogisessa mielessä verrannollinen esimerkiksi moniavioisuuden hyväksymiseen, sillä eroavaisuuksia – joiden merkityksellisyydestä voidaan toki käydä keskustelua – löytyy.

Sukupuolineutraalia avioliittoa voidaan pitää ihmisoikeuskysymyksenä, sillä avioliitto on pariskunnan kollektiivinen oikeus, jota osapuolet käyttävät yhdessä. Näin tulkittuna se, ettei avioitua saa samaa sukupuolta olevan ihmisen kanssa, syrjii homoseksuaalisia pariskuntia.

Olen myös osoittanut, että lapsen oikeus hänen biologisiin vanhempiansa ei ole ristiriidassa sukupuolineutraalin avioliiton kanssa. Syntymättä jääminen ei voi olla lapsen edun mukaista, jos elämä on elämisen arvoista, joten samaa sukupuolta olevien parien keinohedelmöitys on oikeutettua, vaikka lapsen elämä ei olisikaan aivan yhtä hyvää tai samanlaista kuin eri sukupuolta olevien parien lapsilla. Jos keinohedelmöitystä taas pidetään itsessään moraalittomana riippumatta sen seurauksista, pitäisi *keinohedelmöitys* kieltää, sillä myös heteroparit hankkivat lapsia vieraita sukusoluja käyttämällä ja siten rikkovat lapsen väitettyä oikeutta biologisiin vanhempiansa. Adoption tapauksessa puolestaan kyse on lapsen oikeudesta parhaaseen mahdolliseen kasvuympäristöön. Jos paras mahdollinen kasvuympäristö on heterovanhempien perheessä ja adoptiolapsia on vähän suhteessa adoptiota haluaviin pareihin, heidät voidaan sijoittaa joka tapauksessa heteroperheisiin, joten sukupuolineutraalin avioliiton vastustaminen homojen adoptio-oikeuteen vetoamalla on turhaa. Jos taas lapsia on enemmän kuin halukkaita vanhempia, tulisi sukupuolineutraali avioliitto laillistaa, jotta lapset saisivat ylipäänsä jotkin vanhemmat.

Sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen ei tule johtamaan siihen, että isät jättäisivät perheensä, sillä isän ja lapsen biologinen side ei ole ainoa – eikä edes tärkein – syy sille, miksi isät eivät jätä lapsiaan. Isän merkitys lapsen elämässä on paljon muuta kuin

biologinen eikä ole syytä olettaa, että sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen muuttaisi tätä tilannetta.

Sukupuolineutraalin avioliiton vastustaja voi epäilemättä kiistää kaikki esittämäni päättelyt ja vedota siihen, etteivät perustelut eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin edes noudata minkäänlaista logiikkaa tai rationaalisuutta. Hän voi myös todeta, että käytännön syistä johtuen eettisten ongelmien ratkaisu on mahdotonta ja siten niiden pohtiminen on mieletöntä tai ainakin turhaa. Johdonmukaisen relativistin vastaväitteeseen ei kenties olisikaan mitään sanottavaa, mutta usein sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat kuitenkin noudattavat logiikkaa ja rationaalisuutta muussa eettisessä ja yhteiskunnallisessa ajattelussaan. Esimerkiksi poliitikko Jussi Halla-aho (ps.) on todennut, että hänelle sukupuolineutraalin avioliiton vastustaminen on puhtaasti arvovalinta:

Ymmärrän kuitenkin, että näkemykseni ei ole tulos rationaalisesta tai pragmaattisesta pohdinnasta. Kyseessä on aivan puhdas arvovalinta.

Mielestäni avioliittolain ei *kuulu* olla sukupuolineutraali ja sillä sipuli, ei siihen sen kummempia perusteluja tarvita. (Halla-aho 2010, kursiivi alkuperäinen)

Samalla Halla-aho kuitenkin vaatii rationaalisuutta ja pragmaattista pohdintaa muissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä kuten maahanmuuttopolitiikassa, joten hän on näkemyksissään epäjohdonmukainen. Rationaalinen keskustelu yhteiskunnallisista ja moraalisisista asioista on kuitenkin tärkeää kaikissa kysymyksissä, ja myös arvovalinnoille tulee antaa johdonmukaisia perusteluja – varsinkin silloin, kun nuo arvovalinnat vaikuttavat muiden ihmisten elämään.

LOPPUSANAT

Kiista sukupuolineutraalista avioliitosta ei lopulta ole vain kiistä siitä, saavatko tai voivatko samaa sukupuolta olevat ihmiset avioitua keskenään. Kyse on pikemminkin kahden vastakkaisen arvomaailman ja ajatusmallin kohtaamisesta. Tämä ideologinen jako näkyy siinä, mitä osapuolet ajattelevat avioliiton lisäksi muista usein seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä kuten eri perhemuodoista ja vanhempien roolista, avioeroista, raskaudenkeskeytyksestä, yksinhuoltajuudesta, pornografiasta, prostituutiosta, avioliiton ulkopuolisista suhteista tai keinohedelmöityksestä.

Näitä kahta ajatusmallia voidaan kutsua esimerkiksi traditionalismiksi ja pluralismiksi (Wax 2004) tai liberalismiksi ja konservatismiksi. Riippumatta siitä, millä sanoilla näitä vastakkaisia kantoja kutsutaan, on selvää, että eroavaisuudet ovat suuria. Ne ovat usein niin suuria, että vastapuolen argumentteja ei edes ymmärretä – saati että niistä oltaisiin samaa mieltä. Uuden luonnonoikeusteorian avainhahmot Patrick Lee ja Robert George (1997: 142; 2008: 189–191) pitävät myös itsetyydytystä moraalisesti tuomittavana.>NNL-teoreetikot itse asiassa pitävät masturbaatiota, yhdynnätöntä seksiä ja ehkäisyä luonnottomina ja moraalisesti tuomittavina – vaikka ne tapahtuisivatkin avioliitossa – samoista syistä kuin homoseksiiäkin: koska niissä ei saavuteta lisääntymistyyppistä liittoa. Myös Maggie Gallagher on näkemyksiltään kovin vanhoillinen. Hänen mielestä avioeroa ei pitäisi myöntää kuin erittäin painavasta syystä kuten aviopuolison uskottomuuden vuoksi; hän tuomitsee myös abortin. Lähes kaikki siteeraamani sukupuolineutraalin avioliiton vastustajat myös ajattelevat, että seksiä tulisi harrastaa vasta ja ainoastaan avioliitossa. Tarkoitukseni ei näillä huomioilla ole mustamaalata tai leimata ketään, vaan tuoda esille se, kuinka syvistä maailmankatsomuksellisista eroista oikeastaan on kyse. Argumentit sukupuolineutraalia avioliittoa vastaan ovat tietysti heikkoja riippumatta siitä, mitä argumenttien esittäjät ajattelevat muista asioista.

Sukupuolineutraalin avioliiton kannattajat ovat usein ihmetelleet, miten homoavioliitto voi rappeuttaa avioliittoinstituutiota, jos sitä eivät tee televisio-ohjelmat, joissa avioitumisesta tehdään viihdettä. Toisilleen tuntemattomat ihmiset avioituvat televisiokameroiden edessä ensitreffeillä ja julkkisten vain muutamien päivien kestävien avioliittojen käännteitä käsitellään juorulehdissä päiväkaupalla vailla minkäänlaista avioliiton pyhyden tai kyseisen instituution kunnioitusta. Epäilemättä kovimmat homoliittojen vastustajat vastustavat myös kyseisen kaltaisia avioliiton arvoa alentavia toimia, mutta mielenosoituksia, adresseja tai kansalaisaloitteita näitä avioliittoa

rappeuttavia ilmiöitä kohtaan ei kuitenkaan ole nähty. Esseisti Timo Hännikäinen (2014) onkin ihmetellyt, miksi konservatiivit edes vastustavat homoavioliittoja, kun avioliitosta sellaisena instituutiona, jonka he haluavat säilyttää, ei oikeastaan ole enää mitään jäljellä.

Avioliittokysymystä on viime vuosina lähestytty myös kokonaan toisesta suunnasta: kyseenalaistamalla koko avioliittoinstituution olemassaolon oikeutus ja tarve. Anu Pylkkänen (2012) ehdotti kirjassaan *Vaihtoehto avioliitolle* kokonaan uudenlaista sosiaalisten suhteiden järjestämisen mallia. Pylkkäsen ehdotus on yhteistalouteen, ei seksuaalisuuteen tai parisuhteeseen, perustuva liitto. Jokseenkin samankaltaisen järjestelyn puolesta argumentoi Elisabeth Brake (2010) kirjoittaessaan minimalistisesta avioliitosta. Minimalistinen avioliitto hyväksyy niin samaa sukupuolta olevien väliset liitot kuin useampien ihmisten liitot sekä myös sellaiset suhteet, joista puuttuu avioliitoille usein tyypillinen romanttinen rakkaus. Brake väittää, että kaikki muut avioliittomallit ovat sopimattomia poliittisen liberalismien kanssa. Myös Martha Nussbaum (2010) on argumentoinut koko avioliitosta luopumisen puolesta. Hänen mukaansa valtion pitäisi siirtyä kaikille yhteiseen rekisteröidyn parisuhteen kaltaiseen malliin, mutta niin kauan kuin tätä ei tapahdu, tulee avioliittomahdollisuus tarjota myös samaa sukupuolta oleville pareille. Ranskassa on tarjolla nykyisin niin sanottuja kevytavioliittoja (*pacte civil de solidarité*), joista eroaminen on tavallista avioliittoa helpompaa. Alun alkaen järjestely oli tarkoitettu vain homopareille, mutta sitä käyttävät nykyisin myös heteropariskunnat.

En ole kuitenkaan optimistinen tämän kaltaisten järjestelyjen onnistumisen suhteen, sillä sekä sukupuolineutraalin avioliiton kannattajilla että sen vastustajilla tuntuu juuri *avioliitolla* sosiokulttuurisena instituutiona olevan erittäin suuri merkitys. Siksi avioliittoinstituutiosta – tai edes avioliitto-sanasta – luopuminen tuntuu ainakin tällä hetkellä kovin kaukaiselta ajatukselta, vaikka homoliittojen vastustajien mielestä sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen onkin yksi askel juuri tähän suuntaan.

Mikäli olen onnistunut tavoitteessani, lukija – riippumatta hänen omasta mielipiteestään – voi edes pienen hetken kokea ymmärtävänsä vastapuolta, ei välttämättä ollakseen samaa mieltä, mutta havaitakseen vastakkaista kantaa edustavien huolen avioliitosta ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä koko yhteiskunnan tulevaisuudesta. Lopuksi, jos olen argumentoinnissani oikeassa, sukupuolineutraali avioliitto on moraalisesti oikeutettu ja hyväksyttävissä, ei ainoastaan Suomessa vaan kaikkialla maailmassa.

Lähteet:

Adams, Jimi & Ryan Light (2015): "Scientific consensus, the law, and same sex parenting outcomes". *Social Science Research* 53, 300–310.

Ahvio, Juha (2012): *Sukupuolineutraali avioliitto – miksi ei?* Kuva ja Sana, Helsinki.

Airaksinen, Timo (1983): Mitä on käytännöllinen etiikka? *Ajatus* 40, 87–99.

Anderson, Benedict (2007): *Kuvitellut yhteisöt – Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Suomentaja Joel Kuortti. Vastapaino, Tampere.

Anderson, Erik (2013): "A Defense of the 'Sterility Objection' to the New Natural Lawyers' Argument Against Same-Sex Marriage". *Ethical Theory and Moral Practice* 16, (4), 759–775.

Brake, Elisabeth (2010): "Minimal Marriage: What Political Liberalism Implies for Marriage Law". *Ethics* 120, 320–337.

Boonin, David (2008): "How to Solve The Non-Identity Problem". *Public Affairs Quarterly* 22, (2), 127–157.

Brooks, Thomas (2009): "The Problem with Polygamy". *Philosophical Topics* 37, (2), 109–122.

Brock, Dan W. (1995): "The Non-Identity Problem and Genetic Harms – The Case of Wrongful Handicaps". *Bioethics* 9, (3 & 4), 270–275.

Calhoun, Cheshire (2005): "Who's Afraid of Polygamous Marriage? Lessons for Same-Sex Marriage Advocacy from The History of Polygamy". *San Diego Law Review* 42, 1023–1042.

Carpenter, Dale (2005): "Bad Arguments Against Gay Marriage". *Minnesota Legal Studies Research Paper* 5–42, 1–25

Cheng, Simon & Brian Powell (2015): "Measurement, Methods, and Divergent Patterns: Reassessing The Effects of Same-Sex Parents". *Social Science Research* 52, 615–626

Corvino John (2005): "Homosexuality and the PIB argument". *Ethics* 115, 501–534.

Corvino, John (2012a): "The Case for Same-Sex Marriage". Teoksessa Corvino, J. & Gallagher M. (2012). *Debating Same-Sex Marriage*. Oxford University Press, New York. 4–90.

Corvino, John (2012b): "Reply to Gallagher". Teoksessa Corvino, J. & Gallagher M. (2012). *Debating Same-Sex Marriage*. Oxford University Press, New York. 179–206.

Corvino, John (2014a): "Same-Sex Marriage and the Definitional Objection". Teoksessa Andrew, I. Cohen & Christopher Heath Wellman (toim.) (2014). *Contemporary Debates in Applied Ethics*. Wiley Blackwell, West Sussex, 277–289.

Corvino, John (2014b): *Mitä väärää on homoseksuaalisuudessa?*. Suomentaja Kirsi Luoma. Otava, Helsinki.

Finnis, John (1980): *Natural Law and Natural Rights*. Oxford University Press.

Finnis, John (1996): "Is Natural Law Theory Compatible with Limited Government?" Teoksessa Robert P. George (toim.). (1996). *Natural Law, Liberalism, and Morality*. Oxford University Press.

Finnis, John (1997): "The Good of Marriage and The Morality of Sexual Relations: Some Philosophical and Historical Observations". *The American Journal of Jurisprudence* 42, (1), 97–134.

Gallagher, Maggie (2003): "Why We Need Marriage". *National Review* 14.7.2003 <
<http://www.nationalreview.com/article/207483/stakes-maggie-gallagher>>

Gallagher, Maggie (2004a): "(How) Will Gay Marriage Weaken Marriage as a Social Institution: A Reply to Andrew Koppelman". *University of St. Thomas Law Journal* 2, (1), 33–70.

Gallagher, Maggie (2004b): "Does Sex Makes Babies? Marriage, Same-Sex Marriage and Legal Justifications for The Regulation of Intimacy in a Post-Lawrence World". *Quinnipiac Law Review* 23, 447–472.

Gallagher, Maggie (2012a): "The Case Against Same-Sex Marriage". Teoksessa Corvino, J. & Gallagher M. (2012). *Debating Same-Sex Marriage*. Oxford University Press, New York. 91–178.

Gallagher, Maggie (2012b): "Reply to Corvino". Teoksessa Corvino, J. & Gallagher M. (2012). *Debating Same-Sex Marriage*. Oxford University Press, New York. 207–224.

Girgis, Sherif, Ryan T. Anderson & Robert P. George (2010): "What is Marriage?". *Harvard Journal of Law & Public Policy* 34, (1), 245–287.

Girgis, Sherif, Ryan T. Anderson & Robert P. George (2012): *What is Marriage? Man and Woman: A Defense*. Encounter Books, New York.

Girgis, Sherif (2014): "Making Sense of Marriage". Teoksessa Andrew, I. Cohen & Christopher Heath Wellman (toim.) (2014). *Contemporary Debates in Applied Ethics*. Wiley Blackwell, West Sussex, 290–303.

Gerber, Paula, Tay Kristine & Sifris Adiva (2014): "Marriage: A Human Right for All?". *Sydney Law Review* 36, (4), 643–667.

- Halla-aho, Jussi (2010): Vaalilupauksia. Blogikirjoitus, *Scripta* 7.11.2010. <<http://www.halla-aho.com/scripta/vaalilupauksia.html>>
- Hamilo, Marko (2015): ”Miksi homosaatio ärsyttää – vanha homorummuttaja muistelee”. Teoksessa Vihavainen, T. Hamilo M. & J. Konstig (2014). *Mitä mieltä Suomessa saa olla? – Suvaitsevaisto vs. arvokonservatiivit*. Minerva Kustannus, Helsinki. 191–205.
- Hankamäki, Jukka (2008): *Enkelirakkaus – Filosofia ja uskonto homoseksuaalisuutena*. Books on Demand GmbH, Helsinki.
- Helsingin Sanomat (2014): ”Räsänen paheksuu Stubbia vetoomuksesta avioliittolain puolesta”. 29.11.2014. <<http://www.hs.fi/politiikka/a1417228628173>>
- Hännikäinen, Timo (2014): ”Kuka tappoi avioliiton?” *Sarastus-verkkolehti* <<http://sarastuslehti.com/2014/11/21/kuka-tappoi-avioliiton/>>
- Häyry, Matti (2015): “What exactly did you claim?”. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics* 24, 107–12.
- Ikemoto, Lisa (1996): “The In/Fertile, the Too Fertile, and the Dysfertile”. *Hastings Law Journal*, 47, 1007–1061
- Iltalehti (2012): ” Kansanedustaja pöyhisi seksilakeja: ”Lähisukulaisten välisen seksin kielto tarpeeton”” 31.7.2012. <http://www.iltalehti.fi/uutiset/2012073115902219_uu.shtml>
- Iverson, Duncan (2008): *Rights*. Acumen Publishing, Stockfield.
- Kaczor, Christopher (2015): *The Ethics of Abortion*, 2nd edition, Routledge, New York.
- Kniec, Douglas (2004): “The Procreative Argument for Proscribing Same-Sex Marriage”. *Hastings Constitutional Law Quarterly*, 32, (1), 653–676.
- Kohm, Lynne Marie (2004): ”Moral Realism and The Adoption of Children by Homosexuals”. *New England Law Review* 38, (3), 643–666.
- Konstig, Joonas (2015): “Mitä on konservatismi?”. Teoksessa Vihavainen, T. Hamilo M. & J. Konstig (2014). *Mitä mieltä Suomessa saa olla? – Suvaitsevaisto vs. arvokonservatiivit*. Minerva Kustannus, Helsinki. 23–40.
- Koppelman, Andrew (1997): “Is Marriage Inherently Heterosexual?”. *The American Journal of Jurisprudence* 42, (1), 51–95.
- Koppelman, Andrew (2004): “The Decline and Fall of The Case Against Same-Sex Marriage”. *University of St. Thomas Law Review* 2, (1), 5–29.
- Koppelman, Andrew (2014): “Judging the Case Against Same-Sex Marriage”. *University of Illinois Law Review* 2, 431–466.

- Laasanen, Henry (2008): *Naisten seksuaalinen valta*. 2. painos. Erottaja, Helsinki.
- Lawlor, Rob (2015): "Questioning The Significance of The Non-Identity Problem in Applied Ethics". *Journal of Medical Ethics*, 41, (11), 893–896.
- Lee, Patrick & Robert P. George (1997): "What Sex Can Be: Self-alienation, Illusion or One-flesh Union". *The American Journal of Jurisprudence* 42, (1), 135–157.
- Lee, Patrick & Robert P. George (2008): *Body-Self Dualism in Contemporary Ethics and Policy*. Cambridge University Press, New York.
- Macendo, Stephen (1995): "Homosexuality and The Conservative Mind". *Georgetown Law Journal* 84, 261–300.
- Macendo, Stephen (2001): "Against the Old Sexual Morality of the New natural Law".
- Teoksessa R. George (toim.) (2001). *Natural Law, Liberalism, and Morality: Contemporary Essays*. Clarendon Press, 27–48.
- March, Andrew F. (2009): "What lies Beyond Same-Sex Marriage? Marriage, Reproductive Freedom and Future Persons in Liberal Public Justification". *Journal of Applied Philosophy* 27, (1), 39–59.
- March, Andrew F. (2011): "Is There a Right to Polygamy? Marriage, Equality and Subsidizing Families in Liberal Public Justification". *Journal of Moral Philosophy* 8, 246–272.
- McDonough Richard (2005): "Is same-sex marriage an equal rights issue?" *Public Affairs Quarterly* 19 (1), 51–63.
- McDonnel Brett (2003): "Is Incest Next?". *Cardozo Women's Law Journal*, 20, (2).
- Mill, John S. (1982). *Vapaudesta*. Librum, Helsinki. (Alkuteos julkaistu 1859).
- Mill, John S. (2005). *Utilitarianism*. Barnes & Noble, New York. (Alkuteos julkaistu 1861).
- Novak, David (2010): "Response to Martha Nussbaum's 'A Right to Marry?'". *California Law Review* 98, 3, 709–720.
- Nussbaum, Martha (2010): "A Right to Marry?". *California Law Review* 98, 3, 667–696.
- Olivarez, Oliver (2015): "Don't Use My Pain as a Weapon: Infertility and Same-Sex Marriage" *Public Discourse* 11.6.2015. <<http://www.thepublicdiscourse.com/2015/06/15155/>>
- Partif, D. (1984): *Reasons and persons*. Oxford: Clarendon Press
- Pogge, Thomas (2001): "How Should Human Rights Be Conceived?" Teoksessa P. Hayden (toim.) 2001). *The Philosophy of Human Rights*. Paragon House, St. Paul, 187–211. (alkup. artikkeli vuodelta 1995).

- Pruett, Kyle (2000): *Fatherneed*. New York, Broadway.
- Puolimatka, Tapio (2014): *Lapsen ihmisoikeus: Oikeus isään ja äitiin*. Suunta-Kirjat, Ryttylä.
- Pylkkänen, Anu (2012): *Vaihtoehto avioliitolle – Seksuaalisuudesta yhteistalouden sääntelyyn*. Vastapaino, Tampere.
- Rajczi, Alex (2008): “A Populist Argument for Legalizing Same-Sex Marriage”. *The Monist* 91, (3 & 4), 475–505.
- Rauch, Jonathan (2004): *Gay Marriage: Why It Is Good for Gays, Good for Straights, and Good For America*. Times Books, New York.
- Rauch, Jonathan (2009): “Who Needs Marriage?”. Teoksessa White, James E. (toim.) (2009). *Contemporary Moral Problems*. 9th edition, Wadsworth Publishing, Boston. 257–265.
- Samar, Vincent (2007): “Privacy and Same-Sex Marriage: The Case for Treating Same-Sex Marriage as a Human Right”. *Montana Law Review* 68, (2), 335–361.
- Sandel, Michael (2009): *Justice – What’s the Right Thing to Do?*. Penguin Books, New York.
- Sariola, Heikki (2007): “Tavoitteena isättömyys – biologinen isyys hyökkäysten kohteena”. Teoksessa Kotro, A. & H. Sepponen (toim.) (2008). *Mies vailla tasa-arvoa*. Tammi, Helsinki. 40–51.
- Shell, Susan M. (2004): ”The Liberal Case Against Gay Marriage”. *Public Interest* 156, 3–16.
- Smith, Nathanael (2013): *The Verdict of Reason – Why Gay Marriage Cannot be The Real Deal and Should Not Be Recognized by The Law*. Nathanael Smith.
- Soini, Timo (2013): Kansalaisaloite. Blogikirjoitus, Ploki 25.4.2013.
<<http://timosoini.fi/2013/04/kansalaisaloite-2/>>
- Soini, Timo (2014): *Peruspomo*. WSOY, Helsinki.
- Somerville, Margaret (2007): “Children’s Human Rights and Unlinking Child–Parent Biological Bonds with Adoption, Same-Sex Marriage and New Reproductive Technologies”. *Journal of Family Studies* 13, (2), 179–201.
- Soper, Philip (1992): “Some Natural Confusions about Natural Law”. *Michigan Law Review* 90, (8), 2393–2423.
- Strauss, Greg (2012): “Is Polygamy Inherently Unequal?”. *Ethics* 122, (3), 516–544.
- Stroll, Avrum (2009): “A Defense of Same-Sex Marriage”. *Public Affairs Quarterly* 23, (4), 343–355.
- Sullivan, Andrew (2004): *Same-Sex Marriage: Pro and Con*. Vintage, New York.

Tervo, Jari (2014): ”Mutta suurin niistä on rakkaus”. Blogi-kirjoitus, Yle, 24.11.2014.
<http://yle.fi/uutiset/jari_tervo_mutta_suurin_niista_on_rakkaus/7646757>

Tollman, Marika (2014): ”Adoptiossa turvattava kulttuurinen jatkuvuus”. mielipidekirjoitus *Kaleva*. luettavissa: <<http://www.tapiopuolimatka.net/adoptiossa-turvattava-kulttuurinen-jatkuvuus>>

Townsend, John (1998): *What Women Want – What Men Want*. Oxford University Press, New York.

Tully, Patrick A. (2015): ”Arbitrariness, Irrationality, and the Sterility Objection: A Reply to Anderson”. *Ethical Theory and Moral Practice* 18, 135–144.

Ventrella, Jeffrey (2004): ”Square Circles?!! Restoring Rationality to the Same-Sex “Marriage” Debate”. *Hastings Constitutional Law Quarterly* 32. (1–2), 681–724.

Volokh, Eugene (2005): ”Same-Sex Marriage and Slippery-Slopes”. *Howstra Law Review*, 33, 1155–1201.

Wax, Amy (2004): ”Traditionalism, Pluralism and Same-Sex Marriage”. *Rutgers Law Review* 59, (2), 377–412.

Wedgwood, Ralph (1999): ”The Fundamental Argument for Same-Sex Marriage”. *Journal of Political Philosophy* 7, (3), 225–242.

Wellington, Adrian (1995): ”Why Liberals Should Support Same-Sex Marriage”. *Journal of Social Philosophy* 26, (3), 5–32.

Williams, Reginald. (2011): ”Same-Sex Marriage and Equality”. *Ethical Theory and Moral Practice* 14, (5), 589–595.

Wilson, Justin T. (2007): ”Preservationism, or The Elephant in the Room: How Opponents of Same-Sex Marriage Deceive Us into Establishing Religion”. *Duke Journal of Gender Law & Policy* 14, 561–680.

Woodcock, Scott (2009): ”Five Reasons why Margaret Somerville is Wrong about Same-Sex Marriage and the Rights of Children”. *Dialogue* 48, (5), 867–887.

Yle Uutiset (2009): ”Koirat lyömäaseena eduskunnan adoptiokeskustelussa” 12.5.2009
<http://yle.fi/uutiset/koirat_lyomaaseena_eduskunnan_adoptiokeskustelussa/5249904>